



Źródła



Jan Marcinkowski

Ze wspomnień 1926-1939

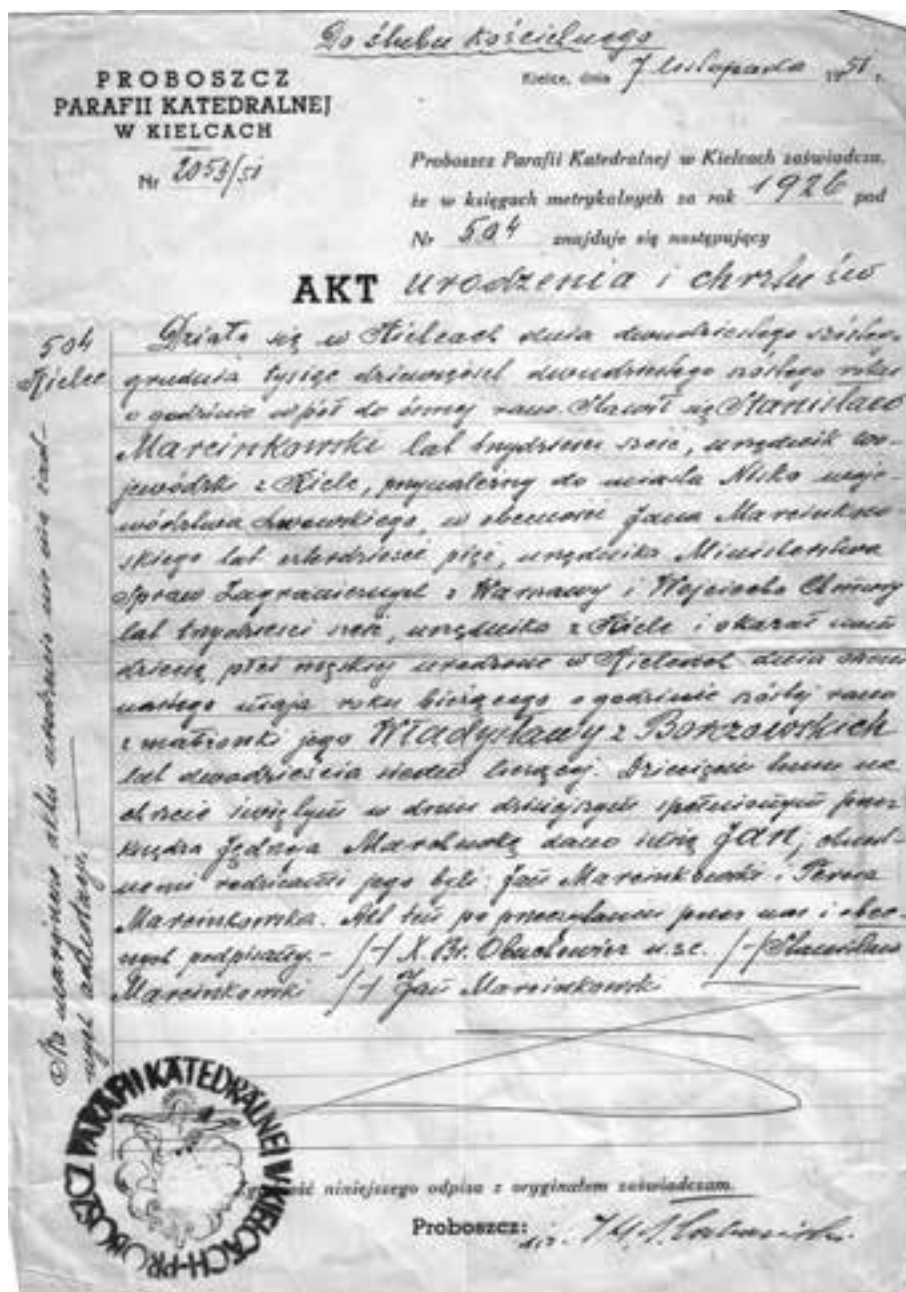
O moim dzieciństwie

Urodziłem się 18 maja 1926 r. w Kielcach w domu stojącym wówczas na końcu ulicy Seminaryjskiej, gdzie dzisiaj mamy ogromne bloki mieszkalne¹. Do tego domu, wkrótce po moim urodzeniu, ojciec sprowadził znajomego felczera nazwiskiem Rotman. Mama później opowiadała, że była przerażona, kiedy na ręczniku rozłożonym na stole byłem „turlany”, w czasie tego badania, od jednego do drugiego końca stołu. Ostatecznie felczer stwierdził: „Nu, panie radco, chłopaczek jest fajny, dobre są rączki i nóżki”. Mama z przekonaniem dodała: „No i główka!”. Tu poprawił się pan Rotman: „Pewnie będzie uczonym albo bankierem!”.

W tym samym roku, w drugim dniu świąt Bożego Narodzenia, zostałem ochrzczony w kieleckiej katedrze. Zdarzenie to, jak wiele lat później opowiadała moja matka chrzestna, nie odbyło się bez małego incydentu. Otóż, z niewiadomych przyczyn, w czasie oczekiwania na moment chrztu, płakałem dość głośno zachęcając inne dzieci uczestniczące w tej uroczystości do podobnych wyczynów. Moja matka nie wiedziała co zrobić, gdyż podobno wyrzuciłem smoczek na posadzkę katedry i dopiero ojciec chrzestny, jak to powiedział ksiądz Jędrzej Marchewka, uratował sytuację szepcząc do mojego ucha jakieś wyrazy, których skutek był natychmiastowy. Zamiast płaczu roześmiałem się i nawet nie płakałem, kiedy ksiądz Jędrzej polewał moją głowę wodą. Stryj nie ujawnił jakie to były wyrazy, oświadczając, że to tajemnica, która obowiązuje obu Janów! Mnie i jego. Musiał być zaprawiony w słownym przekonywaniu także marynarzy będąc wieloletnim oficerem austriackiej Kriegsmarine. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości stryj Jan opuścił marynarkę i rozpoczął służbę w polskiej dyplomacji będąc konsulem generalnym w Zagrzebiu. Kiedy występował jako ojciec chrzestny w Kielcach, był już pracownikiem MSZ w Warszawie.

Nie pamiętam tego naszego pierwszego domu na Seminaryjskiej, ale już dokładnie pamiętam drugi dom przy Zagórskiej, stojący blisko skrzyżowania z ulicą Źródło-

1 Jan Marcinkowski, s. Stanisława (ur. 1926 w Kielcach), ukończył Gimnazjum im. Jana Śniadeckiego w Kielcach (tajne komplety i matura 1945), absolwent AGH w Krakowie, Wydział Odlewnictwa (1945-1949), staż w KZWM (Huta „Ludwików”) w Kielcach (1950/1951), doktorat (1975); redaktor naczelny „Przeglądu Odlewnictwa” w Krakowie (1982-2003), autor wielu artykułów, opracowań i recenzji z zakresu metalurgii, odlewnictwa i historii techniki.



1. Akt urodzenia i chrztu św. spisany w parafii katedralnej w Kielcach; wszystkie fotografie z archiwum autora

wą. Kilkadziesiąt metrów od tego miejsca stoi dzisiaj wysoki krzyż upamiętniający powstańców z 1830/1831 r. W tym drugim domu, odrestaurowanym przez mojego ojca, mieszkały dwie rodziny, nasza i brata mojej mamy. Oprócz rodziców było nas



2. Nasz pierwszy drewniany dom przy ul. Zagórskiej, w lecie 1929 r. Od lewej stoją: mój tato i mama, na ich tle ja w marynarskim ubranku i moja siostra Hania; trzecia od lewej to stryjka Teresa, obok stoi mój stryj Jan, pierwszy z prawej to wujek Alfred

czworo dzieci, ale z młodszych mieszkańców trzeba wymienić również dużą wilczycę Arę, którą brat mojej mamy przywiózł aż z Brańska.

Pamiętam, że w tym naszym starym domu była duża kuchnia, w której mój ojciec uczył mnie tańczyć krakowiaka i kujawiaka oraz śpiewać różne piosenki.

Repertuar mojego ojca był bardzo szeroki, od „Ułanów pod okienkiem” aż do pieśni pątników idących na kalwarię. Z biegiem czasu, mój tato cieszył się, kiedy powtarzałem nieco sprośne piosenki. Mama nie była z tego zadowolona przewidując, że będę chciał się pochwalić takimi „zdolnościami” kiedy odwiedzą nas znajomi. I tak było rzeczywiście, a treść tych piosenek przetrwała w mojej pamięci aż do dzisiaj. Niestety z tych muzycznych zdolności mojego ojca, szczególnie z grania na ustnej harmonijce, niewiele przeszło na mnie...

W przerwach nauki tańców nasz tato opowiadał o swoich wojennych przygodach, najpierw w armii austriackiej, później w niewoli włoskiej, a następnie jak z armią gen. Hallera przyjechał do Polski, aby walczyć z bolszewikami. W środkowym, stołowym pokoju, wisiało duże powiększenie zdjęcia ojca zrobione przez fotografa w Tarnopolu.

Kiedyś pytałem się czy może tato pamięta, jak opasywał mnie kilkakrotnie swoim wojskowym pasem? Tak, ojciec potwierdził, dodając jak trudno było w tym pasie zrobić nowe dziurki. Przypomniał mi wtedy jeszcze jeden „mundurowy” epizod, kiedy pani Maria, szyjąca czasem sukienki dla mojej mamy, uszyła, także na mamy życze-



3. W ogrodzie pierwszego drewnianego domu w 1930 r. Na przedzie na drewnianym koniu autor wspomnień, obok na taborecie siedzi Jurek, brat cioteczny; po lewej stronie mama Jurka ze swoją córką Lilą, obok, za stołem, siedzi brat mamy Alfred

nie, dla mnie bluzę z patkami i kieszonkami podobną do wojskowej. To był prezent imieninowy dla mnie.

W 1931 r. przenieśliśmy się do nowego domu, także przy ulicy Zagórskiej, ale nieco dalej, na górze, w kierunku wsi Zagórze. Ara została razem z rodziną brata mojej mamy i widzieliśmy się z nią jedynie od czasu do czasu. Bardzo za nią tęskniliśmy. W lecie 1933 r. spotkaliśmy się już w ogródku tego nowego domu.

Idę do mojej pierwszej szkoły

Na początku września 1933 roku mama zaprowadziła mnie do szkoły ćwiczeń w kieleckim pedagogium nauczycielskim przy ul. Leśnej. Za nowym i dużym piętrowym budynkiem połączonym z gimnazjum im. Bł. Kingi stał stary budynek, gdzie mieściła się izba harcerska i pomieszczenie gospodarcze. Jak powiedziała mi mama, poprzednio było tutaj seminarium nauczycielskie, do którego uczęszczała kilkanaście lat temu.

Droga z domu do szkoły nie była długa, zaledwie dwa kilometry, zabierała mi około pół godziny. Kiedy była pogoda szedłem sam, w czasie deszczu, a potem śniegu odprowadzała mnie mama. Od wiosny następnego roku już cały czas sam chodziłem do szkoły. Bardzo mi się w niej podobało. Nasz wychowawca, pan Kamiński, opowiadał nam dużo o rosyjskiej szkole na Syberii, gdzie uczył polskie dzieci. Pan Kamiński często w czasie lekcji grał na skrzypcach umilając nam pobyt w szkole.



4. Wogrodzie nowego domu w lecie 1933 r. Na pierwszym planie moja stryjenka Teresa z synkiem Andrzejem, obok, po prawej stronie, mama, a dalej moja siostra Ania; po stronie lewej od stryjenki siedzi siostra mojego ojca Marynia, a dalej ja; po lewej stronie stoi mój ojciec, a po prawej stronie stryj Jan

Kiedy byliśmy starsi uczył nas pieśni Lenartowicza: „Żegna ptaszę las i gaj i w daleki leci kraj, gdzie jaśniejsze słońce lśni, płyną życia dni, pola ściemniały i poczerniały, jesień nadchodzi już”.

Chętnie chodziłem do mojej szkoły, gdzie ciągle się coś działo. Właśnie ta szkoła wychowywała mnie na myślącego i wiernego swojej ojczyźnie obywatela. Każdego poniedziałku odbywało się rozpoczęcie nowego tygodnia uroczystym apelem. Staliśmy szeregami na długim korytarzu pierwszego piętra, poczet sztandarowy złożony z wysokich uczniów pedagogium wnosił sztandar naszej szkoły. Śpiewaliśmy wtedy pieśń: „Wszystko co nasze Polsce oddamy. W niej tylko życie, więc idziem żyć. Świty się biela, otworzmy bramy. Hasło wydane, wstań w słońce idź! Ramię pręż, słabość krusz. Ducha też, ojczyźnie swojej służ. Na Jej zew, w bój, czy w trud. Pójdzie nasz harcerzy polskich ród”.

Na zakończenie tego apelu dyrektor szkoły miał zawsze krótkie przemówienie kończone życzeniami pilnego zdobywania przez nas wiedzy.

Tak było przez cały rok szkolny. Natomiast większe zgromadzenia uczniów z okazji świąt państwowych, rocznic, pamiętnych zdarzeń historycznych i innych szczególnych okazji, odbywały się w sali gimnastycznej. Tam też, prawdopodobnie jesienią 1935 r., była specjalna impreza urządzana przez Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami. Występowali w niej uczennice i uczniowie ćwiczeniówki. Andrzej Bok-



5. Uczennice Seminarium Nauczycielskiego w Kielcach; w środku stojących w górnym szeregu moja mama Władysława Borczowska (20 X 1919 r.)

siński przygotował się bardzo starannie prezentując bardzo poważny wiersz. Otóż, niedźwiadek mieszkający w sklepie z zabawkami został ukarany za złe [zachowanie], nie mógł opuścić swojego mieszkania znajdującego się na górnej półce. W sobotę, kiedy pracownicy sklepu poszli do domu, lalki postanowiły urządzać bal. Niedźwiadek nie mógł w nim wziąć udziału, ale tak się wiercił na półce, że spadł na podłogę i rozbił sobie nos. Wiersz ten w oryginale kończył się morałem, że tak się kończy nieposłuszeństwo wobec starszych. Ale stryj Andrzeja, pułkownik Wojska Polskiego, widząc jego starania, aby dobrze wypaść, zachęcił go do zmiany zakończenia wierszyka na bardziej dosadne i motywujące. Cena za tę zmianę zakończenia była smakowita, gdyż stryj obiecał fundować Andrzejowi lody przez miesiąc w cukierni Smoleńskiego. Tak się też i stało, dzielny Andrzejek mówił bardzo szybko ten wierszyk o niedźwiadku, żeby się nie zaciąć, ale przede wszystkim, żeby nie załamał mu się głos przy zakończeniu. a zakończenie brzmiało: „...a potem niedźwiadka postawili przy słupie i wszyscy go bili po d...” Po występie Andrzejek, zgodnie z polecen-

niem, podszedł do pierwszego szeregu widzów, aby ucałować dłoń księdza biskupa... Schodząc ze sceny, usłyszał, że jedna z nauczycielek krzyknęła: „podać wody komuś kto zemdlął z wrażenia”. Następnego dnia po tym wydarzeniu Andrzej w tajemnicy mi wyjawiał, że księdzu biskupowi trząsał się brzuch ze śmiechu. Naturalnie Andrzej żądał ode mnie dyskrecji.

Takie to były nasze szczęśliwe, szczeniące lata. Szkoda, że przeminęły w siną dal.

Moje wakacje w 1936 roku

Mama była zaniepokojona moim brakiem apetytu, a ojciec uważał, że jestem za szczupły, gdyż ważyłem tylko 32 kilogramy, co sprawdzono w aptece. Dlatego mama porozumiała się ze swoją najstarszą siostrą, prowadzącą pensjonat w Jaremczu, prosząc abym mógł pojechać do niej w czasie wakacji. W końcu czerwca przyjechała po mnie do Kielc Leśka, córka ciotki Poldy, aby mnie zabrać ze sobą do Jaremca. Były to moje pierwsze tak dalekie wakacje. a w czasie podróży wstępowaliśmy do naszych krewnych w Krakowie, we Lwowie i Stanisławowie. Z tych trzech pięknych miejscowości znałem, chociaż w małym stopniu, jedynie Kraków. Ogromnie podobał mi się Lwów, a przede wszystkim „Panorama Raclawicka”, nie mówiąc o wielu pięknych zabytkach. Nieco dłużej zatrzymaliśmy się u dziadków w Stanisławowie, rodzinnym mieście mojej mamy. Już w pierwszym dniu mojego pobytu zastanowił mnie pewien fakt z rozmowy dziadków. Otóż dziadek Waclaw mówił do babci, mającej dziwne imię Amalia: „Posłuchaj Malciu, wyszedłem z domu i spotkałem na ulicy kondukt pogrzebowy. Zwróciłem się po polsku do jednego z tych uczestników zapytaniem, czy to pogrzeb? Na to odpowiedział mi ze złością po ukraińsku, że to pogrzeb «muczynika». Wtedy zapytałem po rusku, że nie zrozumiałem czy to tego co był «muczony», czy tego, który «muczył».” Rozmówca był tak obrażony tą wypowiedzią, że dziadek obawiał się, aby go nie pobił i szybko schował się w tłumie. Potem usłyszałem od dziadka szereg opowieści o zdarzeniach mówiących o stosunkach narodowościowych, które nie wróżyły nic dobrego. W tym czasie miałem już dosyć dużo wiadomości z tej dziedziny, gdyż już od dwóch lat systematycznie przeglądałem „Gazetę Polską”, prenumerowaną przez mojego ojca. Ojciec chętnie dyskutował ze mną na różne tematy, poruszane w tej gazecie.

Po kilku dniach pobytu w Stanisławowie, babcia Malcia niezbyt zadowolona z odjazdu swojego wnuczka, wyposażyla mnie w dużą torbę z różnymi przysmakami i w obowiązkowy termos, przykazując Leśce, aby nie pozwoliła mi pić lemoniady i jeść, Boże broń, lodów. Po południu byliśmy już w Jaremczu. Zachwycony byłem dzikimi górami, Prutem i sympatycznymi spacerowiczami. Willa mojej ciotki była drewnianym i stylowym domem, wybudowanym przez mojego dziadka, znanego budowniczego w tych górskich miejscowościach.



6. Święto lasu 29 IV 1935 r. na Stadionie w Kielcach – harcmistrz Tadeusz Król (z lewej strony) na czele zastępu zuchów z 5. KDH: drugi z lewej Jerzy Rosiński, czwarty z lewej Andrzej Boksiński, piąty z lewej Leszek Kuc, siódmy z lewej Eugeniusz Sobczak, drugi z prawej Jan Marcinkowski

Święto lasu

Odnalazłem fotografię upamiętniającą przyjemne zdarzenie, kiedy byliśmy w drugiej klasie ćwiczeniówki, a na pięknym stadionie na Bukówce w Kielcach zorganizowano święto lasu. Z dziewięciu zuchów zdołałem rozpoznać jedynie pięciu, i to z „korespondencyjną” pomocą naszej koleżanki Danusi Machurówny-Pietrus i mojego kolegi Andrzeja Boksińskiego. Nazwiska tych kolegów zapisałem pod fotografią z tej imprezy. Niestety kilku z nich już nie żyje.

Osiągnięcia ks. Leszka Kazimierza Kuca są upamiętnione na marmurowej tablicy wmurowanej w przedsionku kościoła pod wezwaniem Św. Trójcy w Kielcach w pobliżu kieleckiego seminarium duchownego. Ks. Kuc był profesorem w tym seminarium. Wykładał też homiletykę w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a także w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Następnie był profesorem filozofii w studium ojców kapucynów w Bari (Włochy), gdzie zmarł 4 czerwca 1986 r. i tam został pochowany.

Następnym z zuchów będących na święcie lasu, który niestety odszedł z naszego grona, był zmarły 21 grudnia 2008 r. znakomity kielecki wirtuoz – organista i kompozytor muzyki chóralnej i organowej – Jerzy Rosiński. Jak doniosła kielecka „Niedziela” liturgii pogrzebowej w bazylice katedralnej w Kielcach przewodniczył bp Kazimierz Ryczan w asyście wielu dostojników kościelnych. We mszy wzięło udział liczne grono muzyków i pedagogów, organistów z całej diecezji. W homilii bp Ryczan przypomniał sylwetkę zmarłego, mówił o jego maryjności, umiłowaniu muzyki i pedagogicznej pasji, dzięki której wychował rzesze młodych muzyków. Pochodził ze znanej kieleckiej rodziny, a jego ojciec, Józef Rosiński, pedagog i orga-

nista, był absolwentem konserwatorium muzycznego w Warszawie. Jerzy był absolwentem Akademii Muzycznej w Warszawie w klasie organów prof. Feliksa Rączkowskiego. Jerzy Rosiński był kompozytorem powszechnie wykonywanego hymnu do Matki Bożej Łaskawej Kieleckiej oraz wielu utworów chóralnych. Za działalność artystyczną w kraju i za granicą otrzymał nagrodę Stanisława Staszica (1982) oraz „Pro Ecclesia et Pontifice” (2005).

Wojna, wojna...

Przebudziłem się słysząc jakieś nerwowe rozmowy w pokoju moich rodziców, a potem zaświecono światło, za oknem było jeszcze ciemno. Poszedłem do tego pokoju, mój ojciec był już ubrany. „Wojna, wojna – powiedział – Niemcy bombardują miasta i transporty kolejowe”. Radio nadawało alarmujące wiadomości. Mama była zdenerwowana i poszła do pokoju swoich rodziców, aby ich o tym zawiadomić.

Ubrałem się szybko i wybiegłem z domu do ogrodu licząc, że zobaczę jakieś zmiany lub usłyszę odgłosy strzałów. Na ulicy właśnie w ten piątek, w dzień targowy, przejeżdżały wozy ze wsi do miasta na bazyry. Może tych wozów było więcej jak zwykle, nasi sąsiedzi wyszli na ulicę i dosyć głośno rozmawiali.

Zjedliśmy śniadanie, a wtedy ojciec, jak nigdy dotąd, pożegnał się z nami bardzo serdecznie, całując nas, a potem rodziców mojej mamy. Zapytałem się mamy czy ojciec wyjeżdża z domu? Mama zaprzeczyła, mówiąc, że nigdy nie wiadomo, co się może stać. Tymczasem razem z babcią i mamą wyszliśmy z domu, zapowiadając siostrze i dziadkowi, aby nie wychodzili z domu, z obawy przed nalotami niemieckich samolotów. We troje poszliśmy, jak to mama zwykle mówiła, na zakupy do „Konika”. Przyjęło się tak mówić od kilku lat, i to z naszej dziecinnej inicjatywy. Naszym celem był duży sklep na rogu ulic Głowackiego i Śniadeckich, a właściwie na bazarach. Nad drzwiami wisiał duży szyld: „ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I KOLONIALNE S. KOHN”. Od wielu lat, odkąd sylabizując ten napis, szczególnie wyraz „KOLONIALNE”, intrygował mnie i przypomniałem sobie jak mama tłumaczyła mi, że to są towary z ciepłych krajów, gdzie rosną pomarańcze, banany i słodkie figi. Zwykle za trzema długimi ladami czekali na klientów właściciel, wypisany na szyldzie, starszy już, z okularami na nosie pan S. Kohn i jego rodzina. Wszyscy byli bardzo uprzejmi, zawsze uśmiechnięci i dający nam do rąk albo kieszonek jakieś słodycze. Wtedy w piątek, 1 września, jak zauważyła mama, nie było jeszcze pryncypała, a jedynie synowie, którzy mimo pewnej, dającej się odczuć, nerwowej atmosfery, włożyli mi jakieś czekoladki do kieszeni. Potem przybiegł pryncypał i odciągnął mamę do swojego kantoru w głębi sklepu. Potem mama mówiła do babci, że pan Kohn proponował, aby mama zgodziła się kupić więcej artykułów na zapas, które wyśle do domu doróżką: „Pani dobrodziejka nie musi myśleć o pieniądzach, tylko co pani sobie życzy” – zachęcał.

Mama się zastanawiała, co odpowiedzieć na tę propozycję, i po rozmowie z babcią, zamówiła różnych towarów, w tym też kolonialnych za ok. 200 zł. Wieczorem,



7. Nad Prutem w Jaremczu;
na pierwszym planie autor
wspomnień

a było już całkiem ciemno, gdyż lampy uliczne były zgaszone, jeden z synów pana Kohna przywiózł nam dorożką konną: mąkę, cukier, ryż, kaszę, makarony i te kolonialne przysmaki. Towary złożono w korytarzu, a pan Kohn wręczył mamie rachunek na 227 zł.

Mój ojciec jest na ucieczce

W niedzielę w pierwszej połowie września 1939 r., mama, starsza siostra i ja wyszliśmy z mszy porannej z kościoła katedralnego, po raz pierwszy bez naszego ojca. Pamiętam przerażający wieczór w pierwszych dniach wojny, kiedy razem z siostrą szykowaliśmy się do ucieczki z domu. Co jakiś czas mama dodawała albo zdejmowała ubrania, obuwie i małe poduszki ze stołów, przeznaczone do zabrania przez nas w drogę. Mama była zdenerwowana, wybiegała na ulicę, aby zobaczyć co się dzieje i obawiając się o moją małą siostrę, która już od południa wręczała wiązanek kwiatów idącym i jadącym na koniach żołnierzom i oficerom. W końcu mama zamknęła drzwi wejściowe do domu na klucz i nie pozwoliła nam wychodzić z domu. Pamiętam jak wszedł do korytarza mamy znajomy prosząc o wodę, aby mógł popić jakieś krople. Mama do niego mówiła: panie Lis, radząc mu, aby nie wybierał się na tułaczkę, będąc chorym na serce. Do tego wszystkiego dźwigał ciężką drewnianą walizkę. Pan Lis jednak nie dał odwieść się od swojej decyzji, mówiąc: „przecież widzi pani, wszyscy uciekają”. Wtedy mam poradziła mu, aby wyrzucił tę ciężką walizkę i dała mu naszą lekką walizkę fibrową. Ostatecznie z zalem rozstawał się pan Lis ze swoją walizką i wyszli razem z naszym ojcem z domu. W ostatniej chwili ojciec zdecydował, że my, dzieci i mama, zostaniemy w domu.

Wybiegliśmy z domu, przy furtce pożegnaliśmy się z ojcem, i przerażeni widzieliśmy, jak dołączył do licznej grupy mężczyzn idących drogą przez Zagórze, Domaśzowice, w kierunku Bodzentyna.

Jakiś znajomy rozmawiał z mamą, informując o ostatnich apelach radiowych, o konieczności ucieczki przed Niemcami i o formowaniu oddziałów wojskowych w głębi kraju, zdolnych do obrony przed nieprzyjacielem.

W tym niedzielnym dniu szliśmy smutni do domu, mijając oddziały maszerujących Niemców. Zbliżając się do bazarów, postanowiłem udać się do mojego gimnazjum przy ul. Śniadeckich, aby zobaczyć, czy nie ma zawiadomienia o rozpoczęciu nauki. Mama była raczej przeciwna mojemu zamiarowi, gdyż dwa dni wcześniej, będąc tam, szybko wycofałem się spod drzwi wejściowych, gdzie przechadzał się niemiecki wartownik. Ale ostatecznie pozwoliła mi pójść tam do gimnazjum, nakazując jednak największą ostrożność. Doszedłem tylko do drzwi wejściowych, nie zatrzymując się wobec braku widocznego ogłoszenia. Uszedłem kilka kroków, kiedy idący z naprzeciwka żołnierz niemiecki w furażerze i bez widocznej broni zatrzymał mnie, mówiąc po polsku z dziwnym akcentem polecił mi wejść do bramy domu sąsiadującego z gimnazjum. Znałem tę bramę, gdyż w tym domu pracowała w SUPP-ie² jeszcze niedawno moja mama i wiedziałem, że jest tam przejście do równoległej ulicy, a dalej do mojego domu. Ten żołnierz widząc moje zdenerwowanie powiedział: „Niech się nic nie bać, ja jestem ze Śląska. Już wczoraj kiedy jego widziałem” – tak się do mnie zwracał – „chciałem zapytać się jego jaki nosi na sobie uniform i do tego taka czapka z daszkiem?”. Odpowiedziałem mu, że jest to mundur szkolny, który sprawili mi rodzice, kiedy zdałem egzamin do gimnazjum. „Jest wojna” – powiedział żołnierz – „pewnie nie będzie on chodził do gimnazjum. A w tym mundurze lepiej nie chodź, Niemcy są różni”. Otworzył ostrożnie drzwi w bramie i pokazał idącego chodnikiem po przeciwnej stronie Niemca w czarnym mundurze. „Niech patrzy, tamten Niemiec w czarnym mundurze ma trupią czaszkę na czapce i opaskę na ramieniu. Przed takim Niemcem trzeba uciekać”. „Widziałem taką czarną chorągiew na ulicy Focha” – powiedziałem do tego żołnierza – a na tej chorągwi były dwie cyfry 44”. Żołnierz zamyślił się i powiedział: „To nie są cyfry, to są dwie litery, ale po gotycku, to są dwie litery S. Od takich Niemców trzeba uciekać” – dodał troszkę głośniej. Potem mnie zapytał czy mam rodziców? Na to odpowiedziałem, że teraz mam tylko mamę, bo ojciec jest „na ucieczce”. To znaczy, że mój ojciec kilka dni temu uciekł z innymi ludźmi przed Niemcami. „Rozumie” – odpowiedział żołnierz. „A teraz niech mi powie co znaczy ten szyld na rękawie?” – pytał o tarczę z numerem 331, mojego gimnazjum. „Teraz musisz wiedzieć, że szybko do szkoły nie pójdziesz, powiedz mamie, żeby zdjęła ten szyld z rękawa i żeby odpruła te metalowe guziki, albo je obszyła materiałem. Rozumie to? A teraz zdejmuj czapkę i szybko idź do domu. Pamiętaj, co powiedziałem. Wyjdź z tej bramy dopiero za chwilę a lepiej idź przez podwórze i ogród do drugiej ulicy”. Jeszcze raz powtórzył: „Pamiętaj co powiedziałem. Bądź ostrożny!”

2 Stowarzyszenie Urzędników Prywatnych i Państwowych.

Bardzo szybko nie zatrzymując się nigdzie, przybiegłem do domu i powiedziałem mamie o tym co mnie spotkało. Mama zaraz wyszukała czarne guziki i przyszyła je do marynarki w miejsce tych metalowych. Czapkę schowała do szafy, a stamtąd wyjęła dwa berety. Była zmartwiona tym, że nie ma nauki w gimnazjum i zastanawiała się nad podjęciem przeze mnie nauki w gimnazjum handlowym, przy ul. Leonarda.

Tymczasem przeglądała różne książki w ojca bibliotece i znalazła dwie traktujące o algebrze i geometrii. Obiecała wybrać się do księgarni, gdzie pracował mamy znajomy właściciel księgarni pan Król, i kupić podręczniki do pierwszej klasy gimnazjum.

Zainteresowałem się książką do algebry, a nawet byłem zadowolony, kiedy udało mi się rozwiązać kilka zadań z równań algebraicznych, uzyskując poprawny wynik zgodny z odpowiedziami w tej książce.

W pierwszych dniach października mój ojciec wrócił z tej ucieczki przed Niemcami, z kilkoma sąsiadami z naszej ulicy, między innymi z panami Frelichem, Lisem i Feldmanem.

Mieję pszenicę w żarnach

Przypomniałem sobie, jak pewnego jesiennego dnia mama powiedziała mi, że trzeba zemleć kilkanaście kilogramów pszenicy, którą dostała od znajomej gospodyni. Już poprzedniego dnia mama suszyła pszenicę w szabaśniku, a ja cieszyłem się, że będę miał ciekawe zajęcie. Potem mama się zawahała, bo był 10 listopada, przeddzień święta niepodległości, którego po raz pierwszy nie będziemy obchodzić. Ostatecznie mama zdecydowała, że ja pójdę do naszego znajomego gospodarza o nazwisku Wachla, który pozwoli nam skorzystać ze swojego urządzenia. Ten uczynny gospodarz zaprowadził mnie do stodoły i pokazał jak wprowadzać ziarno pomiędzy mielące kamienie. Po jakimś czasie przyszedł syn gospodarza zobaczyć jak mi idzie i z przerażeniem stwierdził, że nie jestem pojętnym uczniem, a wyspany do worka przemiał wymagał ponownego mielenia. Córka gospodarza przyniosła duże sito i przesiała na wpół zmielone ziarno, oddzielając mąkę od reszty wymagającej powtórzonego mielenia. Tak więc mój pobyt u Wachłów się przedłużył, gospodarz nie chciał mnie też wypuścić z domu, gdyż idący z miasta poinformowali go, że jest niespokojnie. Podobno aresztują ludzi, a nawet rozstrzelano kilkanaście osób. Kiedy syn gospodarza rozmawiając ze mną, dowiedział się, że mój ojciec jeszcze nie wrócił z kieleckiego więzienia, gdzie od tygodnia przebywa jako zakładnik, powiedział, że mnie nie wypuści do domu obawiając się, żeby mi się nic nie stało. Dopiero po dłuższych naleganiach zgodził się, że jeżeli będę u nich nocował i nie wrócę do domu, to mama nie będzie wiedzieć co się stało, a przecież nie ma żadnych połączeń telefonicznych. Ostatecznie w jego towarzystwie wracałem do domu polnymi drogami, wieczorem byłem na miejscu.

Ostatnie buty od Laksy

Pamiętam dziwny, bardzo smutny, dzień w pierwszym tygodniu stycznia 1940 r., który zakończył się niespodziewanie dobrze. Ojciec wrócił z miasta, gdzie sprzedał swój złoty sygnet, gdyż w domu nie było ani grosza. Był zmartwiony, bo otrzymał mniej pieniędzy niż się spodziewał. Złotnik kupił sygnet po oddaniu ojcu kamienia, złoto kupił jako złom. Takich trudnych dni od powrotu ojca z ucieczki było wiele. Wtedy ojciec skarżył się, że ma gorycz w ustach, co było według niego wynikiem ulewającej się żółci. Doszedł więc do wniosku, że trzeba tę dolegliwość usunąć jedząc landrynki. Taką landrynkową kurację stosował dosyć długo, aż w końcu przestała skutkować...

Około południa, kiedy siedzieliśmy w kuchni, gdzie mama gotowała obiad, a ojciec mówił nam, co widział w mieście, usłyszeliśmy w korytarzu męski głos wesoło śpiewający kolędę. Ojciec szybko otworzył drzwi, powiedział zapraszamy i czekał, aż jego znajomy Franciszek Drozdowski zakończy śpiewać drugą zwrotkę kolędy. Pan Franek, jak go ojciec tytułował, mieszkał samotnie w ostatnim domu przy ul. Zagórskiej, tuż przed granicą miasta i wsi Zagórze. Uchodził za wielkiego dziwaka, ale przy tym był człowiekiem bardzo uczynnym, chętnie pomagającym ludziom, szczególnie, gdy nagle znaleźli się, jak ojciec mówił, w dużych tarapatkach. Po wesołych powitaniach, pan Franek wyjął z przepastnej torby, z którą nigdy się nie rozstawał, dwa duże buty, z których każdy był owinięty w gazetę. Zwrócił się do ojca z zapytaniem czy zgadnie, kto mu przysłał taki piękny prezent. Od razu zastrzegł, że o ile ojciec nie zgadnie nazwiska nadawcy tego prezentu, to on weźmie buty dla siebie. Ojciec domyślał się, kto przysłał buty, ale udawał że nie wie, a Franek w końcu oświadczył, że butów i tak nie weźmie dla siebie, gdyż są co najmniej trzy numery większe od noszonych przez niego. Okazało się, że buty podał spotkany przez Franciszka szewc Chaim Laks, znajomy ojca. Razem z butami przesłał pozdrowienia i życzenia, aby długo się nosiły, bo już więcej takich butów nie będzie...

Franek pytał się o cenę tych butów, ale Laks powiedział, że są to buty bezcenne, a do tego ostatnie, gdyż kopyta zostały w jego sklepie, zagrabionym przez komisarza. A zresztą nigdy nie sprzedawał prezentów! Na pytanie ojca, gdzie teraz mieszka Laks, pan Franciszek odparł, że na Piotrkowskiej, ale nie zna numeru, chociaż z pewnymi trudnościami mógłby tam trafić. Ojciec prosił pana Franciszka, aby wstąpił do nas, kiedy będzie szedł do miasta i umówił się, co do spotkania z panem Laksem. Rodzice zastanawiali się, czym się zrewanżować i ostatecznie zdecydowali, że trzeba zanieść gęś i to chyba żywą. Ojciec poczuł się lepiej, ponieważ „z nieba spadły buty i już ma pieniądze także na ładną gęś”.

Kilka dni później przyszedł Franek mówiąc, że jest chętny pójść do Laksy. W komórce z węglem, w drewnianej skrzyni przebywała kupiona przez mamę gęś, czekając na podróż do ofiarodawcy butów. Ustaliliśmy, że wyprawa z gęsią odbędzie się następnego dnia po południu. Ojciec przygotował plecak z ziemniakami i jarzyną. Ja miałem nieść gęś w koszyku, przykrytą workiem. Gęś jednak była uparta

i nie chciała siedzieć w koszyku. W końcu pan Franciszek powiedział, że weźmie gęś w worku pod pachą i niepotrzebny jest koszyk. Ojciec zachęcił Franciszka, aby na swój płaszcz włożył jeszcze ojca kurtę z kapturem, bo mróz był szczypiący. Mama znalazła plecak dla mnie, do którego przesyłała część ziemniaków z torby ojca i dołożyła jarzyny z naszego ogrodu.

Idąc bocznymi ulicami doszliśmy przez Bodzentyńską do wskazanego przez pana Franka domu w ciasnej zabudowie ul. Piotrkowskiej. Zastaliśmy pana Laksę w domu, właśnie zabierał się do podkładania węgla w żelaznym piecyku z długą rurą wyprowadzającą spaliny przez otwór w oknie. Laks był zaskoczony naszym przyjściem i dziękował za przyniesione pożywienie. Mówił, że spodziewa się przyjazdu rodziny z Chmielnika, stąd nasze wiktuały będą bardzo przydatne. Ojciec i pan Drozdowski rozmawiali żywo z panem Laksem, szczególnie o trudnej sytuacji w czasie tej srogiej zimy i przy napływającej fali przesiedleńców z Pomorza i Śląska. A co nas jeszcze czekało? Mój ojciec niezbyt dowierzał optymizmowi pana Franciszka powtarzającego uparcie, że wiosną będzie jakieś rozstrzygnięcie w tej wojnie: „Im słończko wyżej tym Sikorski bliżej”. Pan Laks był raczej małowówny, tylko kiwał głową i powtarzał: „Co to będzie, co to będzie?”

Która wiosna ma być szczęśliwa? Franek mówił, że to pewnie ta najbliższa. Laks był mniejszym optymistą i choć nie przeczył, że doczekamy się zwycięstwa, to jednak był ostrożny, co do bliskiej zmiany na lepsze. Tymczasem długi płomień z wrzucanych odpadków drewna rozgrzał rurę do wiśniowego koloru. Na podwórzu zajęchała fura z rodziną Laksa i dobytkiem spakowanym w dużych koszach i walizkach. Nie chcieliśmy przeszkadzać w rozpakowaniu się przybyłym, a pan Laks jeszcze raz dziękował za gęś, wspominając, że powitalny obiad będzie obfitował także w podziękowania dla nas. Mimo tych przyjaznych akcentów naszego spotkania, co chwilę wracały czarne myśli, co będzie dalej? Pożegnaliśmy się z Laksami, jako że wyraźnie się ściemniło, a zamierzaliśmy wracać bocznymi drogami.



Moje dalsze losy po 1939 r. opiszę w drugiej części wspomnień. W czasie drugiej wojny światowej początkowo uczyłem się samodzielnie, a potem na tajnych kompletach. Kiedy była mi potrzebna karta pracy zatrudniłem się jako pomocnik kierowcy samochodu ciężarowego napędzanego gazem drzewnym. Przetykałem wówczas długim drągiem palące się klocki bukowe, jeżdżąc na pace tego samochodu. Potem uciekałem przed Baudienstem, kończąc tajną podchorążówkę AK ze stopniem wojskowym st. strzelca. Przed ukończeniem studiów, a po ujawnieniu mojej działalności w AK, zostałem przeniesiony do rezerwy w specjalności: niewyszkoleni pisarze, rachmistrze i bibliotekarze.

Opracował Jan Główka

Jan Marcinkowski
From memories 1926-1939

Prepared by Jan Główka

Memories of Jan Marcinkowski (born in 1926 in Kielce) from Krakow are evidence of everyday life in Kielce in the interwar period and at the beginning of World War II. They are also a reflection on the history of a middle-class, multi-generation family from Kielce. The material is just an introduction to memoirs of the Kielce citizen who spent his youth in the city and after graduating from the Academy of Mining and a training period at "Ludwików" Steelworks, settled in Krakow and for many years was the chief editor of "Przegląd Odlewnictwa" magazine.



Paweł Wolańczyk (Muzeum Historii Kielc)

Źródła do dziejów Kielc zgromadzone w Archiwum Akt Nowych w Warszawie

W artykule przedstawiono zespoły archiwalne przechowywane w Archiwum Akt Nowych (AAN), w których znaleźć można wiadomości odnoszące się do Kielc. Znaczna liczba archiwaliów wymusiła selekcję materiałów. Wskazano zespoły zawierające informacje wytworzone głównie przez organy władzy centralnej i administracji państwowej lub bogate w wiadomości przesłane do centrali przez lokalnych działaczy.

Z wyselekcjonowanych zespołów starano się wynotować każdą teczkę, której zawartość bezpośrednio dotyczyła miasta. Tam gdzie liczba źródeł o zbliżonej zawartości była znaczna, ogólnie podano, jakie informacje o Kielcach posiada zespół. Z wybranych teczek wypisano konkretne dokumenty. Jednak nie każda sygnatura została w ten sposób przedstawiona. W pierwszym rzędzie kierowano się zasadą, aby wyodrębnione archiwalia w sposób autonomiczny pokazywały zmiany polityczne, gospodarcze i społeczne, zachodzące w Kielcach lub (w przypadkach, kiedy informacje dotyczyły spraw istotnych, charakterystycznych dla danego okresu) całej Kielecczyny na przestrzeni XX w. Często rolę taką pełniły ulotki, mapy czy listy.

W pracy pominięto lub bardziej ogólnie potraktowano zespoły, które zostały opisane w bazie „Sezam”¹ lub pracy Dariusza Grota *Źródła do dziejów Kielecczyny w zasobie Archiwum Akt Nowych w Warszawie*². Grot wskazał w wybranych zespołach większe grupy materiałów, które dotyczyły województwa kieleckiego. Skoncentrował się na archiwaliach z dwudziestolecia międzywojennego, prawie zupełnie pomijając dokumenty z czasów II wojny światowej, i ogólnie scharakteryzował akta z lat 1945–1954. Nie prezentując konkretnych dokumentów, dokładnie opisał m.in. zespoły: Prezydium Rady Ministrów 1917–1939, Zbiór Druków Ulotnych 1918–1939, Związek Legionistów Polskich 1922–1939 czy Ministerstwo Administracji Publicznej 1945–1950.

Ramy chronologiczne niniejszego artykułu wyznacza zasób AAN. Najwcześniejsze datowane dokumenty – zawiadomienia o strajkach robotniczych w języku rosyjskim – pochodzą z początku XX w., końcową cezurę wyznaczają informacje o wojewódzkim zjeździe delegatów Stronnictwa Demokratycznego z 1989 r. Autor wykorzystał

1 <http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/sezam.php>

2 D. Grot, *Źródła do dziejów Kielecczyny w zasobie Archiwum Akt Nowych w Warszawie*, „Kieleckie Studia Historyczne” 1986, t. 4, s. 191–285.

też obszerne archiwum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej włączone do AAN w 1990 r.

Archiwalia zachowały się w stanie bardzo dobrym bądź dobrym. W tekście podano, jeśli dokument był nadpalony lub zapleśniały. Zaznaczono także, kiedy rozmiary dokumentu przekraczały format A4.

Praca podzielona jest na 3 części. Pierwsza z nich dotyczy akt pochodzących z lat 1905–1939. Obok zespołów organów władzy, poszczególnych ministerstw oraz wybranych partii politycznych, zamieszczono informacje o drukach ulotnych, Związku Legionistów Polskich, Związku Harcerstwa Polskiego oraz wydzielonych w AAN zespołach Kieleckiego Urzędu Wojewódzkiego i Wojewódzkiej Komendy Policji Państwowej. Część druga obejmuje lata drugiej wojny światowej. Znajdują się tam dokumenty wytworzone przez Armię Krajową, Gwardię Ludową, Armię Ludową, a także niemieckie władze okupacyjne, Delegaturę Rządu RP na kraj, Polską Partię Robotniczą i Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego. Tę partię materiałów uzupełnia zespół Rady Głównej Opiekuńczej. Wreszcie część trzecia obejmuje akta pochodzące z lat 1945–1989. Zawarte są tam szczegóły dotyczące referendum w 1946 r., wyborów w 1947 r., walki komunistów z opozycją, odbudowy miasta, partii politycznych i poszczególnych ministerstw działających w tamtym okresie. Jako uzupełnienie podano materiały z Zespołu Centralnego Zarządu Budowy Miast i Osiedli 1950–1963, Kolekcji kartograficznej 1801–2000 oraz zespołu akt Instytutu Urbanistyki i Architektury 1948–1971.

Mając na uwadze wszelkie braki i subiektywizm w wyborze zarówno zespołów, jak i konkretnych dokumentów, autor ma nadzieję, iż artykuł ułatwi pracę osobom, które będą w AAN poszukiwać przydatnych informacji. Można też przypuszczać, iż wyszczególnione dokumenty okażą się interesujące także dla pasjonatów historii i przyczynią się do lepszego poznania historii Kielc.

W tekście punktem wyróżniono grupy dokumentów lub teczki oznaczone własną sygnaturą, półpauzą pojedyncze dokumenty.

I. Materiały z lat 1905-1939

Dokumenty i materiały władz carskich dotyczące robotników w Królestwie Polskim 1861-1908, zespół 1195

Zawiera fotokopie dokumentów z początku XX w., dotyczących robotniczych strajków oraz wystąpień chłopskich w guberni kieleckiej. Materiały w języku rosyjskim³.

Polska Partia Socjalistyczna-Frakcja Rewolucyjna 1907-1919, zespół 15 (nowy numer 1203)⁴

Zespół zawiera oryginalne odezwy Kieleckiego Okręgowego Komitetu Robotniczego PPS z lat 1916–1918. Wyróżnia się ulotka z kwietnia 1916 r. Obszerny tekst zakończony słowami: „Niech żyje wolna niepodległa Polska Ludowa! Niech żyje PPS.” Druki ulotne: z sierpnia 1916 r. – „Niech żyje wolna PPS w niepodległej Polsce Demokratycznej” oraz ze stycznia 1918 r. – „Niech żyje niepodległa demokratyczna Republika Ludowa, Niech żyje socjalistyczna i międzynarodowa solidarność ludów”⁵.

Zbiór Druków Ulotnych 1918-39, zespół 56

Najciekawsze materiały:

- poufna odezwa Rady Okręgowej Ziemi Kieleckiej z 14 XI 1916 r. skierowana do komitetów narodowych i miejskich, rad powiatowych i gminnych, komisji organizacyjnych oraz mężów zaufania; zawiera postulat, aby ujawnić całą organizację niepodległościową ziemi kieleckiej⁶
- odezwa Głównego Urzędu Zaciągu do Wojska Polskiego w Kielcach z listopada 1917 r. „Pod broń! W Kielcach rozpocznie się przegląd ochotników do przyszłej armii polskiej” (tekst nadrukowany na zielonej karcie)⁷
- obszerny tekst Narodowego Koła Wyborczego okręgu kieleckiego z roku 1919⁸

Prezydium Rady Ministrów 1917-1939, zespół 8/I

Obszerny zespół liczący ponad 36 000 jednostek archiwalnych. W tomie siódmym protokołów posiedzeń Rady Ministrów (posiedzenia od 1 VII do 30 IX 1919 r.) można znaleźć informacje na temat kształtowania struktur administracyjnych młodego państwa. Lektura kolejnych dokumentów pokazuje, jak niepewne było utworzenie województwa kieleckiego. W projekcie ustawy z 4 VII 1919 r. „O ustroju władzy na

3 Archiwum Akt Nowych, Dokumenty i materiały władz carskich dotyczące robotników w Królestwie Polskim, sygn. 6/7, k. 1–12.

4 Zespoły, które kiedyś należały do archiwum KC PZPR mają podwójne numery. Stare sprzed 1990 r. oraz nowe nadane przez pracowników AAN. Obie numeracje są prawidłowe.

5 AAN, PPS-Frakcja Rewolucyjna, sygn. 15/IV/3, k. 1, 2, 4.

6 AAN, Zbiór Druków Ulotnych 1918–1939, sygn. 240, k. 1–2.

7 Tamże, sygn. 195, k. 1.

8 Tamże, sygn. 230.

części obszaru byłego zaboru rosyjskiego” wymienione jest jedynie województwo radomskie⁹. W protokole z 5 VII 1919 r. widnieje propozycja utworzenia 5 województw, w tym radomskiego, będącego połączeniem dawnych guberni radomskiej i kieleckiej¹⁰. Zachował się projekt tymczasowej ustawy o utworzeniu woj. białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, radomskiego i warszawskiego z 9 VII 1919 r.¹¹ Pierwszy raz nazwa woj. kieleckiego pada w protokole z 14 VII 1919 r., które miało być utworzone z połączenia byłych guberni radomskiej i kieleckiej oraz przyłączenia powiatu częstochowskiego i będzińskiego. Protokół kończy się podpisem ministra spraw wewnętrznych Stanisława Wojciechowskiego¹².

Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa 1918-1922, zespół 3

Dział IV, w którym znaleźć można akty ustawodawcze z pierwszych lat odrodzonego państwa polskiego.

- Dekrety wydawane przez naczelnika państwa w okresie od grudnia 1918 do lutego 1919 r. Wśród nich znajdujemy dekret o samorządzie miejskim z lutego 1919 r. Podane są miasta, w tym Kielce, których dotyczyła ustawa. Podpisy Józefa Piłsudskiego oraz Ignacego Paderewskiego¹³.
- Dekrety wydawane przez naczelnika państwa w latach 1919–1922. Wśród nich: dekret z 2 VI 1920 r. o wywłaszczeniu gruntów na rzecz państwowej kopalni miedzi w Miedzianej Górze, z podpisami J. Piłsudskiego i premiera Leopolda Skulskiego¹⁴; zezwolenie nabycia gruntów na rzecz parafii ewangelicko-augsburskiej w Kielcach pod budowę domu modlitwy w Stojowsku, z podpisem J. Piłsudskiego¹⁵.

Główny Urząd Likwidacyjny w Warszawie 1919-1921, zespół 35.

Jednostki zawierają głównie dane tabelaryczne i liczbowe. Księga kasowa Komisji Szacunkowej w Kielcach z roku 1920¹⁶; Akta Miejskiej Komisji Szacunkowej w Kielcach z lat 1919–1921¹⁷; materiały dotyczące zarekwirowanych koni w powiecie kieleckim¹⁸; księga rejestracji strat wojennych ziemi kieleckiej, w której Kielce

9 AAN, Prezydium Rady Ministrów, mikrofilm [mf.] 20051, k. 14–16.

10 Tamże, k. 9–12.

11 Tamże, k. 68–69.

12 Tamże, k. 120–122.

13 AAN, Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa 1918–1922, sygn. 36, k. 15–24.

14 Tamże, sygn. 37, k. 51.

15 Tamże, k. 51.

16 AAN, Główny Urząd Likwidacyjny w Warszawie 1919–1921, sygn. 219 p. 17.

17 Tamże, sygn. 641 p. 50, sygn. 692 p. 54, sygn. 907 p. 169.

18 Tamże, sygn. 1372 p. 101.

reprezentowane są przez 9 nazwisk¹⁹. Wyróżniają się dokumenty dotyczące kontroli cen na artykuły spożywcze i paszę w starostwie kieleckim w latach 1919–1926:

- dwujęzyczne (j. niemiecki i j. polski) ogłoszenie o cenach „orientalnych i maksymalnych” na powiat kielecki z 1 X 1918 r.; na obwieszczeniu zdanie: „Najmocniej zabrania się wymagać zapłaty za towar wyraźnie w rosyjskiej monecie – kurs 1 Rubel = kursowi czasowo oznaczonemu” (karta A1)²⁰
- rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych Stanisława Wojciechowskiego z 1919 r. dotyczące ograniczenia zużycia prądu elektrycznego (karta A2)²¹
- informacje kieleckiego magistratu na temat cen artykułów spożywczych w latach 1914–1919 (wykaz obejmuje 14 półarkuszy)²².

Ministerstwo Apropowizacji 1915-1924, zespół 19/I

Materiały dotyczą zaopatrzenia ludności Kielc i regionu w czasie działań wojennych, a także przejściowo po ich zakończeniu.

- Sytuacja w powiecie i województwie kieleckim w 1919 r. Wyróżniają się:
 - telegram kieleckiej Rady Miejskiej do Ministerstwa Apropowizacji z 12 XI 1919 r., informujący o tragicznej sytuacji żywnościowej w mieście²³
 - pismo cukierników kieleckich: K. Smoleńskiego, A. Sączewskiego, J. Urbana do Ministerstwa Apropowizacji, w którym protestowali przeciwko zakazowi wypieku ciastek; na końcu dokumentu podpisy wymienionych cukierników (dwustronna karta A4)²⁴.
- Działalność likwidatora w pow. kieleckim, wezwania, monity płatnicze do dłużników z powiatu kieleckiego i korespondencja z 1920 r.²⁵
- Książka kasowa Urzędu Apropowizacyjnego w Kielcach²⁶.
- Ściągnięte należności od dłużników, byłych władz okupacyjnych w powiecie kieleckim²⁷.
- Zaopatrzenie w naftę i świece w starostwie kieleckim – korespondencja z 1921 r.²⁸

19 Tamże, sygn. 832 p. 63.

20 Tamże, sygn. 429 p. 30, k. nlb.

21 Tamże, k. nlb.

22 Tamże, k. nlb.

23 AAN, Ministerstwo Apropowizacji, sygn. 840, k. nlb.

24 Tamże.

25 Tamże, sygn. 2112.

26 Tamże, sygn. 2113.

27 Tamże, sygn. 3610.

28 Tamże, sygn. 4259.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych 1918-39, zespół 9

Zachowały się materiały dotyczące zmian terytorialnych województwa i powiatu kieleckiego²⁹ oraz samych Kielc:

- pismo wojewody Ignacego Manteuffla z 1925 r. o konieczności rozszerzenia granic miasta³⁰
- mapa z 1927 r. pokazująca Kielce w aktualnych granicach oraz po planowanym rozszerzeniu – rozmiar mapy to ok. 80×90 cm – zaznaczone są najważniejsze punkty w mieście, fabryki, Urząd Miasta itp.³¹
- dokument ze stycznia 1927 r. na temat włączenia folwarku Szydłówek do Kielc
- czystopis, na którym widoczne są skreślenia oraz poprawki³² oraz ten sam dokument po naniesionych poprawkach, wraz z uzasadnieniem³³
- projekt Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 1930 r. w sprawie rozszerzenia granic miasta; raport niezwykle szczegółowo opisuje granice Kielc (widoczny podpis ministra spraw wewnętrznych) wraz z uzasadnieniem³⁴.

Jeśli chodzi o sprawy administracyjne na uwagę zasługują:

- Protokoły z zebrań kierowników władz i urzędów II instancji w woj. kieleckim z lat 1925–1926, 1928, 1930–1936; dotyczą bieżących spraw, takich jak zwalczanie bezrobocia, usprawnienie działania administracji, prowadzonych inwestycji³⁵.
- Protokoły z zebrań kierowników władz i urzędów I instancji z lat 1926, 1929–1932 oraz 1935 r., zawierające informacje na temat Urzędu Skarbowego, Kasy Skarbowej, Nadleśnictwa³⁶.
- Protokoły zjazdów starostów woj. kieleckiego z lat 1926–36; przedstawione tam obszernie referaty dotyczą stanu dróg, omawiają sytuację służby zdrowia, działalność legalnych i wyrotowych partii politycznych, stan sanitarny miast i szpitali na terenie województwa³⁷. Zachowały się tabele z 1930 r. – załączniki do referatu „Trzy lata wzmoczonej akcji porządkowo-sanitarnej na terenie woj. kieleckiego” – przedstawiające wydzielone miasta Kielce, Radom, Częstochowę, Ostrowiec, Będzin, Sosnowiec; umożliwiają porównanie liczby domów, gęstości zaludnienia, stanu zabrukowania ulic, liczby parków, placów czy też zaopatrzenia w wodę w wymienionych miastach³⁸.

29 AAN, MSW 1918–1939, sygn. 175, 176, 218, 227.

30 Tamże, sygn. 275, k. 738, 739, 742.

31 Tamże, sygn. 276, k. 613.

32 Tamże, sygn. 275, k. 706.

33 Tamże, k. 708, 714.

34 Tamże, sygn. 276, k. 570–573, 580–581.

35 Tamże, sygn. 56, mf. 20148.

36 Tamże, sygn. 72, mf. 20165.

37 Tamże, sygn. 113, mf. 20176.

38 Tamże, k. 300–306.

- Wykazy ruchu ludności między Polską a innymi państwami, dane dotyczą pow. kieleckiego w latach 1932–1935 i 1937–1939; zawierają ogólne dane o powiecie, takie jak spisy ludności, liczbie gmin, panujących tam stosunkach politycznych³⁹.
- Lustracje biur ewidencji ludności w Kielcach dokonane w latach 1937–1939⁴⁰.
- Rejestr cudzoziemców zamieszkujących w pow. kieleckim w 1938 r.; według dokumentu w przedstawionym okresie w Kielcach było 61 cudzoziemców, wymienionych z imienia i nazwiska⁴¹.
- Listy kwalifikacyjne pracowników starostw i Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach za 1938 r.⁴²
- Odmowy i zażalenia na niewłaściwe odznaczenia w woj. kieleckim z 1939 r.⁴³

W zespole znajdują się plany architektoniczne kieleckich budynków dotyczące m.in.:

- szkoły powszechnej przy ul. T. Kościuszki – z 1922 r.⁴⁴
- dokończenia budowy wież kościoła Świętego Krzyża; zachował się rysunek elewacji głównej⁴⁵ oraz bryły kościoła sporządzone według dawnego planu, z proponowanymi zmianami – z lat 1925–1926⁴⁶
- dokończenia budowy seminarium duchownego w Kielcach⁴⁷
- dokończenia budowy gmachu gimnazjum humanistycznego (Gimnazjum św. Stanisława Kostki), mieszczącego się niedaleko ulic Źródłowej i Zagórskiej oraz plan sytuacyjny⁴⁸
- łaźni ludowej usytuowanej przy ul. Staszica⁴⁹, elewacja i plan sytuacyjny – z 1922 r.⁵⁰

39 Tamże, sygn. 1651, k. 104–106.

40 Tamże, sygn. 1704.

41 Tamże, sygn. 1749.

42 Tamże, sygn. 4267.

43 Tamże, sygn. 799.

44 Tamże, sygn. 2692.

45 Tamże, sygn. 2694, k. 13–16.

46 Tamże, sygn. 2694, k. 3.

47 Tamże, sygn. 2695.

48 Tamże, sygn. 2697, k. 1.

49 Tamże, sygn. 2699, k. 3–4.

50 Tamże, k. 2.

- plan architektoniczny elewacji siedziby Izby Skarbowej w miejscu obecnego Sądu Wojewódzkiego przy ul. Seminaryjskiej (karta A3) – z 1922 r.⁵¹, plan sytuacyjny z zaznaczonym obok gmachem Okręgowej Izby Kontroli⁵²
- gmachu Okręgowej Izby Kontroli (ob. Komenda Wojewódzka Policji); rysunek elewacji i plan sytuacyjny – z 1922 r.⁵³
- rozbudowy pałacu biskupiego– remont zabudowań od ul. Zamkowej – z 1924 r.⁵⁴
- wodociągów kieleckich – zachowały się plany i rysunki techniczne stacji pomp, projekt zbiornika przejściowego, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej, szczegółowe mapy dotyczące m.in. rozmieszczenia hydrantów, kanałów, kolektora, raporty o źródłach zasilania wodociągu miejskiego sporządzone w języku polskim i angielskim⁵⁵. Najciekawsza jest mapa z 1927 r. pokazująca istniejącą oraz projektowaną sieć kanalizacyjną z miejscem usytuowania oczyszczalni ścieków (karta A3)⁵⁶.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lata 1917-1939, zespół 14

Zespół opracowany w bazie „Sezam”. Zawiera informacje na temat nominacji i uposażeń duchowieństwa oraz codziennych spraw diecezji kieleckiej. Warto zwrócić uwagę na następujące dokumenty:

- pismo do delegata Austro-Węgier w sprawie przekazania władzom diecezjalnym domów i placu przy cerkwi, będących wcześniej w posiadaniu władz rosyjskich⁵⁷; pismo biskupa Augustyna Łosińskiego z lutego 1919 r., w którym upoważnia on kanonika Bogumiła Czerkiewicza do odbioru pieniędzy na pokrycie plac duchowieństwa diecezji kieleckiej; dokument ciekawy ze względu na zachowaną pieczęć i podpis biskupa⁵⁸
- pismo konsystorza generalnego diecezji kieleckiej z 1919 r. do ministerstwa w sprawie budżetu diecezji kieleckiej⁵⁹
- prośba konsystorza z 1919 r. o dodatkowe fundusze dla kieleckiej katedry, wraz z odpowiedzią⁶⁰

51 Tamże, sygn. 2700, k. 3.

52 Tamże, k. 2.

53 Tamże, sygn. 2701, k. 2, 3.

54 Tamże, sygn. 2703.

55 Tamże, sygn. 4046–4050.

56 Tamże, sygn. 4049, k. 4.

57 AAN, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 443, mf. B-9437, k. 319–323.

58 Tamże, sygn. 535, mf. B-9529, k. 186.

59 Tamże, k. 192–193.

60 Tamże, k. 194, 195, 198.

- spór kurii kieleckiej z miastem Kielce w 1924 r.; przedmiotem sporu był plac przy ul. Nowej (obecnie ul. Czerwonego Krzyża); kuria twierdziła, że miasto przywłaszczyło sobie plac użytkowany przez kapitułę kielecką
- wykaz parafii diecezji kieleckiej dotowanych przez Skarb Państwa, z wykazem proboszczów i wikariuszy – 1935 r.⁶¹
- wyciąg z listu biskupa kieleckiego do wiernych diecezji kieleckiej z 4 I 1933 r.; padają w nim m.in. następujące stwierdzenia: „Połowiczni katolicy czasów obecnych, którzy dla urzędu, stanowiska lub otrzymania grosza byle jakiego od jakiegoś heretyckiego wywłoki [...] porzucają oni swoją religię katolicką nie myśląc o straszliwym sądzie Bożym po śmierci”⁶²
- ściśle tajne pismo z sierpnia 1935 r., wysłane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych traktujące o wstrzymaniu dotacji dla diecezji kieleckiej; powodem była negatywnie oceniona przez MSW postawa kieleckiego biskupa; pismo zawiera podpis ministra spraw wewnętrznych⁶³
- pismo do ministra spraw zagranicznych, aby w dotacjach osobowych nie uwzględniać biskupa, „bowiem z uwagi na osobę, jaką jest obecny ordynariusz jest to absolutnie niemożliwe”; z załącznikiem⁶⁴
- telegram biskupa, w którym twierdzi on, iż z powodu cofnięcia dotacji duchowieństwo znajduje się w rozpaczliwym położeniu⁶⁵
- spór wojewody Władysława Dziadosza z kurią datowany na luty 1936 r., kiedy to wojewoda powiedział, iż w „Stowarzyszeniu Św. Zyty szerzy się rozpuستا”⁶⁶.

Zespół zawiera także akta osobowe Eugeniusza Artwińskiego, syna prezydenta Kielc Stefana Artwińskiego. W dokumentach można m.in. znaleźć pismo z 1935 r. o mianowaniu Artwińskiego profesorem tytularnym⁶⁷, a także wnioski z 1939 r. o mianowanie go profesorem zwyczajnym neurologii i psychiatrii na Uniwersytecie we Lwowie⁶⁸. Zachowany jest też własnoręcznie napisany życiorys uczonego⁶⁹.

61 Tamże, sygn. 535, mf. B-9529, k. 213–221, 229–235.

62 Tamże, k. 245.

63 Tamże, k. 246.

64 Tamże, k. 248, 250–251.

65 Tamże, k. 259.

66 Tamże, sygn. 443, mf. B-9437, k. 337–338.

67 Tamże, sygn. 1579, mf. 10572, k. 147.

68 Tamże, k. 103–104.

69 Tamże, k. 169.

Akta Ministerstwa Skarbu 1918-1939, zespół 10

Na uwagę zasługują następujące jednostki:

- Ręczny odpis pisma, jakie magistrat w 1921 r. przekazał Państwowej Kasie Oszczędności w Warszawie z rozliczeniem pożyczki z 1899 r.; wyraźna pieczęć magistratu miasta Kielce⁷⁰.
- Karty ewidencyjne urzędników Izby Skarbowej Kielce za lata 1930–1938⁷¹.
- Dom Bankowy Rozenberg Dawid, materiały z lat 1930–1938⁷².
- Akta Komunalnej Kasy Oszczędności w powiecie kieleckim 1935–1939, gdzie zwraca uwagę odpis listu z 1935 r., w którym pracownik Kasy Oszczędności przeproszał dyrektora za to, iż podrabiał weksle – podany także wykaz podrobionych weksli⁷³.
- Teczka przedsiębiorstwa „Kadzielnia S.A”, zawierająca sprawozdanie za 1936 r., listę obecności akcjonariuszy z 1937 r., zażalenia firmy do Izby Skarbowej z 1939 r. oraz podanie o przyznanie ulg podatkowych⁷⁴.
- Teczka zawierająca drobne zażalenia i odwołania do Izby Skarbowej w Kielcach z lat 1936–1939, miasto reprezentowane jest przez osoby wymienione z imienia i nazwiska w październiku 1938 r.; prośba o zawieszenie postępowania egzekucyjnego⁷⁵.
- Zjednoczenie Elektrowni okręgu radomsko-kieleckiego z 1939 r., siedziba firmy znajdowała się w Warszawie, materiały zawierają m.in. odpis z rejestru handlowego oraz dokumenty związane z budową linii elektrycznej Mościce–Starchowice⁷⁶.
- Elektrownia w Kielcach – dokumenty za 1938 r., gdzie najciekawszy wydaje się być odpis aktu notarialnego sporządzony w kancelarii Wacława Janiszewskiego, zawarcie umowy w 1926 r., w sprawie uruchomienia elektrowni w Kielcach⁷⁷.
- Fabryka „Granat”; m.in. postanowienie ministra przemysłu i handlu o przyznaniu określonych ulg (podpis E. Kwiatkowskiego)⁷⁸.

70 Tamże, sygn. 7381, k. nlb. (teczka zawiera tylko jedną kartę).

71 Tamże, sygn. 3423.

72 Tamże, sygn. 4643, k. nlb.

73 Tamże, sygn. 4817, k. 143–144, 145.

74 Tamże, sygn. 5729, k. nlb.

75 Tamże, sygn. 5860, k. 498, 499.

76 Tamże, sygn. 6523, k. 9–18.

77 Tamże, sygn. 6610, k. 9–18.

78 Tamże, sygn. 6628, k. nlb.

- Akta Izby Skarbowej w Kielcach z 1939 r.⁷⁹ oraz akta osobowe jej pracowników⁸⁰.
- Odwołania do Izby Skarbowej w Kielcach z lat 1938–1939;teczka zawiera m.in.: odpis oświadczenia, iż księciu Bohdanowi Lubeckiemu sprzedano samochód „Auburn”⁸¹; pismo z 1939 r. do Ministerstwa Skarbu, w którym nadawca twierdzi, iż Izba Skarbowa w Kielcach zarzuciła brak opłaty stemplowej od umowy, która tak naprawdę nigdy nie istniała, pismo zawiera znaczki skarbowe oraz podpisy⁸²; rozwiązanie opisanej powyżej sprawy, obniżono opłatę stemplową z 60 do 20 złotych⁸³.

Komenda Główna Policji Państwowej 1919-1939, zespół 349

Zespół zawiera informacje na temat inwigilacji oraz aresztowań komunistów z terenu woj. kieleckiego. Można w nim znaleźć:

- meldunek z 1929 r. o zatrzymaniu osób pod zarzutem działalności komunistycznej, z późniejszym wyrokiem⁸⁴
- informacje o zwolnieniach z kieleckiego więzienia⁸⁵
- informacja, iż mieszkaniec Kielc, uczestnik walk na terenie Hiszpanii, przebywa obecnie w obozie koncentracyjnym we Francji⁸⁶
- ulotka z 1930 r. informująca, że w Będzinie wywieszono sztandar z napisem: „Niech żyje Komunistyczna Partia Polski, precz z dyktaturą Piłsudskiego” (druk nadpalony)⁸⁷
- statystyczny wykaz przestępstw popełnionych w woj. kieleckim za styczeń 1939 r.⁸⁸

Komenda Wojewódzka Policji Państwowej w Kielcach 1924-1938, zespół 279 (nowy numer 1388)

Odpisy korespondencji przede wszystkim z Opatowa i Będzina. Akta dotyczące ruchu komunistycznego z lat 1934–1937. Komunistyczne odezwy i dyrektywy. Odpi-

79 AAN, Akta Ministerstwa skarbu 1918-1939, sygn. 602 b.

80 Tamże, sygn. 1624, 1683, 1732, 1785, 1832, 1835, 1924, 1997, 2014, 2023, 2136, 2138, 2185, 2197, 2236, 2244, 2278, 2307, 2325, 2346, 2388, 2464, 2533, 2539, 2590, 2608, 2652, 2655, 2657, 2695, 2697, 2753, 2756, 2777, 2823, 2844, 2867, 2927, 2936, 2961, 2963, 2970, 3063, 3085, 3107, 3156, 3216, 3256, 3279, 3279, 3292, 3299, 3356, 3360, 3383.

81 Tamże, sygn. 6813, k. 30.

82 Tamże, k. 239–240.

83 Tamże, k. 241.

84 AAN, Komenda Główna Policji Państwowej 1919–1939, sygn. 162, k. 75, 76, 92.

85 Tamże, k. 148 (patrz także sygn. 205).

86 Tamże, k. 144.

87 Tamże, k. 3.

88 Tamże, dopływy z MSW, sygn. 1200, k. 1–4.

sy okólników PPS-Lewicy i Komunistycznej Partii Polski. Odpis czasopisma „Walka Klas” nr 6/18 z czerwca 1933 r.

Za najciekawsze materiały można uznać:

- odpis obszernej ulotki wydanej w Kielcach, zawierającej wezwanie do strajku⁸⁹
- odpis ulotki Komunistycznej Partii Polski z lat trzydziestych, skierowanej do kieleckich żołnierzy, wzywającej do walki z „krwawym rządem głodu, bezrobocia i wojny”⁹⁰
- przechwycone przez policję hasła i odpowiedzi dla aktywów Komunistycznej Partii Polski z 1933 r., np. hasło dla Kielc brzmiało: „Czy wy możecie mi zrobić niebieskich Chińczyków? Odpowiedź: Tak, mogę zrobić czerwonych”⁹¹.

Związek Legionistów Polskich 1922-1939, zespół 339

W zespole znajdują się materiały dotyczące Kielc:

- Ewidencja zweryfikowanych członków okręgu Kielce z lat 1933–1937; do Kielc odnoszą się tylko 4 karty dotyczące służby Józefa Sadkowskiego⁹².
- Organizacja oddziału Związku Legionistów Polskich w Kielcach z lat 1931–1939. Zachowała się korespondencja oraz protokoły z posiedzeń oddziału kieleckiego, m.in.:
 - ulotka z października 1932 r. zawiadamiająca o 18. rocznicy bitwy pod Laskami; z tej okazji miała się odbyć uroczystość poświęcenia sztandaru oddziału ZLP w Kielcach, rodzicami chrzestnymi byli m.in. Stefan Artwiński i Kazimiera Grunertówna⁹³
 - życiorysy legionistów: Kazimierza Szączki (prezes oddziału zarządu okręgowego Związku Legionistów Polskich w 1933 r.)⁹⁴, Czesława Machury (wiceprezes oddziału)⁹⁵ oraz Bronisława Dorobczyńskiego (wiceprezydenta Kielc w drugiej połowie lat 30.)⁹⁶
 - wykaz zweryfikowanych członków Związku Legionistów Polskich (wyłącznie imię i nazwisko); znaleźć w nim można takie nazwiska jak: Stefan Artwiński, Kazimiera Grunertówna, Jan Partyka, Wacław Unger⁹⁷

89 AAN, Komenda Wojewódzka P. P. w Kielcach, sygn. 279/I – t. 2, k. 19.

90 Tamże, k. 21.

91 Tamże, k. 24.

92 AAN, Związek Legionistów Polskich, sygn. 252, k. 33–37.

93 Tamże, sygn. 169, k. 116–119.

94 Tamże, k. 124–126.

95 Tamże, k. 127.

96 Tamże, k. 221.

97 Tamże, k. 139–150.

- własnoręcznie podpisana rezygnacja Jana Maetsche z marca 1936 r., w której zrzeka się on funkcji wiceprezydenta Kielc oraz uczestnictwa w Związku Legionistów Polskich⁹⁸
- wykaz bezrobotnych legionistów⁹⁹
- odpis depesz hołdowniczych z marca 1939 r., wysłanych przez Związek Legionistów Polskich m.in. do prezydenta RP, marszałka Edwarda Rydz-Śmigłego i Aleksandry Piłsudskiej; związek zapewniał o żołnierskiej gotowości i przywiązaniu do władzy państwowej¹⁰⁰.

Związek Harcerstwa Polskiego 1913-1939, zespół 76

Zawiera liczne informacje, które odnoszą się do harcerstwa na Kielecczyźnie.

- Materiały dotyczące działalności harcerstwa żeńskiego w okręgu kieleckim w latach 1915–1918; wszystkie karty zapisane ręcznie, zawierają m.in. raporty miesięczne przesyłane do Kwatery Głównej Komendy Naczelnej oraz rozkazy tygodniowe¹⁰¹, w tym m.in.:
 - pismo I Żeńskiej Drużyny Skautowej im. Emilii Plater w Kielcach z 1915 r. w sprawie przyjęcia do Komendy Naczelnej w Warszawie; historia drużyny¹⁰²
 - plakat oznajmujący, iż naczelnik komendy ZHP wygłosi odczyt w sali resursy kupieckiej (karta A2)¹⁰³
 - list ucznia z 1915 r. omawiający historię Kieleckiej Drużyny Harcerskiej, w którym się skarżył, że: „nieporozumienia były na tle zakazu gry w bilard”¹⁰⁴
 - pismo do Komendy Naczelnej z 1917 r., w którym proszono o przysłanie „warunków prób na sprawności”; dokument ciekawy ze względu na rysunek znajdujący się na karcie pocztowej – dwie biegnące postacie, jedna z nich wkłada drugiej list do kieszeni¹⁰⁵.
- Materiały dotyczące działalności harcerstwa żeńskiego w okręgu kieleckim w latach 1918–1919, zawierające raporty miesięczne i programy pracy, m.in.:
 - odręczny list J. Kłodawskiego z września 1919 r. do Naczelnego Inspektoratu Harcerstwa Polskiego w Warszawie, wnioskujący o mianowanie Edmunda Massalskiego tymczasowym inspektorem okręgu kieleckiego; zawiera podpisy oraz pieczęcie ZHP Kielce¹⁰⁶

98 Tamże, k. 189.

99 Tamże, k. 197–199.

100 Tamże, k. 227.

101 AAN, Związek Harcerstwa Polskiego, sygn. 47, 48.

102 Tamże, sygn. 47, k. 3–7.

103 Tamże, sygn. 48, k. 10.

104 Tamże, k. 18–20.

105 Tamże, karta dwustronna między kartami 57 i 58.

106 Tamże, sygn. 220, k. 54, 55.

- rysunek przedstawiający granice Polski – na wschodzie opierały się na Dnieprze, natomiast na zachodzie na Odrze, napis nad rysunkiem głosił: „Polska będzie wielka i bogata, gdy każdy Polak kupi pożyczkę odrodzenia Polski”¹⁰⁷.
- Chorągiew Kielecko–Radomska; raporty z lat 1919–1936, korespondencja, spis drużyn dokonany w 1932 r., rozkazy, okólniki, sprawozdania, prowadzone kursy¹⁰⁸.
- Materiały dotyczące działalności Komendy Okręgu Kielce z lat 1920–1921¹⁰⁹.
- Rozkazy z 1921 r., z warunkami prób harcerskich¹¹⁰, miesięcznikiem „Myśl Harcerska” z marca 1923 (pismo zawiera harcerskie wiersze, piosenki, opowiadania, rysunki, wiadomości sportowe, instrukcję gry w piłkę nożną)¹¹¹, pismem „Nasz Druh” z maja 1924 r., w którym zawiadamiano o ukonstytuowaniu oddziału kieleckiego ZHP – zawiera aktualny skład zarządu oraz informacje o sprawach administracyjnych¹¹².
- Spis drużyn Chorągwi Kielce, stan ze stycznia 1922 r.¹¹³
- Raport roczny Komendy Kielce z 1923 r.¹¹⁴
- Zgłoszenie Chorągwi Kieleckiej do udziału w narodowym zlocie harcerskim w Warszawie w 1924 r., gdzie wyróżnić można raporty z przybycia poszczególnych drużyn do obozu¹¹⁵.
- Kwestionariusz statystyczny Chorągwi Kielce z 1925 r.¹¹⁶ oraz 1931 r.¹¹⁷
- Zarząd oddziału kieleckiego, sprawozdania roczne, korespondencja z lat 1925–1933¹¹⁸ oraz z roku 1936¹¹⁹.
- Raporty powakacyjne Chorągwi Kieleckiej z lat 1928, 1931 i 1932¹²⁰.
- Akcje letnie Chorągwi Kieleckiej w latach 1929–1935¹²¹.
- Zgłoszenia drużyn staroharcerskich z lat 1928–1933¹²².

107 Tamże, k. 172.

108 Tamże, sygn. 2031–2045.

109 Tamże, sygn. 1260.

110 Tamże, sygn. 1270, k. 16.

111 Tamże, k. 113–132.

112 Tamże, 241–244.

113 Tamże, sygn. 1317 p. 176.

114 Tamże, sygn. 1323.

115 Tamże, sygn. 951, k. 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33–42.

116 Tamże, sygn. 1403.

117 Tamże, sygn. sygn. 1411.

118 Tamże, sygn. 673, 674, 802 p. 101, 828, 1266.

119 Tamże, sygn. 727.

120 Tamże, sygn. 1625, 1637, 1639.

121 Tamże, sygn. 2138.

122 Tamże, sygn. 2213.

- Programy, sprawozdania, oceny Chorągwi Kieleckiej z 1935 r.¹²³

Komunistyczna Partia Polski 1918-1938, zespół 158 (nowy numer 1287)

Sprawozdania okręgu Kielce–Radom z lat 1923–1930¹²⁴ oraz sprawozdania z działalności partii w okręgu kieleckim z lat 1931–1937¹²⁵.

Urząd Wojewódzki Kielecki 1920-1938, zespół 267 (nowy numer 1378)

Zawarte w nim dokumenty to głównie odpisy wielostronicowych raportów charakteryzujących działalność PPS-Lewicy oraz Komunistycznej Partii Polski w poszczególnych powiatach. Można znaleźć także akta starostw, korespondencję, informacje na temat buntów więźniów politycznych. Samych Kielc dotyczy stosunkowo niewiele materiałów, znacznie więcej dokumentów jest choćby o Będzinie czy Sosnowcu¹²⁶.

- Działalność komunistów w starostwie kieleckim w latach 1920–1936, m.in.:
 - poufne pismo z maja 1920 r., informujące, iż komuniści poszerzają swoją działalność¹²⁷
 - spis zatrzymanych osób podejrzewanych o działalność komunistyczną¹²⁸
 - legitymacja robotnicza z listopada 1923 r.¹²⁹
 - zaświadczenie na przejazd koleją z 1922 r., wydane przez Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy, widoczna duża pieczęć urzędu¹³⁰ oraz tygodniowy bilet robotniczy III klasy na przejazd trasą Kielce–Sitkówka¹³¹
 - pismo wojewody do starosty z listopada 1923 r., informujące o rozrzuconiu komunistycznych ulotek, zawarto nakaz przeprowadzenia dochodzenia¹³²
 - tajne pismo wojewody do starosty z 1925 r., zawierające polecenie, aby zachować ścisłą obserwację kieleckiego więzienia, a także skontrolować personalia niektórych więźniów w związku z groźbą ucieczki¹³³
 - pilny telefonogram starosty do wojewody z 3 sierpnia 1927 r., informujący o buncie więźniów politycznych w kieleckim więzieniu, wraz z informacją o stłumieniu buntu¹³⁴.

123 Tamże, sygn. 1032.

124 AAN, KPP, sygn. 158/XII/3, t. 1–8.

125 Tamże, sygn. 158/XII/2 t. 1–8.

126 Wszystkie materiały z zespołu Urząd Wojewódzki Kielecki znajdują się na mikrofilmach 2722/1–40 oraz 1537/1–17.

127 AAN, Urząd Wojewódzki Kielecki, sygn. 267/III/12, mf. 2722/38, k. 6.

128 Tamże, k. 63–66.

129 Tamże, k. 83.

130 Tamże, k. 86.

131 Tamże, k. 90, 90a.

132 Tamże, k. 132.

133 Tamże, k. 174.

134 Tamże, k. 198, 198a, k. 200.

- Materiały opisujące działalność komunistyczną¹³⁵, m.in.:
 - pismo wojewody kieleckiego z 1923 r. o poszukiwaniu osób oskarżonych o działalność komunistyczną¹³⁶
 - tajne pismo starosty kieleckiego do wojewody opisujące sylwetkę Jana Łukawskiego¹³⁷
 - pismo starosty kieleckiego do wojewody z dnia 29 X 1926 r. w sprawie rozrzucenia w Kielcach komunistycznych odezw, w dalszej części pisma przedstawiona jest treść znalezionych ulotek¹³⁸
 - tajne pismo wojewody z kwietnia 1926 r., w którym oznajmiał, że komuniści rozpoczęli agitację za rozpoczęciem strajku generalnego w całym państwie¹³⁹
 - pismo informujące, iż w Kielcach znaleziono komunistyczne ulotki¹⁴⁰.
- Teczka archiwalna założona w roku 1989. Zawiera wyciągi akt dotyczących głównie działaczy KPP oraz PPS, sprawozdania o stanie organizacji komunistycznych, stanie bezpieczeństwa w latach 1931–1938; odpisy obszernych sprawozdań starostów z całego województwa. Wyróżnić można dokumenty:
 - obsada personalna organizacji komunistycznych na terenie woj. kieleckiego, stan na 31 grudnia 1935 r.; na temat okręgu Kielce następująca informacja: „W ścisłym składzie nie istnieje. Jest tylko egzekutywa okręgu KPP.”¹⁴¹
 - ściśle tajne zaświadczenie z 1953 r., wydane przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, skierowane do szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Stalinogrodzie, poświadczające, iż wymienione z imienia i nazwiska osoby zamieszkałe na terenie woj. kieleckiego, nie były przed 1939 r. na usługach policji; podpis pułkownika Anatola Fejgina¹⁴²
 - fotokopie rezolucji 1-majowych PPS z 1937 r.¹⁴³
 - sprawozdanie ze stanu bezpieczeństwa w woj. kieleckim – pisma z marca 1938 r.¹⁴⁴ oraz listopada 1938 r.¹⁴⁵

135 Tamże, sygn. 267/I/1–59.

136 Tamże, sygn. 267/I/18, mf. 2722/1, k. 1.

137 Tamże, k. 30, 30a, 31, 31a, 32.

138 Tamże, sygn. 267/I/19, mf. 2722/1, k. 354.

139 Tamże, k. 83.

140 Tamże, k. 351.

141 Tamże, sygn. 267/IV/1, k. 55–66.

142 Tamże, k. 78.

143 Tamże, k. 152–156.

144 Tamże, k. 188–192.

145 Tamże, k. 193–197.

II. Materiały z lat 1939-1945

Niemieckie władze okupacyjne 1939-1945, zespół 214 (nowy numer 1335)

Część materiałów zawiera informacje w języku niemieckim¹⁴⁶. Opisano dokumenty w języku polskim.

- Teczki 214/III-1 i 214/III-5 zawierają materiały dotyczące organizacji Policji Bezpieczeństwa w Dystrykcie Radomskim, obwieszczenia o karach śmierci – opisana ekspozytura w Kielcach¹⁴⁷.
- Teczka 214/III-10 – wezwanie do mężczyzn i kobiet pracujących w Skarżysku i w Kielcach do pracy w celu zwycięstwa nad Rosją¹⁴⁸.
- Teczka 214/IV-1 zawiera niemieckie ulotki o obowiązku powszechnej obrony przed bolszewizmem¹⁴⁹.

Delegatura Rządu RP na Kraj 1940-1945, zespół 1325

Do okręgu kieleckiego odnoszą się dwie teczki:

- Wielostronicowe sprawozdania sytuacyjne z 1943 r. Wyróżnia się meldunek opisujący sytuację z końca 1942 r., zawierający zdanie: „Z zabawą w wojsko koniec! Zaczyna się twarda i prawdziwa praca niepodległościowa”¹⁵⁰.
- Korespondencja Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa – wykazy członków Korpusu z lat 1942–1944. Większość kart zapisanych ręcznie, mało czytelnych. Można wyróżnić pisany ręcznie wiersz¹⁵¹.

Rada Główna Opiekuńcza Biuro Centrali w Krakowie 1940-1945, zespół 125

Zespół szczegółowo opracowany w bazie „Sezam”. Zawiera informacje na temat członków Polskich Komitetów Opiekuńczych w okręgu Radom z lat 1941–1945¹⁵², opisy majątków rozwiązanych stowarzyszeń w Kielcach z 1941 r.¹⁵³, korespondencję w sprawach organizacyjnych i personalnych dotyczących Kielc i powiatu¹⁵⁴, miesięczne sprawozdania z działalności Polskich Komitetów Opiekuńczych¹⁵⁵, mie-

146 Teczki 214/III-3, 214/III-4, 214/III-6, 214/III-7, 214/III-8, 214/III-9. Wszystkie materiały w prezentowanym zespole znajdują się na mikrofilmie 2536/4.

147 AAN, Niemieckie władze okupacyjne, sygn. 214/III-5, k. 17–22.

148 Tamże, sygn. 214/III-10 (w teźce tylko jedna karta).

149 Tamże, sygn. 214/IV-1, k. 5, 5a.

150 AAN, Delegatura Rządu RP na Kraj, sygn. 202/XXI/1, mf. 2287/3, k. 42.

151 Tamże, sygn. 202/XXI/2, mf. 2287/3, k. 93.

152 AAN, Rada Główna Opiekuńcza Biuro Centrali w Krakowie, sygn. 344, 582, 583.

153 Tamże, sygn. 1806.

154 Tamże, sygn. 382, 758.

155 Tamże, sygn. 482–485.

siężne budżety administracyjne¹⁵⁶, sprawy dotyczące wysiedleń oraz przesiedleń z okręgu radomskiego¹⁵⁷.

Wyróżnić można:

- Kwestionariusze i statuty stowarzyszeń w Kielcach; korespondencja z 1941 r.: przedwojenne pismo Chrześcijańskiej Kasy Procentowej w Kielcach, w którym pojawia się zdanie: „Trzeba przeciwstawić się zorganizowanemu handlowi żydowskiemu”¹⁵⁸; statut Towarzystwa Przyjaciół Szpitala Dziecięcego im. Wł. Buszkowskiego z 1929 r.¹⁵⁹
- Korespondencja w sprawach organizacyjnych i personalnych z lat 1940–1945: pismo zawiadamiające o mianowaniu Romana Cichowskiego członkiem Miejskiej Rady Opiekuńczej, podano skład całej Rady¹⁶⁰ i pismo R. Cichowskiego, w którym zrezygnował z członkostwa w Radzie wraz z jego podpisem¹⁶¹.
- Korespondencja, notatki, sprawozdania w sprawach terroru niemieckiego: działalność podziemia i represje w okręgu Radom w latach 1943–1944, notatka o aresztowaniach i egzekucjach w miastach okręgu radomskiego, informacja dotycząca Kielc poświadczająca o karze chłosty, jaką wymierzono 6 urzędnikom oraz o rozstrzelaniu 6 VII 1944 r. 70 osób¹⁶²; informacja zawiadamiająca, iż w odwecie za zabójstwo gestapowca Witka, w Kielcach rozstrzelano 70 osób¹⁶³.
- Wnioski z lat 1943–1944 rodzin, których żywiciele znajdowali się na robotach w Rzeszy; liczne prośby o udzielenie zasiłków, zawierające podstawowe dane osobowe, czasem podane jest uzasadnienie (tekst polski i niemiecki)¹⁶⁴ oraz wniosek pisany na maszynie – zamiast podpisu wnioskodawcy trzy krzyżyki¹⁶⁵.

Armia Krajowa 1942-1945, zespół 1326

Zbiorcze informacje dotyczące Kielc skoncentrowane są w następujących jednostkach:

- Meldunki sieci wywiadowczej „Marcjanna”, zawierające informacje o rozmieszczeniu wojsk niemieckich na terenie Kielc¹⁶⁶, m.in:

156 Tamże, sygn. 658, 659.

157 Tamże, sygn. 1049, 1050.

158 Tamże, sygn. 1842, mf. B-2416, k. 124.

159 Tamże, k. 135–146.

160 Tamże, sygn. 381, k. 3.

161 Tamże, k. 33.

162 Tamże, sygn. 39, mf. B-2088, k. 5, 6.

163 Tamże, k. 26.

164 Tamże, sygn. 1282–1285.

165 Tamże, sygn. 1282, k. 141, 142.

166 AAN, Armia Krajowa, sygn. 203/III-54, k. 12, 17, 18.

- rysowana ręcznie mapka z marca 1941 r., przedstawiająca rozmieszczenie wojsk niemieckich w woj. kieleckim; zaznaczone są poszczególne korpusy, dywizje, lotniska¹⁶⁷
- informacja o tym, iż w Kielcach, w dzisiejszym WDK, stacjonuje korpus *Comando XXIX*¹⁶⁸
- przechwycone i przetłumaczone z niemieckiego listy z września 1941 r. pisane przez rodziny pozostające w Niemczech do żołnierzy niemieckich¹⁶⁹
- informacja, iż w Kielcach we wrześniu 1941 r. w domu wojewody umieszczono 30 chorych na tyfus plamisty, przywiezionych z frontu wschodniego. Natomiast w obozie jenieckim ginie 50 osób dziennie, a powodem tego stanu rzeczy są głód, choroby oraz „strzelanie dzikie Niemców”¹⁷⁰
- meldunek z grudnia 1941 r. zawierający informacje o sytuacji w Kielcach m.in. o samobójstwach niemieckich żołnierzy, o przypadkach kanibalizmu w kieleckim obozie dla jeńców¹⁷¹.

Teczki o poniższych sygnaturach zawierają wiadomości z okręgu kieleckiego¹⁷²:

- 214/III-10 – wezwanie do mężczyzn i kobiet pracujących w Skarżysku i w Kielcach do pracy w celu zwycięstwa nad Rosją¹⁷³.
- 214/IV-1 – niemieckie ulotki o obowiązku powszechnej obrony przed bolszewizmem¹⁷⁴.
- 203/XII-1 – zawarte są raporty dotyczące stanu Huty „Ludwików”, fabryki „Granat”, a także fabryki świec lotniczych¹⁷⁵.
- 203/XII-2 – wiele kart nieczytelnych, zapleśniałych, podany jest skład komisarjatu Polskiej Policji w Kielcach¹⁷⁶.
- 203/XII-3 – wyróżnić można pismo do wójta, z poleceniem, aby nie pomagać Niemcom¹⁷⁷.
- 203/XII-4 – raport z listopada 1944 r. informujący, iż na terenie Kielc działa lotny oddział gestapo, szuka dezertersów, osób nieposiadających kennkart oraz wiadomość, że szereg osób osadzono w kieleckim więzieniu¹⁷⁸; raport podający, że z

167 Tamże, k. 24.

168 Tamże, k. 25.

169 Tamże, k. 139, 141, 142, 144.

170 Tamże, k. 148.

171 Tamże, k. 179.

172 W tezkach 203/XII-5, 203/XII-6, 203/XII-7 nie stwierdzono informacji o Kielcach. 10 teczek zawartych jest na mikrofilmie 2398/1, tecki od 11 do 19 znajdują się na mikrofilmie 2398/2.

173 Tamże, sygn. 214/III-10, (w tezcze tylko jedna karta).

174 Tamże, sygn. 214/IV-1, k. 5, 5a.

175 Tamże, sygn. 203/XII-1, mf. 2398/1, k. 71–82, 84–91, 105–126.

176 Tamże, sygn. 203/XII-2, k. 16, 17.

177 Tamże, sygn. 203/XII-3, k. 4.

178 Tamże, sygn. 203/XII-4, k. 1.

Kielce i innych miast wywożą mężczyzn; opis warunków życia w miastach wobec napływu ludności z Warszawy; meldunki o nastrojach; obawa przed imperializmem sowieckim; na terenach przyfrontowych oczekiwanie na przyście wojsk sowieckich – zdarzyły się przypadki przejścia oddziałów Batalionów Chłopskich do Armii Ludowej; powtarza się nazywanie AK wojskiem panów¹⁷⁹; informacja o tym, iż niektórzy wysiedleni z Warszawy (po powstaniu 1944 r.) dopuszczają się rabunków, co ujawniało niechęć do warszawiaków¹⁸⁰.

- 203/XII-8 – początkowe karty są zapleśniałe; informacje o planach likwidacji szpitala w Kielcach i przeniesieniu na tereny wschodnie¹⁸¹.
- 203/XII-9, t. 1 – sprawozdanie za kwartał 1943 r.; informacje o liczbie wojsk w Kielcach i innych miastach okręgu¹⁸²; informacja o obozach jenieckich oraz magazynach i warsztatach w Kielcach¹⁸³; akcje dywersyjne z okolic Kielc¹⁸⁴.
- 203/XII-9, t. 2 – w meldunku z lipca 1943 r. zawarte są informacje dotyczące obozów jenieckich oraz oddziałów stworzonych z wziętych do niewoli żołnierzy radzieckich¹⁸⁵; listy przechwycone z Rzeszy do niemieckich żołnierzy – przebija w nich ton wyrażający nadzieję, iż wojna szybko się skończy¹⁸⁶; meldunek z września 1943 r. opisujący stan obozów dla jeńców w Kielcach¹⁸⁷; opis akcji dywersyjnych przeprowadzonych w Kielcach w listopadzie i grudniu 1943¹⁸⁸.
- 203/XII-10, t. 1 – listy Polaków z grudnia 1943 i 1944 r., przebywających w Rzeszy, głównie w Lipsku, piszących do swych rodzin w Kielcach, tematyka świąteczna, informacje o nalotach niszczących niemieckie miasta, zaniepokojenie spodziewanym wkroczeniem Rosjan na teren Polski „wojna inaczej się skończy niż myślimy”¹⁸⁹; opis koszar na Bukówce¹⁹⁰; meldunek o przelocie samolotów zaobserwowanych w punkcie obserwacyjnym Kielce¹⁹¹, meldunek za marzec–kwiecień 1943 r. o pobycie niemieckich wojsk w Kielcach (dane liczbowe) wraz z opisem sytuacji w mieście¹⁹².

179 Tamże, k. 4–9.

180 Tamże, k. 22.

181 Tamże, sygn. 203/XII-8, k. 132.

182 Tamże, sygn. 203/XII-9 t. 1, k. 73–74.

183 Tamże, k. 92–93.

184 Tamże, k. 94–96.

185 Tamże, k. 203/XII-9 t. 2, k. 217.

186 Tamże, k. 243, 244, 245.

187 Tamże, k. 270–271.

188 Tamże, k. 437.

189 Tamże, sygn. 203/XII-10 t. 1, mf. 2398/2, k. 19–21, 90–97.

190 Tamże, k. 31.

191 Tamże, k. 140.

192 Tamże, k. 182–184, 203–206.

- 203/XII-10, t. 2 – meldunki o liczbie wojsk niemieckich w Kielcach¹⁹³ – uwagę zwraca meldunek z 5 VI 1944 podający listę rozstrzelanych w Kielcach (60 osób) oraz liczbę ułaskawionych (30 osób)¹⁹⁴.
- 203/XII-11 – meldunki, ręcznie rysowane mapy (niezbyt czytelne) pokazujące rozmieszczenie wojsk oraz umocnień niemieckich na terenie przyczółka sandomierskiego; zachowały się mapy lotniska w Sadkowie.
- 203/XII-12 – meldunki wysyłane do Londynu drogą radiową.
- 203/XII-13 – różnorodne instrukcje; ruch pojazdów zaobserwowany z punktu obserwacyjnego Kielce¹⁹⁵.
- 203/XII-14 – afera „Motora”.
- 203/XII-15 – wykazy członków AK; część kart zapleśniała.
- 203/XII-16 oraz 203/XII-17 – nadanie pseudonimów, dużo kart zapisanych ręcznie.
- 203/XII-18 – meldunki opisujące sytuację w Kielcach i innych miastach; informacja, iż w czerwcu 1944 r. miały miejsce aresztowania, rozstrzelano 120 osób¹⁹⁶.
- 203/XII-19 – meldunki; dużo kart zapisanych ręcznie.

Gwardia Ludowa 1942-1945, zespół 191 (nowy numer 1315)

O Kielcach mało materiałów; wyróżniają się¹⁹⁷:

- Rozkazy dowództwa obwodu kieleckiego od 30 IX do 30 XI 1943 r. – awanse dla żołnierzy i rozkazy nominacyjne¹⁹⁸.
- Raporty z lat 1942–1944: raport z akcji przeprowadzonych w styczniu i lutym 1942 r.¹⁹⁹ oraz sprawozdanie oddziału partyzanckiego „Narbuta”²⁰⁰.
- Raporty oddziałów partyzanckich z lat 1942–1944. Dużo kart zapisanych ręcznie²⁰¹.
- Rozkazy za okres od sierpnia 1943 do października 1943 r. Karty mało czytelne²⁰².

193 Tamże, sygn. 203/XII-10 t.2, k. 283.

194 Tamże, k. 298.

195 Tamże, sygn. 203/XII-14, k. 29.

196 Tamże, sygn. 203/XII-18, k. 12.

197 Wszystkie poniższe dokumenty zgromadzone są na mikrofilmie 2074/3.

198 AAN, Gwardia Ludowa, sygn. 191/XXIII-1, k. 1, 5–6.

199 Tamże, sygn. 191/XXIII-2, k. 6, 19.

200 Tamże, k. 25.

201 Tamże, sygn. sygn. 191/XXIII-4; 191/XXIII-5; sygn. 191/XXIII-6; sygn. 191/XXIII-8.

202 Tamże, sygn. 191/XXIII-3.

- Rozkazy oraz raporty za okres od stycznia 1943 do lutego 1944 r.; w tym raport opisujący masakrę we wsi Pardołów, gdzie AK zabiła sympatyków GL²⁰³.

Armia Ludowa 1944-1945, zespół 192 (nowy numer 1316)²⁰⁴

Informacje o działalności oddziału specjalnego pod dowództwem „Julka”, II Brygady „Świt”, oddziału „Garbatego”, III Brygady im. Gen. J. Bema²⁰⁵.

Poszczególne teczki zawierają:

- Rozkazy dowództwa obwodu kieleckiego i komunikaty bojowe za okres od marca 1944 do stycznia 1945 r.²⁰⁶
- Raporty i meldunki – informacja o wojskach niemieckich stacjonujących w Kielcach²⁰⁷.
- Sprawozdania w języku rosyjskim z działalności radzieckiego oddziału „Swoboda”²⁰⁸.
- Odezwy wydane w okresie wrzesień – październik 1944 r.; wspólna deklaracja AK, AL, Batalionów Chłopskich o niepodejmowaniu współpracy z Narodowymi Siłami Zbrojnymi²⁰⁹; pismo AL do AK postulujące wspólną walkę z Niemcami²¹⁰.
- Korespondencja wytworzona od sierpnia 1944 do stycznia 1945 r. – wiadomość do porucznika „Brzozy” zawierająca „koleżeńskie rady i wskazówki”²¹¹ oraz pismo, w którym postulowano, aby dowództwo zapłaciło za skonfiskowaną poduszkę²¹².
- Komunikaty radiowe – wiadomość z 13 VIII 1944 r., aby brać przykład z ludności woj. kieleckiego i wstępować w szeregi Armii Ludowej²¹³.
- Rozkazy oraz raporty z 1944 r. Okręg Radom²¹⁴.
- Rozkazy oraz raporty plutonu specjalnego – opis akcji „Na tropie szpicla”²¹⁵.

203 Tamże, sygn. 191/XXIII-7, k. 3, 4.

204 W teczkach 192/XXIII-4, 192/XXIII-7, 192/XXIII-8, 192/XXIII-10 nie stwierdzono wiadomości o Kielcach. Informacje dotyczące okręgu kieleckiego znajdują się na mikrofilmach 2077/4 (sygnatura 192/XXIII-1), 2077/5 (do sygnatury 192/XXIII-15) oraz 2077/6 (od sygnatury 192/XXIII-16).

205 AAN, Armia Ludowa, sygn. 192/XXIII-16–21.

206 Tamże, sygn. 192/XXIII-1; 192/XXIII-2.

207 Tamże, sygn. 192/XXIII-3, k. 7–9.

208 Tamże, sygn. 192/XXIII-5.

209 Tamże, sygn. 192/XXIII-6, k. 2.

210 Tamże, k. 5.

211 Tamże, sygn. 192/XXIII-8, k. 23.

212 Tamże, k. 38.

213 Tamże, sygn. 192/XXIII-11, k. 1.

214 Tamże, sygn. 192/XXIII-13.

215 Tamże, sygn. 192/XXIII-14.

- Opis działań I Brygady Ziemi Kieleckiej za okres od lipca 1944 do stycznia 1945 r.; opis działań brygady w sierpniu oraz październiku 1944 r.²¹⁶; pismo informujące, iż na skutek unieruchomienia linii kolejowej Kielce–Skarżysko okupant przetrzuca swoje wojska szosami²¹⁷; list do AK z 1945 r., aby porzucić myśli o „bratobójczych mordach”, pismo kończy się słowami: „adresy Wasze i Waszych rodzin są nam znane”²¹⁸; meldunek o powstaniu I Brygady Ziemi Kieleckiej. Opis jej działalności²¹⁹.

Polska Partia Robotnicza 1942-1945, zespół 190 (nowy numer 1314)²²⁰

- Okólniki, instrukcje z lat 1943–1944²²¹.
- Korespondencja wewnątrzpartyjna z 1944 r., 6 kart zapisanych ręcznie²²².
- Spisy członków PPR z 1944 r., dwie strony zawierające pseudonimy osób należących do PPR²²³.
- Odezwy oraz protokoły z lat 1943–1944, raport z czerwca 1943 r. pokazujący ogólny stan PPR w powiatach końskim i kieleckim: „kierownictwo zdemoralizowane, okolica biedna”²²⁴.

Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego 1944, zespół 185

Materiały odnoszące się do Kielc nie są zbyt obszerne. To sprawozdania sytuacyjne z działalności terenowych wydziałów informacji i propagandy województwa kieleckiego z 1944 r.²²⁵

- Korespondencja i sprawozdania kieleckiej grupy operacyjnej z 1944 r.; wyróżnić można:
 - sprawozdanie z 25 XI 1944 r. zawierające podział pracy²²⁶
 - wykaz członków kieleckiej grupy operacyjnej²²⁷
 - mapka woj. kieleckiego z zaznaczonymi granicami powiatów i miast powiatowych w skali 1:1 000 000²²⁸

216 Tamże, sygn. 192/XXIII-15, k. 35–37, 104–105.

217 Tamże, k. 43.

218 Tamże, k. 167.

219 Tamże, k. 180–182.

220 Wszystkie materiały dotyczące woj. kieleckiego zawarte są na mikrofilmie 2073/2.

221 AAN, Polska Partia Robotnicza, sygn. 190/XIII/1, mf. 2073/2.

222 Tamże, sygn. 190/XIII/2.

223 Tamże, sygn. 190/XIII/3.

224 Tamże, sygn. 190/XIII/5, k. 1, 1a.

225 AAN, PKWN, sygn. XVI/6, mf. 24332.

226 Tamże, sygn. VIII/6, mf. 24227, k. 2–3.

227 Tamże, k. 35–38.

228 Tamże, k. 41.

- pokwitowanie M. Bieleckiego i A. Wiślickiego z sandomierskiej wojewódzkiej Rady Narodowej z 21 października 1944 r. o przyjęciu 3 pieczęci i 0 blankietów (wizerunki przyjętych pieczęci)²²⁹
- podział woj. kieleckiego na rejony z projektowaną obsadą kierowniczą²³⁰ oraz sprawozdanie z czynności dokonanych przez kielecką grupę operacyjną PKWN w dniach 10–16 grudnia 1944 r.²³¹

III. Materiały z lat 1945-1989

Biurow Odszkodowań Wojennych Przy Prezydium Rady Miejskiej 1944-1949, zespół 291

Podane są straty wojenne osób fizycznych i prawnych, straty wojenne górnictwa i hutnictwa, przemysłu spożywczego i służby zdrowia w woj. kieleckim²³².

Biurow Generalnego Komisarza Głosowania Ludowego w Warszawie 1946, zespół 620.

Zawiera materiały z Okręgowej Komisji Wyborczej w woj. kieleckim. Są to sprawozdania, protokoły komisji obwodowych, korespondencja. W szczególności:

- sprawozdanie z okręgu kieleckiego oraz oficjalne wyniki²³³
- pismo generalnego komisarza w sprawie skarg, jakie do niego wpłynęły²³⁴
- odpowiedź Okręgowej Komisji Głosowania Ludowego w woj. kieleckim, „zarzuty (iż referendum było sfałszowane) są bezpodstawne, a niejednokrotnie tendencyjne”²³⁵
- pisma, które zawierają opisy ekscesów i nieprawidłowości w Busku²³⁶, Jędrzejowie²³⁷ i pow. jędrzejowskim. „Ludziom wyrywano czyste kartki i wrzucano do urn. Wójt krzyczał na głosujących [...], a do kobiet, które były za zasłoną powtarzał, wlaźłaś babo za zasłonę i siedzisz”²³⁸; wprowadzie nie są to informacje o samych Kielcach, jednak dobrze oddają atmosferę referendum

229 Tamże, k. 53.

230 Tamże, k. 39–40.

231 Tamże, k. 31–32.

232 AAN, Biurow Odszkodowań Wojennych przy Prezydium RM, sygn. 22, mf. B-8304; sygn. 75, mf. B-8357; sygn. 102, mf. B-8384; sygn. 171, mf. B-8453.

233 AAN, Biurow Generalnego Komisarza Głosowania Ludowego 1946 w Warszawie, sygn. 15, k. 1–5.

234 Tamże, k. 13.

235 Tamże, k. 14.

236 Tamże, k. 33, 34.

237 Tamże, k. 75.

238 Tamże, k. 101, 102.

- oficjalne wyniki referendum w Kielcach²³⁹; jedyny protokół, gdzie na 2 pierwsze pytania przeważają odpowiedzi „nie”, przesłany został z obwodu XVI (prawdopodobnie była to komisja wyborcza na ul. Chęcińskiej 7)²⁴⁰,

Biuro Generalnego Komisarza Wyborczego w Warszawie 1946-1947, zespół 621

Zwracają uwagę następujące dokumenty:

- wykaz kandydatów do sejmu zgłoszonych w Kielcach; przy każdej partii podana jest liczba głosów unieważnionych, przy liście Polskiego Stronnictwa Ludowego dopisane ołówkiem: „głosów ważnych 56 unieważnionych 144”, kiedy przy innych partiach liczba unieważnionych głosów sięgała najwyżej około 50 głosów (karta A3)²⁴¹
- ogłoszenie Okręgowej Komisji Wyborczej z 5 I 1947 r., informujące o zatwierdzonych listach poszczególnych partii, bez listy PSL (karta A2)²⁴²
- zażalenie Leonarda Wędrychowskiego, pełnomocnika PSL, na unieważnienie listy PSL²⁴³
- lista kandydatów na posłów PSL wraz z ich odręcznymi podpisami²⁴⁴
- pismo Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego z 22 I 1947 r., w którym twierdzono, że są dowody, iż niektórzy osobnicy, którzy podpisali listę PSL są agentami wywiadu zagranicznego i zajmują się przerzutem Polaków do armii Andersa; pismo zawiera pieczęcie i podpis szefa Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego²⁴⁵
- charakterystyka terenu pow. kieleckiego²⁴⁶
- plakat, który pokazuje podział Kielc na okręgi wyborcze (karta A1)²⁴⁷
- zażalenie L. Wędrychowskiego, przesłane do Generalnego Komisarza Wyborczego w Warszawie, informujące, iż w komisji wyborczej nie chciano przyjąć listy PSL; ostatni akapit rozpoczyna się słowami: „Panie Generalny Komisarzu, apeluję do pańskiego sumienia sędziowskiego [...]” (karta A3)²⁴⁸

239 Tamże, sygn. 16, k. 463–499.

240 Tamże, k. 493–494.

241 AAN, Biuro Generalnego Komisarza Wyborczego w Warszawie, sygn. 43, k. nlb.

242 Tamże, k. nlb.

243 Tamże, k. nlb.

244 Tamże, k. nlb.

245 Tamże, k. 22.

246 Tamże, k. 197–198.

247 Tamże, k. nlb.

248 Tamże, k. nlb.

- oficjalne protokoły z Obwodowych Komisji Wyborczych miasta Kielce; zestawienia wyników głosowania, a także protokoły z poszczególnych komisji (dane liczbowe)²⁴⁹
- odrzucenie skargi PSL przez Generalnego Komisarza Wyborczego²⁵⁰
- protest L. Wędrychowskiego z 29 I 1947 r. w sprawie odrzucenia listy PSL²⁵¹
- odpis orzeczenia Sądu Najwyższego, z którego można się dowiedzieć, iż protest PSL pozostaje bez rozpatrzenia; brak podpisów członków sądu, za zgodność poświadczyl kierownik sekretariatu; zwraca natomiast uwagę pieczęć Sądu Najwyższego²⁵².

Blok Stronnictw Demokratycznych, zespół 252

Zawiera ulotki wyborcze (wybory 1947 r.) z woj. kieleckiego. Ulotkę stanowiącą polemikę z zarzutami stawianymi komunistom, głównie przez PSL²⁵³, oraz druk wyborczy Eugeniusza Wiślicza-Iwańczyka, kandydata Bloku Demokratycznego²⁵⁴.

Kancelaria Cywilna Prezydenta RP i Kancelaria Rady Państwa RP 1947-1952, zespół 859

Zawiera zestawienia z inwestycji samorządowych woj. kieleckiego z lat 1944–1948²⁵⁵, protokoły z posiedzeń Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z lat 1947–1952²⁵⁶. Interesujące są pozdrowienia od pracowników piekarni mechanicznej w Kielcach przesłane do prezydenta kraju w 1952 r.²⁵⁷

Ministerstwo Odbudowy w Warszawie 1945-1950, zespół 314

Zespół szczegółowo opracowany w bazie „Sezam”. Zwraca uwagę album fotograficzny z odbudowy wsi kieleckiej z lat 1945–1946²⁵⁸, plany odbudowy zniszczeń wojennych na terenie woj. kieleckiego z 1945 r.²⁵⁹, opracowanie Instytutu Badań Regionalnych w Kielcach, zawierające między innymi zapis rozwoju historycznego woj. kieleckiego, mapy przedstawiające podział ziemi kieleckiej od XI w. do 1944 r.,

249 Tamże, sygn. 44.

250 Tamże, sygn. 45, k. 27–30.

251 Tamże, k. 3–5.

252 Tamże, k. nlb.

253 AAN, Blok Stronnictw Demokratycznych, sygn. 252/10, k. 78.

254 Tamże, k. 37.

255 AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP i Kancelaria Rady Państwa, sygn. 241.

256 Tamże, sygn. 285, 286; 343, 344; 396–398; 455–457; 508, 509; 557–559.

257 Tamże, sygn. 941, Gabinet prezydenta (w teczce tylko jedna karta).

258 AAN, Ministerstwo Odbudowy w Warszawie, sygn. 384.

259 Tamże, sygn. 328.

projekt rozbudowy Wschodniego Okręgu Przemysłowego²⁶⁰. Wyróżniono następujące dokumenty:

- ogólny wykaz szkód wojennych miasta Kielce (mało czytelny)²⁶¹
- odpis pisma z sierpnia 1945 r. podający stan zniszczeń w Kielcach.; podane są również najpilniejsze zagadnienia w związku z odbudową miasta²⁶²
- inwentaryzacja pałacu biskupiego dokonana w marcu 1946 r.; zbiór zawiera zdjęcia pałacu oraz rysunki techniczne²⁶³
- plan państwowego gimnazjum Bł. Kingi ul. Leśna 16, z lipca 1948 r., widok od podwórza i ulicy (rysunki techniczne)²⁶⁴.

Ministerstwo Administracji Publicznej 1945-1950, zespół 199

Zespół szczegółowo opracowany w bazie „Sezam”. Mieści dużo informacji o woj. kieleckim. Liczne obszernie sprawozdania sytuacyjne z drugiej połowy lat czterdziestych. Informacje na temat działalności Urzędu Bezpieczeństwa, Milicji Obywatelskiej, rad narodowych, związków zawodowych, działalności księży. Wykonane inwestycje, różnorakie inspekcje, teksty przemówień²⁶⁵. Znaleźć można również informacje z odpraw prezydentów, burmistrzów i wójtów woj. kieleckiego z lat 1946–1950²⁶⁶. Zachowały się dane osobowe inspektorów wydziałów samorządowych w powiecie i województwie kieleckim oraz karty ewidencyjne Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach z 1949 r.²⁶⁷. Zachowane są materiały diecezji kieleckiej, jej stan majątkowy. Wyróżnia się pismo wojewody z października 1945 r., zawierające oświadczenie, iż biskup kielecki nie chce współpracować z władzami miasta²⁶⁸.

Na uwagę zasługują także informacje na temat strat osobowych poniesionych podczas II wojny światowej w starostwie kieleckim. Wyszczególnienie liczby zgonów na skutek pobytu w więzieniach, pracy przymusowej, wycieńczenia. Podana liczba wywiezionych osób²⁶⁹ oraz ogólne zestawienie strat osobowych z pow. kieleckiego. Na karcie przy punkcie „ogólnie stratę życia poniosło” czerwonym ołówkiem przekreślono liczbę „2491” i dopisano „34 257”²⁷⁰.

260 Tamże, sygn. 48, k. nlb. (sygn. 49 powtarza album).

261 Tamże, sygn. 215, k. 3.

262 Tamże, k. 40–41.

263 Tamże, sygn. 763, k. 2–4.

264 Tamże, sygn. 766, k. nlb.

265 AN, Ministerstwo Administracji Publicznej, mf. B-750–752; B-1651; B-2766; B-3474; B-3949; B-3952; B-3954; B-3957-3960; B-3962, 3963.

266 Tamże, mf. B. 908; B-931.

267 Tamże, mf. B-3871; Akta przekazane przez WRN, biuro personalne 199/IV, teczka nr 7.

268 Tamże, mf. B-2016, k. 1, 2.

269 Tamże, Materiały przekazane przez Ministerstwo Finansów, teczka 1/2, k. nlb.

270 Tamże, k. nlb.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej 1945-1966, zespół 402

Zespół szczegółowo opracowany w bazie „Sezam”. Zawiera materiały z kontroli komórek pomocy społecznej Prezydiów Rad Narodowych i domów opieki. Sprawozdania z działalności inspektorów pracy oraz sprawozdania z działalności komórek inspekcji ochrony i higieny pracy Rad Narodowych w woj. kieleckim z lat 1945–1948 i 1950–1954²⁷¹.

Ministerstwo Informacji i Propagandy 1945-1947, zespół 168

Zespół zawiera wiele interesujących materiałów dotyczących miasta. Są to:

- Kina objazdowe w woj. kieleckim, m.in. sprawozdanie grupy propagandowej ze stycznia 1945 r., dotyczące wyświetlania filmów (między innymi „Prawda o Katyniu”) w Kielcach wraz z uwagami dotyczącymi zachowania mieszkańców miasta: „serdeczne powitania, nastroj podniosły, ludność spragniona polskich gazet”²⁷²; pismo z 10 XII 1946 r. skierowane do ministerstwa w Warszawie, w którym postulowano, aby prezentować filmy polskie, a nie rosyjskie oraz o tematyce pogodnej, a nie wojennej²⁷³.
- Instrukcje i zarządzenia Ministerstwa Informacji i Propagandy w Kielcach z lat 1945–1946 – załącznik kieleckiego oddziału z 9 VIII 1946 r. opisujący sposób, w jaki należy mówić o sanacji i wojnie²⁷⁴.
- Okólniki Wydziału Informacji i Propagandy, m.in: okólnik z 25 VII 1946 r. do wszystkich oddziałów informacji i propagandy, przedstawiający sposób mówienia o pogromie żydowskim w Kielcach: „zajścia wywołane przez reakcję, która za wszelką cenę chce zohydzić Rząd [...]”²⁷⁵; okólnik z października 1946 r., w którym przedstawiano, jak przygotować rocznicę Rewolucji Październikowej²⁷⁶.
- Sprawozdania z inspekcji przeprowadzonych na terenie woj. kieleckiego w latach 1945–1947:
 - sprawozdanie z wyjazdu służbowego W. Śliwińskiego do woj. kieleckiego, który nastąpił prawdopodobnie we wrześniu 1945 r.; pojawiają się zdania: „UB w Kielcach postępowaniem swoim przyczynia się, że ludność polska wrogo odnosi się do Żydów, [...] major sowiecki z UB zakomunikował: zapowiada się pogrom Żydów w Kielcach [...]”²⁷⁷

271 AAN, Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, sygn. 149, 264, 265, 295, 746, 749, 768, 769.

272 AAN, Ministerstwo Informacji i Propagandy, sygn. 857, mf. 28723, k. 1, 2.

273 Tamże, k. 15.

274 Tamże, sygn. 33, mf. 27941, k. 19–20.

275 Tamże, sygn. 34, mf. 27942, k. 278.

276 Tamże, k. 338.

277 Tamże, sygn. 79, mf. 27988, k. 56–58.

- tajne sprawozdanie K. Michalskiego z podróży służbowej do woj. kieleckiego w okresie głosowania w 1946 r., w nim informacja, iż w Kielcach i Radomiu przeważała odpowiedź „nie”²⁷⁸.
- Sprawozdania i raporty z różnych miast woj. kieleckiego przedstawiające przebieg referendum 1946 r.:
 - notatka, aby nie dopuścić PSL do organizowania odrębnych wieców²⁷⁹
 - poufna notatka o istnieniu reakcyjnej propagandy na terenie Kielc²⁸⁰
 - raport o przebiegu referendum: „w Kielcach bardzo imponująco”²⁸¹.
- Sprawozdania miesięczne od lipca 1946 do lutego 1947 r. przedstawiające działalność Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach. Wielostronicowe opracowania dotyczące bieżącej sytuacji²⁸²:
 - meldunek podający sposób przyjęcia przez ludność Kielc pierwszego powojennego polskiego filmu długometrażowego „Zakazane piosenki”; ocena była krytyczna: według mieszkańców okupacja miała być przedstawiona zbyt sielankowo, zauważono też duże braki techniczne²⁸³
 - poufne pismo z 30 IV 1946 r. przesłane z Radomia do Kielc poświadczające, iż UB w Radomiu zastrzeliło przy świadkach, zatrzymanego chwilę wcześniej człowieka²⁸⁴
 - przygotowania do referendum²⁸⁵
 - sprawozdanie z grudnia 1946 r.: „w Kielcach nie ma żadnych zagrożeń”²⁸⁶
 - plakat Miejskiej Komisji Obywatelskiej Daniny Narodowej: „Aby odbudować Ziemię Odzyskane wpłaćcie daninę”²⁸⁷
 - sprawozdanie za 1946 r.: „sytuacja poprawna”²⁸⁸
 - sprawozdanie za styczeń 1947 r.: „sytuacja poprawna. PSL nie zgłosiło kandydatów na wybory”²⁸⁹.
- Plany pracy Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy w Kielcach. Materiały zawierają kwestionariusze, sprawozdania miesięczne i roczne²⁹⁰.

278 Tamże, k. 52–55.

279 Tamże, sygn. 99, mf. 28002, k. 5.

280 Tamże, k. 8.

281 Tamże, k. 25.

282 Tamże, sygn. 242, mf. 28144; sygn. 243, mf. 28145; sygn. 244, mf. 28146.

283 Tamże, sygn. 245, mf. 28147, k. 73.

284 Tamże, sygn. 250, mf. 28152, k. 6.

285 Tamże, k. 8, 9.

286 Tamże, k. 12, 13.

287 Tamże, k. 16.

288 Tamże, k. 17–19.

289 Tamże, k. 20.

290 Tamże, sygn. 232, mf. 28134; sygn. 261, mf. 28163.

- Sytuacja polityczna w terenie. Wyciągi ze sprawozdań Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy za rok 1946 i 1947²⁹¹.

Biurow pełnomocnika rządu do walki z analfabetyzmem 1949-1952, zespół 154

Zespół zawiera materiały z działalności Wojewódzkiej Komisji Społecznej do walki z analfabetyzmem w Kielcach z lat 1949–1951²⁹².

- Zwraca uwagę album z uroczystego zakończenia akcji walki z analfabetyzmem w woj. kieleckim²⁹³, m.in.:
 - meldunek o likwidacji analfabetyzmu w woj. kieleckim, wzór dokumentu zawierający podpisy i pieczęcie²⁹⁴
 - meldunki związków zawodowych w Kielcach²⁹⁵, Ligi Kobiet²⁹⁶, Związku Młodzieży Polskiej²⁹⁷ o zakończonej akcji walki z analfabetyzmem
 - meldunek zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku Samopomocy Chłopskiej: „Analfabetyzm został zlikwidowany 17 dni przed terminem”²⁹⁸
 - wypracowania i listy uczestników kursów dla analfabetów ze szkoły w Bilczy²⁹⁹.

Polska Partia Robotnicza 1944-1948, zespół 295 (nowy numer 1400)

Większość materiałów to obszernie raporty i sprawozdania przesyłane z wydziałów, ekonomicznego³⁰⁰, administracyjno-samorządowego³⁰¹, zawodowego³⁰² i sekretariatu z lat 1945–1948³⁰³. Zachowały się protokoły i rezolucje z konferencji komitetów powiatowych, miejskich i fabrycznych oraz plenarnych posiedzeń Komitetu Wojewódzkiego z lat 1944–1948³⁰⁴. Ankiety wydziału personalnego³⁰⁵, instrukcje, okólniki i korespondencja z lat 1945–1946³⁰⁶. Protokoły z posiedzeń Komisji Porozumie-

291 Tamże, sygn. 924, mf. 28790; sygn. 963; 976–978; 992; 1002.

292 AAN, Biuro pełnomocnika Rządu do walki z analfabetyzmem, sygn. 24, 64, 99, 116, 138, 166, 188.

293 Tamże, sygn. 210, k. 20.

294 Tamże, k. 22 (dwustronna).

295 Tamże, k. 23.

296 Tamże, k. 24.

297 Tamże, k. 26.

298 Tamże, k. 25.

299 Tamże, k. 34; 39; 35 (dwustronna); 37 (dwustronna).

300 AAN, Polska Partia Robotnicza, sygn. 295/XI/37–41, mf. 2315/7; 2315/8

301 Tamże, sygn. 295/XIV/13, mf. 2440/2.

302 Tamże, sygn. 295/XIII/14, mf. 2414/4.

303 Tamże, sygn. 295/VII/105, mf. 2100/1.

304 Tamże, sygn. 295/IX/144, mf. CA 2136/14; sygn. 295/IX/145, mf. CA 2136/14; sygn. 295/IX/146–151, mf. CA 2136/15; sygn. 295/IX/161, 162 mf. 2136/17.

305 Tamże, sygn. 295/XXI/25, 26, mf. 2478/3.

306 Tamże, sygn. 295/IX/159, mf. 2136/17; sygn. 295/IX/160, mf. 2136/17.

wawczej PPR–PPS–SL z 1948 r.³⁰⁷ Materiały z działalności PPS w woj. kieleckim³⁰⁸, sprawozdania Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej z lat 1946–1948³⁰⁹, mapy polityczne i szkice sytuacyjne z 1947 r. dotyczące Kielc³¹⁰.

- Akcja wyborcza do Sejmu z 1947 r., m.in.:
 - wykazy okręgów wyborczych z uwzględnieniem politycznego składu przewodniczących komisji obwodowych, materiały dotyczące Kielc³¹¹
 - wykaz obwodów na terenie Kielc³¹²
 - odpis protokołu z narady przedwyborczej PPR z 22 X 1946 r.³¹³
 - oficjalne wyniki wyborów³¹⁴
 - oryginał wyborczej ankiety sprawozdawczej komitetu miejskiego i trójki miejskiej w Kielcach³¹⁵.
- Telefonogramy i szyfrogramy o charakterze informacyjno sprawozdawczym:
 - telefonogram do R. Zambrowskiego z czerwca 1945 r.: „Akcja przesiedleńcza przybiera groźny zwrot. Ludzie wracają, bo Niemcy ich wyrzucają z gospodarstw”³¹⁶
 - raport opisujący sytuację w powiecie i województwie kieleckim po referendum³¹⁷
 - telegram o przebiegu wyborów w Kielcach: „spokój i porządek”³¹⁸
 - przebieg święta 1 maja w 1947 r. w Kielcach oraz święta ludowego w maju 1948 r.³¹⁹
 - telefonogram w sprawie pobytu kardynała Hlonda w Kielcach³²⁰.

307 Tamże, sygn. 295/IX/163-165, mf. 2136/17.

308 Tamże, sygn. 295/IX/434, mf. 2503/2; sygn. 295/X/41, mf. 2152/5.

309 Tamże, sygn. 295/IX/417, mf. 2136/58.

310 Tamże, sygn. 295/IX/412–414 (sygnatury 412 i 413 zagubione, sygnatura 414 mikrofilm zagubiony, jednostki, z powodu złego stanu zachowania, nie wypożycza się).

311 Tamże, sygn. 295/IX/157, mf. CA 2136/16, k. 1.

312 Tamże, k. 28.

313 Tamże, k. 53–56.

314 Tamże, k. 70.

315 Tamże, k. 91, 91a, 92, 92a.

316 Tamże, sygn. 295/IX/158, mf. 2136/17, k. 1.

317 Tamże, k. 17, 18.

318 Tamże, k. 33.

319 Tamże, k. 36, 64.

320 Tamże, k. 66.

Polska Partia Socjalistyczna, sekretariat generalny, zespół 235

Podobnie jak w przypadku zespołu PPR, zachowane materiały to sprawozdania przesłane przez poszczególne wydziały: kadr³²¹, samorządowo-organizacyjny³²², samorządowo-administracyjny³²³, polityczno-propagandowy z lat 1945–1948³²⁴ i komisję rewizyjną z 1947 r.³²⁵ Podana jest struktura organizacyjna Wojewódzkiego Komitetu Kielce³²⁶. Protokoły z posiedzeń i konferencji, plany pracy, korespondencja powiatowych i miejskich komitetów z lat 1944–1948³²⁷.

Stronnictwo Demokratyczne 1939-1989, zespół 1438

Zespół zawiera protokoły z I zjazdu delegatów WK SD w Kielcach z 1946 r., protokoły z posiedzeń plenarnych, posiedzeń prezydium i sekretariatu z lat 1946–1990 oraz wojewódzkich zjazdów delegatów z lat 1971–1989³²⁸.

Stronnictwo Pracy 1945-1950, zespół 1439

Materiały dotyczą działalności zarządu wojewódzkiego Stronnictwa Pracy w Kielcach³²⁹. Podana jest ewidencja członków KW, komitetów powiatowych i poszczególnych kół³³⁰. Wyróżnić można:

- informację o zorganizowaniu przez zarząd wojewódzki Kielce obchodów rocznicy śmierci gen. W. Sikorskiego w lipcu 1947 r.³³¹
- arkusz personalny prezesa Zdzisława Wydry-Zagórskiego³³²
- plakat z 10 VIII 1947 r., zawiadomienie o II Zjeździe Wojewódzkim (karta A1)³³³.

Związek Walki Młodych 1945-1948, zespół 1492

Materiały z pierwszego zjazdu wojewódzkiego z czerwca 1947 r. Informacje dotyczące zarządu wojewódzkiego w Kielcach, rad powiatowych i miejskich z lat 1945–1947³³⁴.

321 AAN, Polska Partia Socjalistyczna, sygn. 235/IX/13–14, mf. 2168/2.

322 Tamże, sygn. 235/XI/29, mf. 2190/3.

323 Tamże, sygn. 235/XI/31, mf. 2190/3.

324 Tamże, sygn. 235/VIII/26–28, mf. 2166/3.

325 Tamże, sygn. 235/VII/122.

326 Tamże, sygn. 235/VII/118–120 mf. 2044/12; sygn. 235/VII/23, mf. 2044/3.

327 Tamże, sygn. 235/VII/121; sygn. 235/VII/123–132.

328 AAN, Stronnictwo Demokratyczne, sygn. 459; 460; 461–480; 807–847.

329 AAN, Stronnictwo Pracy, sygn. 374, 375.

330 Tamże, sygn. 74; 376.

331 Tamże, sygn. 374, k. 56.

332 Tamże, k. 77, 78.

333 Tamże, k. 119.

334 AAN, Związek Walki Młodych, sygn. 406/56, 57, mf. 1856/5.

Związek Młodzieży Demokratycznej 1945-1948, zespół 1501

Protokoły i sprawozdania z działalności w województwie kieleckim w latach 1946–1947³³⁵.

Związek Młodzieży Polskiej 1948-1957, zespół 451 (nowy numer 1530)

Ankiety oraz wykazy imienne delegatów z woj. kieleckiego przybyłych na II zjazd ZMP. Sprawozdania z konferencji powiatowych i miejskich przygotowujących do wyżej wymienionego zjazdu³³⁶ oraz sprawozdania instruktorów delegowanych z ramienia zarządu głównego ZMP do zarządu wojewódzkiego³³⁷.

Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 1948-1990, zespół 237 (nowy numer 1354)

Ogromny, liczący ponad 1000 metrów bieżących akt zespół. Większość materiałów to wielostronicowe raporty dotyczące posiedzeń egzekutywy, planów pracy oraz korespondencja przesłana przez wydziały: komunikacyjny³³⁸, administracyjny³³⁹, kobiecy³⁴⁰, kultury³⁴¹, socjalny³⁴² z lat 1949–1953, oświaty z lat 1949–1953 i 1968–1970³⁴³, propagandy z lat 1949–1953 i 1965–1975³⁴⁴, handlu z lat 1949–1953³⁴⁵, ekonomiczny z lat 1951–1963³⁴⁶.

W zespole znaleźć można również sprawozdania instruktorów i osób delegowanych do KW Kielce³⁴⁷, stenogramy i protokoły z posiedzeń plenarnych z lat 1948–1953 i 1956–1963, posiedzeń egzekutywy 1948–1953 i 1964–1970, konferencji KW Kielce z lat 1948–1953³⁴⁸, korespondencję, plany pracy z lat 1957–1963³⁴⁹, bilanse finansowe z lat 1949–1969³⁵⁰, sprawozdania Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej 1949–1951³⁵¹.

335 AAN, Związek Młodzieży Demokratycznej, sygn. 415/30, mf. 1872/2.

336 AAN, Związek Młodzieży Polskiej, sygn. 451/I/19.

337 Tamże, sygn. 451/VII-18; 451/VIII-19; 451/IX-19; 451/X-23; 451/XII-29; 451/VII/57–99.

338 AAN, KC PZPR, sygn. 237/XIII/200–206.

339 Tamże, sygn. 237/XIV/32, 33.

340 Tamże, sygn. 237/XV/13, mf. B 58806.

341 Tamże, sygn. 237/XVIII/145.

342 Tamże, sygn. 237/XXVII/7.

343 Tamże, sygn. 237/XVI/314, mf. B 59146; 237/XVI/652; 237/XVII/23; 237/XVII/260; 237/XVII/55; 237/XVII/327; 237/XX/30.

344 Tamże, sygn. 237/VIII/123; 237/XIX/332.

345 Tamże, sygn. 237/XXIX/10.

346 Tamże, sygn. 237/X/46; 237/X/108; 237/XXXI/107–113; 237/XXXI/276–280; 237/XXXII/16

347 Tamże, sygn. 237/V/82; 237/VII/195–200.

348 Tamże, sygn. 237/VII/37–63; 237/VII/904–952; 237/VII/3016–3056; 237/VII/4189–4198; 237/VII/4791–4810; 237/VII/5449–5455; 237/VIII/953–991; 237/XXV/37.

349 Tamże, sygn. 237/VIII/978; 237/XIV/222, 223, 254.

350 Tamże, sygn. 237/XXIV/2–182.

351 Tamże, sygn. 237/XX/70–74; 237/XX/203.

Opisana jest sytuacja służby zdrowia w woj. kieleckim w latach 1967–1969 oraz kierunki jej rozwoju na lata 1970–1975³⁵². Z ogromnej ilości jednostek wyszczególniono następujące dokumenty:

- powołanie w Kielcach Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w miejsce Studium Nauczycielskiego³⁵³
- projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stworzenia Wyższych Szkół Nauczycielskich w Bydgoszczy, Kielcach, Olsztynie, Słupsku wraz z uzasadnieniem³⁵⁴
- program miesięcznego kursu dla sekretarzy komitetów gminnych z 1949 r.: przykładowe tematy zajęć: „Polska przedwrześniowa, wyzysk na wsi i w mieście, Czytanie i omawianie marksizmu-leninizmu”, film „Lenin”³⁵⁵
- tytuły wykładów z Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej ze stycznia 1950 r.³⁵⁶
- informacje o niepożądanych zachowaniach, jakie pojawiły się u słuchaczy podczas wykładów³⁵⁷.

Zespół Centralnego Zarządu Budowy Miast i Osiedli 1950-1963, zespół 272/VI

Zawiera wstępny projekt osiedla z 1955 r. w Kielcach przy ul. Żeromskiego (ówczesna ul. J. Stalina)³⁵⁸, założenia projektowe osiedla Szydłówek z 1954 r.³⁵⁹, założenia projektowe budownictwa rozproszonego w Kielcach z 1955 r. na ul. Krakowskiej³⁶⁰, projekty budownictwa rozproszonego z 1956 r. przy ul. Warszawskiej (ówczesna ul. Rewolucji Październikowej)³⁶¹ oraz projekt techniczny budynku produkcyjnego zakładu mleczarskiego w Kielcach z 1954 r.³⁶²

Kolekcja kartograficzna 1801-2000, zespół 260

Wyszczególniono mapę krajoznawczą woj. kieleckiego z 1955 r., skala 1:500 000 (rozmiar 55 × 50 cm)³⁶³.

352 Tamże, sygn. 237/XIV/442, mf. B 58757.

353 Tamże, sygn. 237/XVI/639, k. 19–20.

354 Tamże, k. 56–59.

355 Tamże, sygn. 237/XX/202, k. 9–13.

356 Tamże, k. 55–56.

357 Tamże, k. 170–176.

358 AAN, Zespół Centralnego Zarządu Budowy Miast i Osiedli, sygn. 249.

359 Tamże, sygn. 250, 251.

360 Tamże, sygn. 560.

361 Tamże, sygn. 561.

362 Tamże, sygn. 638.

363 AAN, Kolekcja kartograficzna, sygn. 260.

Instytut Urbanistyki i Architektury 1948-1971, zespół 580

Zawiera mapę Kielc z 1961 r. o wymiarach 76 × 91 cm. Zaznaczone są tereny zielone i przemysłowe oraz główne trasy przelotowe. Wyodrębnione są również rozmiary miasta w okresie realizacji planu Staszica z 1821 r. W rogu pieczęć prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej³⁶⁴.

³⁶⁴ AAN, Instytut Urbanistyki i Architektury, sygn. 240.

Paweł Wolańczyk (Museum of the History of Kielce)
Sources for the history of Kielce collected at the Central Archives of Modern Records in Warsaw.

The paper presents documents and groups of materials collected at the Central Archives of Modern Records in Warsaw. The documents show political, economic and social changes that took place in Kielce in the 20th century. The article is intended for people searching for useful information at the Central Archives of Modern Records. The documents might also be attractive for those passionately interested in history and may contribute to better understanding of the history of Kielce. The selected materials are mostly preserved in a very good or good condition. Those items which are difficult to decipher are indicated. What is more, there is also some information as to the size of the document and whether it is larger than an A4 sheet of paper. The paper comprises three parts. The first one is devoted to the years 1905 – 1939 and it consists of materials created by the authorities, individual ministries, selected social organizations and units of Kielce Voivodship Office and Provincial State Police Headquarters. The second part covers the years of World War II. There are documents prepared by the German authorities, partisan squads, the Central Welfare Council, Government Delegation for Poland, Polish Workers' Party and Polish Committee of National Liberation. Finally, the third part comprises records from 1945 to 1989. There are details referring to the referendum of 1945, election of 1947, communists' fights with the opposition, rebuilding of the city, political parties or individual ministries operating in those times.

Ryszard Śmietanka–Kruszelnicki (Instytut Pamięci Narodowej, Kielce)

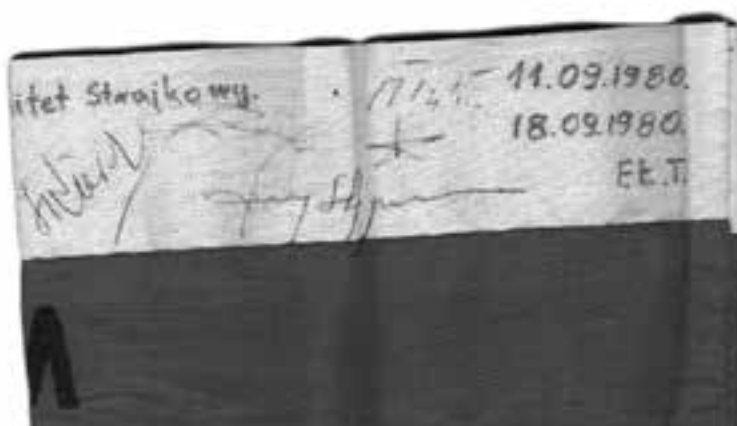
Świętokrzyska „Solidarność” (IX 1980-VII 1981) w materiałach własnych i służby bezpieczeństwa. Wybór źródeł

Lipcowe protesty robotnicze, stanowiące swoiste preludium dla fali strajkowej, która ogarnęła kraj w sierpniu 1980 r., ograniczyły się do postulatów ekonomicznych i nie przybrały zorganizowanej struktury ponadzakładowej. Dopiero strajk robotników Wybrzeża oraz solidarność między zakładami, stały się siłą sprawczą wielkich zmian politycznych, społecznych i gospodarczych w Polsce w następnych latach. Lista 21 postulatów, z tym najważniejszym o prawie do tworzenia wolnych związków zawodowych, sformułowana przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Gdańsku, ustępstwo władz PRL i wyrażenie zgody na te żądania, rozpoczęły „samoorganizującą się rewolucję”.

Wiadomości o lipcowych i sierpniowych strajkach pomimo starań władz docierały do mieszkańców woj. kieleckiego. Służba Bezpieczeństwa odnotowywała „nastroje niezadowolenia i niepokoju” oraz krótkotrwałe strajki. Jednak najpoważniejszy protest miał miejsce pod koniec sierpnia. 29 VIII 1980 r. rozpoczął się strajk w Fabryce Łożysk Toczyńskich „Iskra” w Kielcach. Na czele Zakładowego Komitetu Strajkowego stanął Ryszard Iwańczyk. Wśród 32 postulatów wręczonych dyrektorowi fabryki na pierwszym miejscu zapisano: „Popieramy postulaty zgłoszone przez Wybrzeże”. Żądano również „dopuszczenia do środków masowego przekazu wypowiedzi przedstawicieli MKS Wybrzeże”. Do „rozliczenia dyrekcji z wysuniętych w dniu 30.08.1980 r. postulatów” powołano Komisję Kontroli Społecznej. Wyczekiwanie i opieszałość władz przy realizacji niektórych postulatów sprawiły, że 11 września w „Iskrze” wybuchł kolejny strajk. Komisja Kontroli Społecznej przekształciła się w Zakładowy Komitet Strajkowy. Do wcześniejszych postulatów dołączono między innymi żądanie utworzenia niezależnych samorządnych związków zawodowych. W tym czasie strajki objęły również Fabrykę Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL”, Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar”, Centrum Produkcyjne Pneumatyki „Prema”, Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa „Transbud”. W dniu 13 września przedstawiciele komitetów strajkowych 5 kieleckich zakładów utworzyli w „Iskrze” Międzyzakładowy Komitet Założycielski Kieleckich Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych. Zredagowano Akt Konstytucyjny nowego związku. Dwa dni później, 15 września,



1. Opaska Służby Porządkowej zorganizowanej w czasie strajku (IX 1980) w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; wszystkie fotografie ze zbiorów Stanisława Bieńka



2. Opaska Służby Porządkowej zorganizowanej w czasie strajku (IX 1980) w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach

45 przedstawicieli z 11 zakładów pracy podpisało deklarację wstąpienia do NSZZ. Pierwszym przewodniczącym MKZ był, kierujący Komitetem Strajkowym w „Chemarze”, Tadeusz Janaszek. 24 IX 1980 r. upoważniony przedstawiciel Zarządu Tymczasowego MKZ Mirosław Domińczyk podpisał w Warszawie deklarację przystąpienia do Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność”. Utworzenie MKZ NSZZ „Solidarność” zakończyło pierwszy etap powstania niezależnego ruchu związkowego w regionie. Od tej pory rozpoczęła się dynamiczna praca organizacyjna połączona z wieloma spontanicznymi inicjatywami tworzenia niezależnych związków. Inicjatywy powoływania komitetów założycielskich wolnych związków zawodowych powstały także w innych miejscach Kielecczyny, np. w Zakładach Metal-

wych „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej (pod koniec sierpnia 1980 r.), nieco później w Końskich, Ostrowcu Świętokrzyskim i Starachowicach.

Na początku listopada 1980 r. powołano Zarząd Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”. Przewodniczącym wybrano Mirosława Domińczyka, jego zaś zastępcami zostali Henryk Kuliński i Ryszard Iwańczyk. Siedziba związku znajdowała się przy ul. Świętokrzyskiej 10 a. Przy Zarządzie funkcjonowały m.in.: Prawniczy Zespół Konsultacyjny, Zespół Ekspertów oraz Wszechnica Związkowa. W połowie listopada 1980 r. do związku należało około 120 000 osób. 23 II 1981 r. na posiedzeniu Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” powołano Prezydium Założycielskie Komitetu Obrony Więzionych i Prześladowanych za Przekonania. Zaprzestanie prześladowań „opozycji antysocjalistycznej”, ujawnienie odpowiedzialnych za wydarzenia lat 1970 i 1976, pilnowanie zgodności z prawem działań prokuratury, Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa, żądanie ograniczenia uprawnień cenzury – to działania, na których koncentrował się Regionalny Komitet Obrony Więzionych i Prześladowanych za Przekonania w Kielcach (przewodniczącym został Mirosław Domińczyk).

W styczniu 1981 r. około 90 proc. zakładów zrzeszonych w regionalnej strukturze, w dwugodzinnym strajku ostrzegawczym włączyło się w walkę o wolne soboty, dostęp do środków przekazu i realizację pozostałych punktów porozumień z Wybrzeża i Jastrzębia. Na początku marca 1981 r. w zarządzie Regionu Świętokrzyskiego zarejestrowanych było około 600 komisji zakładowych. Członków „Solidarności” było około 320 000, w tym 30 000 z terenu woj. tarnobrzeskiego (Stalowa Wola, Połaniec) i woj. radomskiego (okolice Iłży).

20 III 1981 r. w godzinach wieczornych odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Zarządu Regionu Świętokrzyskiego. Ze względu na pogotowie strajkowe wezwano związkowców do „wzmocnienia czujności na wszystkich stanowiskach pracy przed możliwymi dalszymi akcjami prowokacyjnymi i ewentualnym sabotażem”. Następnego dnia rano, przez głośniki zainstalowane w budynku przy ul. Świętokrzyskiej 10 a, rozpoczęto nadawanie aktualnych komunikatów i serwisów informacyjnych. Prowadzono akcję plakatowania miasta. Wydawano komunikaty i specjalne biuletyny gotowości strajkowej. Zarząd Regionu przeniósł swą siedzibę do Fabryki Łożysk Tocznych „Iskra”. 27 marca w godzinach od 8.00 do 12.00 do strajku przystąpiły wszystkie struktury związkowe zrzeszone w „Solidarności”. W okresie między sierpniem 1980 r. a grudniem 1981 r. była to największa akcja strajkowa w regionie.

Pierwszy Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego obradował w trzeciej dekadzie czerwca 1981 r. Na początku lipca wybrano nowe władze związku. Przewodniczącym został Marian Jaworski. Zastępcami wybrano Michała Chałońskiego i Jerzego Stępnia, sekretarzem został Wojciech Arczyński, skarbnikiem Marek Korona. 30 VI 1981 r. Region Świętokrzyski „Solidarności” liczył 256 000 członków. Delegatury funkcjonowały w 9 ośrodkach miejskich. Swoje

siedziby miały w Busku Zdroju, Jędrzejowie, Końskich, Miechowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pińczowie, Skarżysku-Kamiennej, Starachowicach i Włoszczowie¹.

Przedstawiony powyżej zarys historii NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego jest wstępem do zaprezentowania kilku dokumentów z tamtych czasów. Kwerenda prowadzona w materiałach Służby Bezpieczeństwa przyniosła szereg dokumentów, zarówno wytworzonych bezpośrednio przez funkcjonariuszy SB, jak i odpisy dokumentów sporządzonych przez działaczy niezależnego ruchu związkowego. Tak zwany Akt Konstytucyjny z 13 IX 1980 r. (należący do najważniejszych dokumentów w dziejach niezależnego ruchu związkowego w woj. kieleckim), postulaty organizacyjne Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych oraz sprawozdanie Ryszarda Iwańczyka z pracy w Zarządzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z 14 VI 1981 r., to dokumenty wytworzone przez działaczy ruchu związkowego. Natomiast pozostałe 4 dokumenty to pisma powstałe w Wydziale III A Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach, dotyczące przede wszystkim rozpracowywania NSZZ „Solidarność”. Sporządzane w formie syntetycznego opisu (od połowy grudnia 1980 r. do początku sierpnia 1981 r.), były przekazywane do Departamentu III Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Prezentowane tutaj po raz pierwszy źródła dokumentujące dzieje opozycji i społecznego oporu wobec władzy komunistycznej w woj. kieleckim przybliżą czytelnikowi zakres zagadnień i problemów, z jakimi przyjdzie się zmierzyć historykom dziejów najnowszych. Dokładnej analizie trzeba będzie poddać dokumenty sporządzone przez funkcjonariuszy SB. Stanie się to jednak możliwe dopiero wówczas, gdy powstanie więcej relacji i wspomnień uczestników wydarzeń z tamtych lat – są one niezbędne do konfrontacji, weryfikacji czy sprostowań. Taki cel przyświecał również autorowi niniejszego artykułu.

Akt Konstytucyjny

Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych zawarty w Fabryce Łożysk Tocznych „Iskra” przez przedstawicieli Komitetu Założycielskiego NSZZ miasta Kielc.

W dniu 13.09.1980 r. w godzinach wieczornych obecni w „Iskrze” w Kielcach przedstawiciele Komitetów Założycielskich powołują Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

Komitet Założycielski powstaje w celu stworzenia trwałej reprezentacji klasy robotniczej i całego świata pracy woj. kieleckiego, która działać będzie do czasu przeprowadzenia demokratycznych wyborów stałej organizacji Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych.

Niezależne Samorządne Związki Zawodowe powstają na podstawie woli świata pracy wyrażonej w „Iskrze” zdecydowanego robotniczego protestu.

¹ Opracowano na podstawie: *Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim 1975–1989* [katalog wystawy], oprac. M. Jończyk, E. Krężolek, R. Śmietanka-Kruszelnicki, Kielce 2007, s. 16–24.

Zasadniczym zadaniem Niezależnych Związków Zawodowych jest tylko i wyłącznie reprezentacja interesów świata pracy.

Obecni dziś przedstawiciele Komitetów Założycielskich:

- Kiel[eckiego] Przed[sięwzięcia] Instalacji Bud[ownictwa]
- F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
- Z[akładów] U[rządzeń] Ch[emicznych] i A[rmatury] P[rzemysłowej] „Chemar” Kielce
- Przed[sięwzięcia] Transportowo-Sprzętowego Budownictwa „Transbud” i przedstawiciele [:]
- Cukierniczej Spółdzielni Pracy „Kielczanka”
- Kieleckie Zakłady Napraw Samochodów.

Konstytuują się w następujący sposób:

Wszyscy obecni przedstawiciele Komitetów Założycielskich tworzą Plenum Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych².

Postulaty Organizacyjne. Międzyzakładowy Komitet Założycielski Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych. [Kielce] 13.09.1980 r.

1. Ogłosić w „Słowie Ludu” i „Echu Dnia” tekst Aktu Konstytucyjnego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych.
2. Władze administracyjne miasta, tj. prezydent miasta Kielce, wyda decyzję przyznającą pomieszczenie dla Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych. Łącznie z telefonem i maszyną do pisania.
3. Władze wojewódzkie zgodnie z normą art. 87 Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy i punktu pierwszego porozumienia gdańskiego, który brzmi: „Uznaje się za celowe powstanie nowych samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej”, zobowiążą się do przestrzegania niniejszych porozumień zwłaszcza zasad porozumienia gdańskiego zatwierdzonego przez Komitet Centralny naszej partii, gdzie stwierdzono[:] „Komitet Centralny przyjmuje do zatwierdzającej informacji zawarte porozumienia”.
4. Realizacja tych trzech wstępnych postulatów organizacyjnych warunkuje prowadzenie dalszych pertraktacji. Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych w Kielcach. 13.09.1980 r. godz. 21.00³.

Sprawozdanie z pracy w Zarządzie Regionu - Ryszard Iwańczyk. Kielce, dnia 14 czerwca 1981 r. Rys historyczny

7 września 1980 r. udaję się wraz z Władysławem Bujnowskim do Warszawy do K[lubu] I[n]teligencji K[atolickiej], gdzie umówieni byliśmy z prawnikiem. Po powrocie z niezbędnymi dokumentami rozpoczynamy w zakładzie wypełnianie list zbiorczych. 11.09. podjęta jest akcja strajkowa, druga już w „Iskrze”, 13.09. godz. 17.00 spotykają się przedstawiciele Z[akładowych] K[omitetów] Z[ałożycielskich] takich zakładów, jak:

1. Ryszard Iwańczyk – „Iskra”
2. Władysław Bujnowski – „Iskra”

2 Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach (AIPN Ki), sygn. IPN Ki 025/1119/K, t. 24, k. 1398, Akt Konstytucyjny (mps, ksero).

3 Tamże, k. 1402, „Postulaty organizacyjne Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Samorządnych Niezależnych Związków Zawodowych, [Kielce] 13.09.1980 r.”

3. Stanisław Bieniek – „Iskra”
 4. Marek Przybył – „Iskra”
 5. Konrad Kozub – „Iskra”
 6. Wiesław Cedro – „Iskra”
 7. Czesław Orzeł – „Iskra”
 8. Stanisław Chamera – „Iskra”
 9. Czesław Bąk – „Iskra”
 10. Marian Wojciechowski – „Chemar”
 11. Andrzej Rzepa – „Chemar”
 12. Marek Eberhardt – „Chemar”
 13. Jerzy Perczak – „Chemar”
 14. Marian Florecki – „Chemar”
 15. Mirosław Domińczyk – K[ieleckie] P[rzedsiębiorstwo] I[nstalacji] B[udownictwa]
 16. Stanisław Dąbrowski – „Kielczanka”
 17. Maria Trzebońska – W[ojewódzka] R[ada] Z[wiązków] Z[awodowych]
 18. Mirosław Zembrzowski – „Transbud”
 19. Wojciech Jura – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 20. Jerzy Gorzkowski – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 21. Janusz Pawelczyk – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 22. Grzegorz Cedro – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 23. Mieczysław Węgierek – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów]
 24. Ludwik Zatorski – K[ieleckie] Z[akłady] N[apraw] S[amochodów].
- Osoby te złożyły swój akces pod Aktem Konstytucyjnym Kieleckich Niezależnych Związków Zawodowych. Akt Konstytucyjny, jako doradca prawny podpisał Janusz Sowiński.
- 15 września w spotkaniu bierze udział 45 osób z 12-tu zakładów pracy i Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych:
1. Jerzy Stępień – O[środek] B[adawczo]-R[ozwojowy] F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 2. Marek Przybył – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 3. Czesław Bąk – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 4. Wiesław Cedro – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 5. Jacek Nowak – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 6. Irena Kurowska – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 7. Maciej Zieliński – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 8. Zbigniew Kwiatkowski – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 9. Konrad Kozub – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 10. Marian Stelmasiński – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 11. Ryszard Iwańczyk – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 12. Stanisław Bieniek – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 13. Władysław Bujnowski – F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 14. Tomasz Wesołowski – O[środek] B[adawczo]-R[ozwojowy] F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” Kielce
 15. Zygmunt Kuca – Przed[s]iębiorstwo Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 16. Stefan Kraj – Przed[s]iębiorstwo Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 17. Edward Kraj – Przed[s]iębiorstwo Transp[ortu] Handlu Wew[nętrznego] Kielce
 18. Bogusław Połowski – Kiel[eckie] Zak[łady] Wyr[obów] Papier[niczych] Niewachlów
 19. Józef Wojtusik – Woj[ewódzkie] Przed[s]iębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce

20. Daniel Lasota – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
21. Alfred Mastyna – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
22. Kazimierz Czarniecki – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
23. Stefan Majcher – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
24. Marian Wotliński – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
25. Stanisław Wysocki – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
26. Bolesław Gała – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Kielce
27. Franciszek Pasternak – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komun[ikacji] Miejskiej Kielce
28. Stanisław Dąbrowski – Spółdzielnia Pracy „Kielczanka”
29. Wojciech Jura – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
30. Waldemar Gawdziński – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
31. Jerzy Gorzkowski – Kiel[eckie] Zakł[ady] Napr[aw] Samoch[odów] Kielce
32. Włodzimierz Kowalski – Przed[s]iębiorstwo Przem[yślu] Chłodn[iczego] Kielce
33. Ryszard Wróblewski – Przed[s]iębiorstwo Przem[yślu] Chłodn[iczego] Kielce
34. Maria Trzebońska – Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
35. Janusz Sowiński – „Chemadin” Kielce
36. Zygmunt Kita – „Chemadin” Kielce
37. Maciej Lech – „Chemadin” Kielce
38. Janusz Samczyński – „Chemadin” Kielce
39. Andrzej Rzepa – Zakłady Urz[ążeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
40. Wojciechowski M[arian] – Zakłady Urz[ążeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
41. Tadeusz Janaszek – Zakłady Urz[ążeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
42. Henryk Kuliński – Zakłady Urz[ążeń] Chem[icznych] i Arm[atury] Przemysłowej [Kielce]
43. Mirosław Zembrzowski – Przed[s]iębiorstwo Transp[ortowo]-Sprzęt[owe] Budown[ictwa]
44. Elżbieta Mazur – Przed[s]iębiorstwo Transp[ortowo]-Sprzęt[owe] Budown[ictwa]
45. Mirosław Domińczyk – Kiel[eckie] Przed[s]iębiorstwo Instal[acji] Budown[ictwa].

Został wybrany 11-to osobowy Zarząd, czyli po jednym przedstawicielu z liczących się zakładów pracy. Przewodniczącym zostaje Tadeusz Janaszek z „Chemaru”. Zastępcą – Ryszard Iwańczyk z kieleckiej „Iskry”. 13.09. przyjęte zostają trzy postulaty organizacyjne, których realizacja warunkuje zakończenie strajku w „Iskrze” (kopia w zał.). 24.09.1980 r. udaje się delegacja do Warszawy w celu złożenia statutu do rejestracji. Delegacja ta podejmuje decyzję o przystąpieniu Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Kielce do NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Gdańsku. Pełniłem wówczas funkcję czasowo Przewodniczącego, pod nieobecność Tadeusza Janaszka. Z dniem 24.09. Międzyzakładowy K[omitet] Z[ałożycielski] przekształcił się w regionalną organizację związkową, pod nazwą NSZZ „Solidarność” – Oddział Świętokrzyski. Na posiedzeniu w dniu 26.09.1980 r. zostało to zaaprobowane przez zarząd i delegatem na K[rajową] K[omisję] P[orozumiewawczą] został wybrany Mirosław Domińczyk. Pełniąc funkcję Z-cy Przewodniczącego Międzyzakładowego K[omitetu] Z[ałożycielskiego] łączyłem ją z funkcją Przewodniczącego Zakładowego K[omitetu] Z[ałożycielskiego] F[abryki] Ł[ózysk] T[ocznich] „Iskra”. Po wyborach w „Iskrze” i ponownym oddelegowaniu mnie do Międzyzakładowego K[omitetu] Z[ałożycielskiego] od 1.03.1981 r. łączyłem funkcję Z-cy Przewodniczącego Międzyzakładowego K[omitetu] Z[ałożycielskiego] i Przewodniczącego Biura Interwencyjnego, wraz ze Szczepanem Serkiem organizowaliśmy pracę tego biura. W okresie tym za zgodą zarządu, że B[iuro] I[nterwencyjne] jest jedną z podstaw funkcjonowania Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego [tak w ory-

ginalnej]. Wyróżniający się pracownicy społeczni: Serek Szczepan, Wotliński Stanisław, Rzepa Henryk⁴.

Spośród dokumentów wytworzonych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa z Wydziału III A KW MO w Kielcach wybrane zostały te, które przybliżą czytelnikowi metody i skalę prowadzonych przez aparat represji działań. Służba Bezpieczeństwa od początku obserwowała działalność osób związanych z tworzeniem niezależnych związków. W sposób planowy, zarówno na szczeblu regionalnym, jak i zakładowym rozpracowywano struktury związkowe.

Rozpoznanie układu sił w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim w Kielcach, próby dezintegracji związku poprzez skonfliktowanie jego członków, doprowadzenie do sporów programowo-ideowych – to działania SB, które miały sprzyjać tzw. neutralizacji „Solidarności”.

Próby rozbijania NSZZ „Solidarność” od wewnątrz miały umożliwić skuteczniejszą walkę agenturze SB w walce o przywództwo związku oraz podczas wyborów do struktur regionalnych. Umieszczeni w strukturach tajni współpracownicy aparatu bezpieczeństwa mieli wpływać na pożądane przez władze oblicze związku, zajmującego się wyłącznie sprawami związkowymi i pracowniczymi.

Z dokumentów wynika, że wysiłki funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i ich współpracowników zakończyły się połowicznym sukcesem. Nie podważa to jednak faktu, iż niektóre działania SB okazały się skuteczne. Przyszłe badania wykażą jak wiele ich było.

Brak badań nad dziejami NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego miał niebagatelny wpływ na niewielką liczbę występujących w tekście przypisów rzeczowych przy publikowanych dokumentach. Zrezygnowano z przytaczania treści pieczęci oraz adnotacji kancelaryjnych (np. sygnatur pism). Poprawiono oczywiste błędy literowe, interpunkcję oraz błędy ortograficzne. Pominięto adresy osób prywatnych zaznaczając to nawiasem kwadratowym: [...].

Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału II Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 17 grudnia 1980 r.

Stosownie do szyfrogramu z dnia 13.12.1980 r. Nr OA-II-01293/80 informuję, że Wydział III A KW MO w Kielcach prowadzi 4 sprawy obiektowe na:

- Region Świętokrzyski NSZZ „Solidarność” w Kielcach
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Ostrowcu Świętokrzyskim
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Starachowicach
- Międzyzakładowy Komitet Założycielski w Końskich.

Ponadto założono 9 spraw operacyjnego sprawdzania na osoby, w tym 8 na zagrożenie propagowania wrogich poglądów i działalność skierowaną przeciwko linii politycznej partii oraz 1 na kolportaż nielegalnego czasopisma wydawanego w kraju. Dotychczas zakończono 1 sprawę

4 Tamże, k. 1399–1400, „Sprawozdanie Ryszarda Iwańczyka z pracy w Zarządzie Regionu. Kielce, dnia 14 czerwca 1981 r.”

poprzez wykorzystanie operacyjne, a w 8 pozostałych prowadzimy aktywne ustalenia szkodliwej działalności i jej dokumentowanie.

Do 15 września br. w województwie kieleckim nie notowano działalności grup antysocjalistycznych ani ich wpływu na poszczególne grupy społeczne i załogi. Od czasu powstania Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” i przyjęcia statutu nastąpiło całkowite podporządkowanie się pod M[iędzyzakładowy] K[omitę] Z[ałożycielski] NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. W działalności swej aktyw Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” i podległe mu MKZ-ty, ZKZ-ty przejawiają między innymi dążenie do:

- podważania kierowniczej roli Partii i przejęcia przywództwa nad załogami zakładów pracy
- szkolenia działaczy społeczno-politycznych i brania w obronę osób i grup antysocjalistycznych ([Leszek] Moczulski) oraz kryminalnych, w stosunku do których prowadzone było lub jest postępowanie karne
- podważanie sojuszu ze Związkiem Radzieckim z coraz częstszym podkreśleniem interwencji zbrojnej
- wykorzystywania wszelkich nastrojów niezadowolenia wśród załóg do podsycania niepewności, niepokoju i niewiary w pomyślny rozwój kraju oraz konfrontacji z władzami
- wzrostu żądań wykraczających poza ramy statutowe i narzucanie administracji własnego stanowiska oraz zbieranie materiałów obciążających aktyw gospodarczy.

W coraz większym stopniu uwidacznia się napływ literatury bezdebitowej z terenu Gdańska, a zwłaszcza „Robotnika”.

Na terenie województwa kieleckiego istnieje ściśle powiązanie aktywu NSZZ „Solidarność” z kurią w Kielcach i Sandomierzu oraz poszczególnymi parafiami. Kler ocenia, że nowe związki zawodowe są silniejsze od partii (liczebnie), posiadają większe poparcie w społeczeństwie i dążą do prawdziwej odnowy kraju oraz popierają Kościół. Dotychczas stwierdzono 13 przypadków odprawienia nabożeństw, w tym 2 w zakładach pracy w intencji NSZZ „Solidarność”, 8 poświęceń krzyży, figur i obrazów Matki Bożej, które przeniesiono do zakładów pracy i siedzib zarządów M[iędzyzakładowych] K[omitę] Z[ałożycielskich]. Ponadto w 2 przypadkach delegacje „Solidarności” czyniły próby wymuszenia na kierownictwie odprawienia nabożeństw na terenie zakładów i procesyjne przejście z zakładów do kościoła.

Jednocześnie niektórzy księża negatywnie oceniają nierealne żądania [wysuwane] przez NSZZ „Solidarność”, które w konsekwencji mogą doprowadzić do rozlewu krwi, tym bardziej, że do „Solidarności” przeniknęli między innymi ludzie o awanturniczej przeszłości i elementy antysocjalistyczne.

W ostatnim okresie nastąpiło wyciszenie wszelkiego rodzaju prób awanturnictwa, samowoli, dzikich strajków i całkowite podporządkowanie się decyzjom Krajowej Komisji Porozumiewawczej. W sprawach społeczno-gospodarczych pod naciskiem społeczeństwa kierownictwo Regionu wychodzi do władz z różnymi propozycjami i wnioskami o ich załatwienie, np. o zaopatrzenie, sprawy mieszkaniowe, transport, komunikacja itp.

Większość członków Prezydium Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” wykazuje negatywną postawę wobec obecnego ustroju, programu partii i rządu oraz sojuszu Polski z państwami Układu Warszawskiego. Kierownictwo Regionu, MKZ-ów, ZKZ-ów, rad i komisji zakładowych ma pełne poparcie i posłuch wśród załóg zakładów pracy i środowisk wiejskich.

Mimo tego wśród Zarządu Regionu Świętokrzyskiego prowadzimy dialog z 5 osobami, w MKZ-ach [z] 4, ZKZ-ach i komisjach zakładowych z 9. Ponadto posiadamy w Zarządzie Regionalnym 3 t[ajnych] w[s]półpracowników i 2 k[ontakty] o[peracyjne], w M[iędzyzakładowych] K[omitę] Z[ałożycielskich], Z[akładowych] K[omitę] Z[ałożycielskich] i komisjach zakładowych 5 t[ajnych] w[s]półpracowników i 9 k[ontaktów] o[peracyjnych]. Wśród aktywnych członków „Solidarności” posiadamy ogółem 40 t[ajnych] w[s]półpracowników i 16 k[ontaktów] o[peracyjnych].

Obok własnych osobowych źródeł informacji w sposób aktywny włączone zostały również źródła informacji będące na kontakcie Wydziałów II⁵, III⁶, IV⁷ i PG⁸. Jednocześnie wykorzystujemy w pełni możliwości Wydziałów T⁹, W¹⁰ i B¹¹. Otrzymane materiały operacyjne i techniczne pozwalają na rozpoznanie ich działań oraz stosowanych przedsięwzięć metodyczno-organizacyjnych.

Poprzez posiadane źródła informacji, w tym nowo pozyskane, a szczególnie wśród aktywu NSZZ „Solidarność” stosujemy wiele różnorodnych przedsięwzięć operacyjnych zmierzających do:

- dezintegracji aktywu
- podważania jego autorytetu
- kierowania ich uwagi i działań na sprawy produkcji, dyscypliny i porządku.

Szczególną uwagę kierujemy na przygotowania i przebieg wyborów do władz NSZZ „Solidarność”. Działania nasze w tym zakresie skoncentrowano na pełne rozpoznanie dotychczasowych władz „Solidarności” oraz typowanie kandydatów do wyborów. W stosunku do ujawnionych osób o postawach negatywnych podejmujemy odpowiednie przeciwdziałania.

Jednocześnie stosujemy ofensywne działania mające na celu:

- wprowadzania i opanowania operacyjnego przez osobowe źródła informacji i osoby godne zaufania przyszłych władz związkowych „Solidarności”
- inspirowania i kierowania działalnością tego aktywu w kierunku zgodnym ze statutem
- wyhamowywania i osłabiania negatywnych inicjatyw i przedsięwzięć podejmowanych przez aktyw „Solidarności”.

W coraz szerszym stopniu stosować środki profilaktyczne w szerokim zakresie przy wykorzystywaniu administracji państwowej, organów kontroli, a w przypadkach uzasadnionych podejmować właściwe środki represji¹².

5 Pion kontrwywiadu Służby Bezpieczeństwa.

6 Wydziały III w komendach wojewódzkich MO zajmowały się przeciwdziałaniem dywersji i nieprawidłowościom w środowiskach naukowych, twórczych, dziennikarskich, akademickich, mniejszości narodowych itp. Powierzono im m.in. rozpoznawanie, przeciwdziałanie i rozpracowywanie osób, grup, środowisk naruszających konstytucyjne zasady ustroju PRL. Wydziały III A zajmowały się przede wszystkim rozpracowaniem i przeciwdziałaniem zagrożeniom w sferze przemysłu i uspołecznionych zakładów pracy. W pierwszej kolejności zwalczały wszelkie grupy antysocjalistyczne powstałe w zakładach pracy. W 1981 r. z zakresu zainteresowań pionu III i III A wyłączono operacyjną ochronę kompleksu gospodarki żywnościowej i włączono ją do pionu IV, na początku 1982 r. natomiast dotychczasowy pion III A przemianowano na V.

7 Pion Służby Bezpieczeństwa zajmujący się rozpracowywaniem Kościoła katolickiego, związków wyznaniowych, organizacji religijnych i środowisk świeckich związanych z kościołami.

8 Wydziały w komendach wojewódzkich MO zwalczające przestępstwa gospodarcze.

9 Pion techniki operacyjnej Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się m.in. instalacją i eksploatacją środków techniki operacyjnej (podsluchy i podglądy), tajnym otwieraniem mieszkań, kopiowaniem dokumentów, produkcją dokumentów niezbędnych do pracy operacyjnej (np. fałszywych dokumentów tożsamości).

10 Pion kontroli korespondencji Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się losową (wyrzykową) lub systematyczną (w stosunku do wybranych osób) kontrolą korespondencji (perlustracja).

11 Pion obserwacji zewnętrznej Służby Bezpieczeństwa. W komendach wojewódzkich MO (od 1983 r. WUSW) w randze wydziału. Zajmował się prowadzeniem obserwacji (jawnej i ukrytej) osób rozpracowywanych, miejsc zagrożonych itp.

12 Tamże, t. 22, k. 1254–1257, „Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału II Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 17 grudnia 1980 r.”

Pismo Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Kielce, dnia 3 kwietnia 1981 r.

Ocena działalności Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”. W skład Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach wchodzi jeden M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[łożycielski] (traktowany jako siedziba Regionu) oraz dziewięć terenowych Komisji Koordynacyjnych z siedzibami w: Ostrowcu Świętokrzyskim, Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Włoszczowie, Jędrzejowie, Busku-Zdroju, Połańcu woj. Tarnobrzeg, Lipsku woj. Radom.

Ambicją działaczy tutejszego Regionu jest podporządkowanie sobie i objęcie zakresem działania całego województwa tarnobrzeskiego. Jeżeli chodzi natomiast o T[erenową] K[omisję] K[oordynacyjną] w Lipsku, to Region Świętokrzyski zdecydowany jest przekazać ten teren pod Region „Ziemia Radomska”, ale członkowie i zarząd tej T[erenowej] K[omisji] K[oordynacyjnej] nie wyrażają na to zgody.

Według informacji, jakie posiada Zarząd Regionu Świętokrzyskiego liczba członków „Solidarności” w Regionie wynosi 320 tys. osób oraz około 600 komisji zakładowych i Z[łożycielskich] K[omitety] Z[akładowych]. W kilkunastu ZKZ-tach, w mniejszych zakładach i instytucjach, gdzie „Solidarność” utworzono stosunkowo późno, tj. w marcu nie przeprowadzono jeszcze zebrań wyborczych.

Odpowiedzialnym za przygotowanie wyborów do zarządu jest ob. Jerzy Stępień, który jednocześnie jest Przewodniczącym Komisji do sprawdzenia prawidłowości wyborów. Wg ocen osobowych źródeł informacji stopień zaawansowania wyborów do Regionu jest niezadowalający, a J[erzy] Stępień nie przejawiał ostatnio aktywności w pracy w tym kierunku, w związku z czym nic nie wskazuje na to, aby wybory odbyły się w miesiącu kwietniu. Wykorzystując informację na ten temat planujemy przeprowadzić kombinację operacyjną mającą na celu poderwanie autorytetu J. Stępnia.

Będąc przejazdem z Krakowa do Warszawy w siedzibie Regionu Świętokrzyskiego przebywał w dn. 10.03. br. w godz. od 13-tej do 15-tej Adam Michnik. Wymieniony przeprowadził rozmowę z Przewodniczącym Zarządu Regionu M[irosławem] Domińczykiem, któremu udzielił rad na temat kampanii wyborczej do Zarządu. W trakcie rozmowy wypili obaj butelkę wódki.

W Krajowej Naradzie Biur Interwencyjnych w dn. 12–13.03.[19]81 r. odbytej w Ustce wziął udział nasz t[ajny] w[s]półpracownik ps. „Michał”. Obszerną informację na ten temat przesłano do Wydziału III Departamentu III A w dniu 19.03. br.

W Zarządzie Regionu utworzono w tym miesiącu komórkę poligraficzną, szefem której został Jerzy Węglarski będący w stopce redakcyjnej „Robotnika”. Zatrudniony on został na etacie Zarządu Regionu z wynagrodzeniem 8,5 tys. zł miesięcznie. Komórka poligraficzna dysponuje dwoma powielaczami, białkowym i offsetem, na których odbija się przeciętnie od 3 do 5 tys. różnych ulotek, odbitek, komunikatów, biuletynów itp. W ostatnich dniach marca Stefan Omasta przywiózł z Warszawy matrycę z nr 74 „Robotnika”. Dotychczas odbito 5 tys. egzemplarzy tego pisma, które zostały zabrane przez M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[łożycielski] w Krakowie, a dalsze 5 tys. jest w druku. Nadmienia się, że Region Świętokrzyski powiela „Robotnika” dla MKZ-tów południowej Polski. Aktywność działania poligrafii w Regionie znacznie się zwiększyła od incydentu bydgoskiego i ogłoszenia gotowości strajkowej. Komunikaty i plakaty o różnej treści, w tym szkalujące organa MO i SB, były rozlepiane w całym mieście i regionie. Na polecenie K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] zarząd Regionu przeniósł się wraz z dokumentacją do Fabryki Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach. W dotychczasowej siedzibie przy ul. Świętokrzyskiej 10 a umieszczono w oknach kolumny głośnikowe, przez które nadawano bieżące komunikaty. Zorganizowano także strażę z robotników zakładów pracy do ochrony siedzib. Przeniosły swe siedziby do zakładów pracy również Terenowe Komisje Koordynacyjne.

Z członków Zarządu Regionu, szczególną aktywność przejawiał wiceprzewodniczący Ob. Henryk Kuliński, współautor wraz z Jerzym Stępnem Uchwały Zarządu z dnia 20.03. br. przesłanej przez K[rajową] K[omisję] P[orozumiewawczą] do Sejmu o odwołanie Ministra Spraw Wewnętrznych. Wypowiadał on się między innymi, że resort spraw wewnętrznych wymknął się spod kontroli i jest sterowany z Moskwy.

W dn. 25.03. br. M[irosław] Domińczyk udzielił wywiadu dziennikarce z Wielkiej Brytanii, w którym stwierdził między innymi, że strajk ostrzegawczy jest mu potrzebny aby wiedzieć na czym stoi. Przeprowadzony strajk ostrzegawczy w dn. 27.03. br. „Solidarność” oceniła bardzo wysoko twierdząc, że wypadł on lepiej niż planowano. Podczas tego strajku zanotowano tylko jeden incydent w bazie M[iejskiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacyjnego] w Ostrowcu Świętokrzyskim, gdzie tamtejsza „Solidarność” próbowała utrudnić wyjazd z bazy dwóm kierowcom należącym do związków branżowych, a którzy nie chcieli strajkować. (Sprawa ta jest w trakcie wyjaśniania). Odnośnie strajku generalnego większość członków „Solidarności” w Regionie była przeciwko temu strajkowi. Przeprowadzona na ten temat tendencyjna ankieta na temat postulatów strajkowych wykazała, że 65 proc. ankietowanych była przeciwna strajkowi. Powszechnego poparcia udzielono L[echowi] Wałęsie i jego autorytetowi wśród „szarych” członków „Solidarności” odcinając się jednocześnie od ekstremalnych stanowisk niektórych członków K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej], takich jak np. [Andrzej] Rozpłochowski. Wyjeżdżającego w dn. 31.03. br. na obrady K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] Mirosława Domińczyka zobowiązano do poparcia stanowiska Lecha Wałęsy i komisji prowadzącej rozmowy z rządem.

Poprzez [ajnego] współpracownika ps. „Michał”, mającego dostęp do wszystkich członków Zarządu i większości dokumentacji, prowadzi się bieżące rozpoznawanie zamierzeń i działań Zarządu oraz aktualne postawy członków Zarządu i ich charakterystyki. Pozwala to na opracowanie kombinacji operacyjnych, których w marcu przeprowadzono cztery, mających na celu skłócenie członków Zarządu oraz wyeliminowanie tych, którzy reprezentują skrajne i wrogie poglądy. W dzień strajku ostrzegawczego na terenie F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” spowodowano poróżnienie Komisji Zakładowej tej fabryki z M[irosławem] Domińczykiem i J[erzym] Stępnem. Konflikt ten powstał na przygotowanych wcześniej przez nas kombinacjach operacyjnych. Z Komisją Zakładową F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra”, która ma największe wpływy w Zarządzie Regionu, utrzymywany jest przez nas stały dialog.

Według posiadanych informacji w najbliższych dniach Zarząd Regionu skupi się na wyborach regionalnych. Planują zatrudnić na pełnych etatach dwóch pracowników w Komisji Interwencyjnej i zaktywizować jej działania. W planach Komisji Interwencyjnej jest zbadanie postaw, majątków, dyplomów, osób zajmujących eksponowane stanowiska administracyjno-polityczne w Kielcach i województwie.

Ogółem w obiektach gospodarki narodowej na terenie działania Regionu Świętokrzyskiego wykorzystywanych jest do ochrony NSZZ „Solidarność” 391 źródeł informacji, w tym przez wydziały Służby Bezpieczeństwa 229 jednostek (t[ajnych] w[s]spółpracowników] 212, rez[ydentów] 2, k[ontaktów] o[peracyjnych] 13, kons[ultantów] 2). Wydział III A posiada łącznie 182 t[ajnych] w[s]półpracowników] należących do „Solidarności”. Z liczby tej w poszczególnych ogniwach związku:

- Zarząd Regionu 2 t[ajnych] w[s]półpracowników]
 - Terenowe Komisje Koordynacyjne 3 t[ajnych] w[s]półpracowników]
 - Komisje Zakładowe 177 t[ajnych] w[s]półpracowników].
- Ponadto prowadzimy 12 dialogów z aktywistami „Solidarności” w tym:
- Zarząd Regionu – 2
 - T[erenowej] K[omisji] K[oordynacyjnej] – 4
 - Komisje Zakładowe – 6.

W miesiącu marcu założono dwie sprawy operacyjnego sprawdzenia, jedną na osobę z aktywu Komisji Zakładowej oraz jedną na strajk ostrzegawczy. Ogółem prowadzimy 17 spraw operacyjnego sprawdzenia z tego 16 z I grupy zagrożeń, w tym na członków:

- Zarządu Regionu – 6
- Terenowe Komisje Koordynacyjne – 4
- Komisji Zakładowych – 3.

Nie prowadzono w tym miesiącu rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych, a jedną osobę tj. przewodniczącą Komisji Zakładowej w jednym z zakładów pracy m. Kielc, zatrzymano w KW MO za wywołanie awantury w stanie nietrzeźwym, sporządzając mu wniosek do kolegium ds. wykroczeń.

W ostatnim okresie pracy z osobowymi źródłami informacji zauważa się pewien dystans i rezerwy po wypadkach bydgoskich, po których winą obarcza się między innymi MO i SB¹³.

Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach mjr. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 5 maja 1981 r.

Ocena działalności Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach. W skład Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach wchodzi jeden M[iędzyzakładowy] K[omitety] Z[ałożycielski] (traktowany jako siedziba Regionu) oraz dziesięć terenowych Komisji Koordynacyjnych z siedzibami w: Ostrowcu Świętokrzyskim, Starachowicach, Skarżysku-Kamiennej, Końskich, Włoszczowie, Jędrzejowie, Busku-Zdroju, Pińczowie, Połańcu (woj. Tarnobrzeg), Lipsku (woj. Radom). Zadaniem Terenowych Komisji Koordynacyjnych jest ułatwianie działalności i udzielanie porad i wyjaśnień związkowych okolicznym komisjom zakładowym, z zakresu działalności związku „Solidarność”.

W miesiącu kwietniu br. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego większość swoich działań skierował na sprawy zakończenia wyborów do komisji zakładowych oraz przygotowania platformy do wyborów regionalnych. W tym celu powołano i zatwierdzono przez M[iędzyzakładowy]

13 Tamże, t. 20, k. 1169–1173, „Pismo Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach ppłk. Antoniego Rupniewskiego do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 3 kwietnia 1981 r.” W pierwszej połowie maja 1981 r. funkcjonariusze z Wydziału III A KW MO w Kielcach (oraz w innych województwach) otrzymali pismo dotyczące ujednoczenia przesyłanych miesięcznych analiz. Oto jego treść: „Wskazówki do sporządzenia miesięcznych analiz /ocen/ dot. ochrony NSZZ „Solidarność”. Warszawa, dnia 11.05.1981 r. W myśl wytycznych przekazanych przez Dyrektora Departamentu III A na telekonferencji w dniu 26.02.1981 r. miesięczne analizy, w celu ich ujednoczenia, winny zawierać: 1. Zamierzenia i kierunki działania MKZ-ów na najbliższą przyszłość. Każdorazowo podawać ilość MKZ-ów i KZ-ów. 2. Posiadane źródła informacji i ocena ich możliwości w rozbiu ilościowym na MKZ-ty i KZ-ty, z uwzględnieniem kategorii i pseudonimów tych źródeł, które mają dotarcie do Krajowej Komisji Porozumiewawczej i komisji branżowych. Uwzględnić ilość źródeł, ich kategorię, które zdecydowane są wystąpić przeciwko Komitetowi Obrony Robotników. 3. Ilość członków „Solidarności” w MKZ-ach, a ile w KZ-ach, z którymi prowadzone są dialogi operacyjne. Nie uwzględniamy tu jednak dialogów z figurantami spraw. 4. Ilość figurantów zarejestrowanych w ramach odrębnych spraw ewidencji operacyjnej, oraz z iloma z nich prowadzone są dialogi operacyjne /w tym uwzględniamy również rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze/. Te informacje również należy podawać w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty. 5. Podawać ilościowo w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty osoby, które w określonych okolicznościach będą zdecydowane wystąpić oficjalnie przeciwko Komitetowi Samoobrony Społecznej–Komitetowi Obrony Robotników i innym grupom antypaństwowym z załączeniem ich charakterystyk. Te informacje również należy podawać w rozbiu na MKZ-ty i KZ-ty. 6. Podawać ilość prowadzonych rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych tak przez naszą służbę jak i MO oraz prokuraturę, a także rezultaty tych rozmów. W informacji tej nie należy uwzględniać figurantów.” Tamże, t. 20, k. 1155, „Wskazówki do sporządzenia miesięcznych analiz /ocen/ dot. ochrony NSZZ <<Solidarność>>. Warszawa, dnia 11.05.1981 r.”

K[omitet] Z[ałożycielski] Regionalną Komisję Wyborczą oraz wybrano przedstawiciela Regionu do Krajowej Komisji Wyborczej, którym został Ob. Stanisław Chamera s. Jana i Anieli Imiałkowskiej ur. 24.02.1950 r. w Wygielzowie, technik mechanik, brygadzysta w Wydziale Remontowym F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra”, zam. Kielce [...], bezpartyjny. Wymieniony jest przewodniczącym Komisji Wydziałowej „Solidarności” w swoim zakładzie pracy i należy do grupy tzw. „krzykaczy” i nadgorliwych zwolenników „Solidarności. Wrogo ustosunkowany do partii i aparatu M[inisterstwa] S[praw] W[ewnętrznych].

W omawianym miesiącu nadal nie rozwiązano konfliktu zaistniałego w M[iejskim] P[rzedsiębiorstwie] K[omunikacyjnym] w Ostrowcu Świętokrzyskim, w dn. 27 marca 1981 r. podczas strajku ostrzegawczego pomiędzy członkami „Solidarności” i Związków Branżowych Pracowników Gospodarki Komunalnej i Terenowej. Komisja Zakładowa „Solidarności” zażądała zwolnienia z pracy trzech kierowców, członków Związków Branżowych, którzy w tym dniu podjęli pracę. Dwóch z nich wyjechało z bazy MPK nie stosując się do poleceń straży robotniczej „Solidarności”. K[omisja] Z[akładowa] NSZZ „Solidarność” zażądała również zwolnienia kierownika ruchu K[rzysztofa] Boronia oraz odwołania dyrektora M[iejskiego] P[rzedsiębiorstwa] K[omunikacyjnego] Ob. J[ózefa] Sajdy. Związek Branżowy liczy około 1/3 załogi tj. 136 pracowników, twierdzi, że winę za ten stan ponosi „Solidarność” i nie chce dopuścić do represjonowania swoich członków. Incydent na wniosek obu stron jest wyjaśniany przez Prokuraturę Rejonową w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz mieszaną komisję powołaną przez wicepremiera [Mieczysława] Rakowskiego. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego wyznaczył do wyjaśnienia powyższej sprawy przewodniczącego Zarządu M[irosława] Domińczyka, rzecznika prasowego Zarządu J[erzego] Stępnia i członka prezydium T[adeusza] Moszyńskiego.

W wyniku naszych działań poprzez osobowe źródła informacji oraz dialogi z aktywnym zakładowym „Solidarności” w F[abryce] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” spowodowano, że na posiedzeniu M[iędzyzakładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] w dniu 14.04. br. powołano Komisję Rewizyjną, w celu kontrolowania głównie działalności finansowej Zarządu Regionu. Wykorzystano tutaj antagonizm jaki powstał pomiędzy Komisją Zakładową Fabryki Łóźysk Tocznym „Iskra” w Kielcach, a przewodniczącym Zarządu Regionu Mirosławem Domińczykiem i rzecznikiem prasowym Jerzym Stępnem, w związku z czasowym przeniesieniem M[iędzyzakładowego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] do F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra”. Nasze działania i inspiracje spowodowały, że podważono zaufanie Komisji Zakładowej „Solidarność” F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra” do Zarządu Regionu w sprawach gospodarki finansowej i do niektórych członków zarządu. W skład 9-osobowej Komisji Rewizyjnej weszło aż 7 osób z F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznym] „Iskra”.

W pierwszej dekadzie kwietnia w Busku-Zdroju przebywał kilka dni w mieszkaniu prywatnym Adam Michnik, który był w stałym kontakcie z przewodniczącym Regionu M[irosławem] Domińczykiem i członkiem Prezydium Zarządu Aleksandrem Kanią – pracującym jako asystent na Politechnice Świętokrzyskiej. Według uzyskanych operacyjnie informacji A[dam] Michnik przygotowywał opracowanie na temat aktualnej sytuacji w Polsce oraz odpowiedź posłowi E[dmundowi] Osmańczykowi, który poruszył jego nazwisko na forum sejmowym. A[dam] Michnik interesował się także problemem Żydów w Kielcach, jaki miał miejsce w drugiej połowie lat 40-tych.

W dn. 24–25.04. br. z ramienia Zarządu przebywali w miejscowości k. Gdańska dwaj przedstawiciele Regionu Ob. Szczepan Serek i Zygmunt Pęksyk na zjeździe Krajowego Biura Interwencyjnego. Po powrocie rozpowszechniali wiadomość, że pokazano im tam film o wydarzeniach w Bydgoszczy, na którym widać było wyraźnie, że J[an] Rulewski, z za szpaleru mundurowych funkcjonariuszy MO, został uderzony kastetem.

W dn. 24.04. br. odbyło się zebranie przewodniczących komisji zakładowych Regionu, na którym była obecna również delegacja związkowców z USA, reprezentowana przez trzech działaczy murzyńskich ze związku A[merican] F[ederation] [of] L[abor] [and] C[ongress] [of] I[ndustrial] O[r-

ganizations]¹⁴, którzy dzielili się doświadczeniami z pracy związkowej. Jeden z tych przedstawicieli w swej wypowiedzi, stwierdził, że Polska jest „krajem policyjnym”. Związkowcy amerykańscy byli gośćmi Regionu Świętokrzyskiego i odjeżdżając obiecali dostarczyć do Kielc urządzenia poligraficzne nowszej generacji. Na tym samym zebraniu wiceprzewodniczący Zarządu Henryk Kuliński zgłosił projekt uchwały o wycofaniu kontyngentów wojsk radzieckich z terytorium Polski, tłumacząc to trudną sytuacją ekonomiczną kraju i sugerował, że Polska ponosi znaczne koszty z tym związane. W wyniku zgłoszenia projektu tej uchwały wywiązała się burzliwa dyskusja i projekt ten nie zyskał akceptacji, gdyż większość była zdania, iż jest to typowa ingerencja w sprawy polityczne.

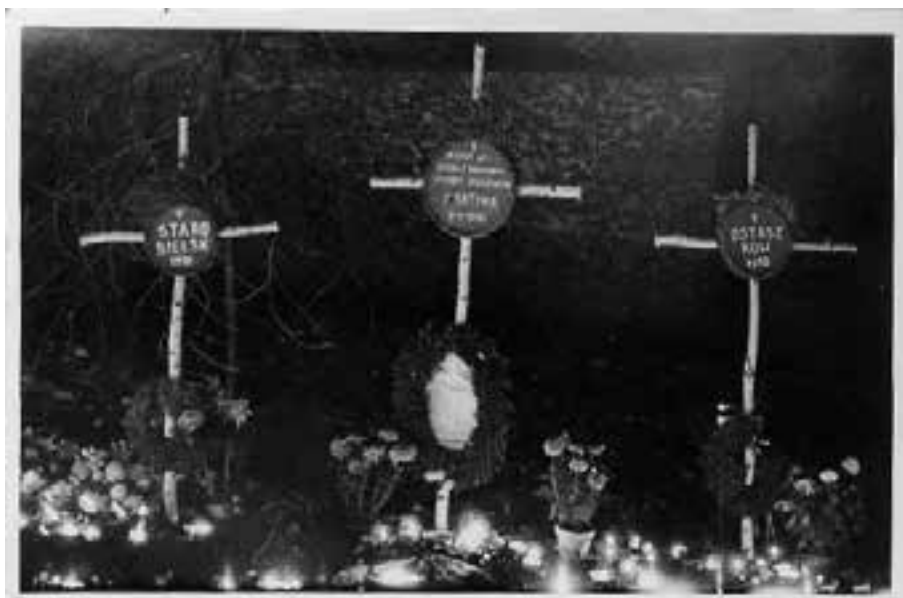
W związku z obchodami świąt 1-go i 3-go Maja Zarząd Regionu odciął się od imprez organizowanych przez władze polityczno-administracyjne. Przewodniczący Zarządu Regionu M[irosław] Domińczyk wypowiadał się, że nie pójdzie na żadną imprezę organizowaną przez „czerwonych”. Wiceprzewodniczący H[enryk] Kuliński zalecał ogniowom „Solidarności”, aby we wszelkiego rodzaju przemówieniach, odezwach, wystąpieniach pomijać słowo „P[olska] Z[jednoczona] P[artia] R[obotnicza]”, „sojusz z ZSRR”.

Komisja Zakładowa Zakładów Metalowych „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej w oświadczeniu 1-majowym, nawiązując do historii tego święta, powołała się na masakrę robotników w 1956, [19]68, [19]70 i [19]76 r. Przewodniczący Komisji Zakładowej Fabryki Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach Eugeniusz Bednarczyk w nadanej w dn. 30.04. br. audycji 1-majowej przez radiowęzeł zakładowy wyraził się następująco: „Z czcią należy w tym dniu pomyśleć o robotnikach poległych w Poznaniu w 1956 r., wspomnieć rok 1968 i 1976, a zwłaszcza przypomnieć sobie owe osławione ścieżki zdrowia zgotowane przez władzę absolutnie sprawiedliwą, a dalej rok 1970, stopy trupów z tych ulic, ale również tych, którzy swego ducha wyzionęli na skutek przesłuchań. Wspomnijmy wykonywane przy pomocy spychaczy pogrzeby na cmentarzach wybrzeża, wspomnijmy ludzi, którzy na skutek przesłuchań utracili na stałe zdrowie. O [1?] Maju, ty w uroczystych pochodach zbezczeszczonej przez tyranów ich własną obecnością nie powtórz nam się więcej”.

Obecnie w Zarządzie Regionu w związku ze zbliżającymi się wyborami podlicza się liczbę członków i Komisji Zakładowych, a z ocen posiadanych tam źródeł informacji wynika, że w Regionie jest w sumie około 330 tys. członków tego związku i około 620 komisji zakładowych. Dokładne dane będą w Zarządzie w połowie miesiąca maja.

Oceniając działalność Zarządu Regionu i jego członków, stwierdza się, że najbardziej wrogą i negatywną działalność przejawia wiceprzewodniczący Zarządu Ob. Henryk Kuliński. W ubiegłym roku oddał legitymację partyjną i obecnie jest nieprzejednanym wrogiem Partii i sojuszu z ZSRR. Jest on bardzo nieufnym w stosunku nawet do najbliższych współpracowników. Nie przyjaźni się z nikim i prowadzi politykę związkową w oparciu o ściśle wytyczne K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej]. Jest on fanatycznie oddany „Solidarności”. Przewodniczący Zarządu Regionu Mirosław Domińczyk w ostatnim okresie zachowuje się spokojnie, ale w otoczeniu członków Zarządu daje zawsze do zrozumienia, że jest wrogiem obecnego ustroju PRL, nie pójdzie na żadne układy. Nie bez wpływu są w tym wypadku kontakty wymienionego z A[damem] Michnikiem, J[ackiem] Kuroniem i Regionem „Mazowsze”. Więcej aktywności przejawia ostatnio członek Prezydium Zarządu Aleksander Kania – asystent na Politechnice Świętokrzyskiej, który liczy się z ewentualną swoją kandydaturą na stanowisko przewodniczącego. Jest on zaciekle wrogiem Partii, aparatu M[inisterstwa] S[praw] W[ewnętrznych] oraz ZSRR. Nieco mniejszą aktywność przejawia Jerzy Stępień – rzecznik prasowy Regionu, który tym sposobem chce zyskać względy umiarkowanych przyszłych wyborców. Na wymienione osoby prowadzone są sprawy operacyjne, w których działania operacyjne kieruje się na wyeliminowanie z wyborów do Regionu niewygodnych nam i wrogich kandydatów. Szczególna uwaga w działaniach operacyjnych zwrócona

14 Amerykańska centrala związkowa.



3. Zdjęcie symbolicznych krzyży, ustawionych na cmentarzu partyzanckim przy ul. Ściegienego w Kielcach, ku czci pomordowanych w 1940 r. w Starobielsku, Katyniu i Ostaszkowie

zostanie na poróżnienie Komisji Zakładowej F[abryki] Ł[óźysk] T[ocznich] „Iskra” tj. fabryki, która dała początek „Solidarności” na Kielecczyźnie, a Zarządem Regionu, w tym głównie J[erzym] S[tepiem], M[irosławem] Domińczykiem i H[enrykiem] Kulińskim.

W Zarządzie Regionu Wydział III A posiada dwóch tajnych współpracowników, z których jeden ma możliwość dotarcia do K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] i Krajowego Biura Interwencyjnego oraz możliwość udzielania wyprzedzających informacji o aktualnych zamierzeniach Zarządu. Łącznie Wydział III A posiada 185 tajnych współpracowników należących do „Solidarności”, z których trzech posiada dotarcie do Terenowych Komisji Koordynacyjnych, a 180 do Komisji Zakładowych w zakładach pracy.

Prowadzimy obecnie 15 dialogów, w tym z: Zarząd Regionu – 3, T[erenowe] K[omisje] K[oordynacyjne] – 4, Komisje Zakładowe – 8. Z dialogów tych wynika, że rozmówcy zachowują się wobec Służby Bezpieczeństwa taktownie, wyrażając chęć dalszego dialogu i utrzymywania kontaktów, ale są przypadki, że do załogi wyrażają się negatywnie o M[ilicji] O[bywatelskiej] i S[łużbie] B[ezpieczeństwa], obarczając między innymi winą za represje w latach [19]56, [19]68, [19]70 i [19]76.

Prowadzonych jest 18 spraw operacyjnego sprawdzenia z I grupy zagrożeń w tym na członków: Zarządu Regionu – 7, T[erenowe] K[omisje] K[oordynacyjne] – 4, Komisji Zakładowych – 4. Pozy-skano trzech tajnych współpracowników, którzy są członkami „Solidarności” w swoich zakładach pracy. Założono sprawę operacyjnego sprawdzenia, na członka Zarządu Regionu Ob. Jerzego Węglarskiego kierującego komórką poligraficzną Regionu, obecnie członka stopki redakcyjnej pisma „Robotnik”.

W analizowanym okresie nie wszczynano śledztw, dochodzeń i nie stosowano aresztów. Nie prowadzono również rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych. Oficjalnie nie kwestionowano



4. Delegaci Regionu Świętokrzyskiego w czasie obrad I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Gdańsku

wydawnictw antysocjalistycznych, ograniczając się do przejmowania ich przez osobowe źródła informacji¹⁵

Pismo Z-cy Naczelnika Wydziału III A KWMO w Kielcach mjr. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie z 5 sierpnia 1981 r. (określone klauzulą: tajne specjalnego znaczenia) zatytułowane: Analiza dot. ochrony Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” za miesiąc lipiec 1981 r.

Region Świętokrzyski NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach obejmuje swoim zasięgiem działania województwo kieleckie oraz przygraniczne regiony z województwa tarnobrzeskiego (rejon Połańca – w tym Elektrownia „Połaniec”) oraz województwa radomskiego (rejon Lipska). Po wyborach do Zarządu Regionu, w terenie działało dziewięć Delegatur Zarządu w następujących miastach: Ostrowiec Świętokrzyski – zatrudnia 7 osób, Skarżysko-Kamienna – zatrudnia 6 osób, Starachowice – zatrudnia 5 osób, Końskie – zatrudnia 3 osoby, Busko – zatrudnia 2 osoby, Jędrzejów – zatrudnia 2 osoby, Pińczów – zatrudnia 1 osobę, Włoszczowa – zatrudnia 1 osobę, Miechów – zatrudnia 1 osobę.

Region Świętokrzyski liczy około 256 tys. członków „Solidarności” skupionych w ok. 820 komisjach zakładowych. Wydział III A w nowo wybranym Zarządzie Regionu nie posiada tajnych współpracowników, ani dotarcia do K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej] i komisji bran-

15 Tamże, t. 20, k. 1156–1161, „Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach mjr Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie. Kielce, dnia 5 maja 1981 r.”

żowych. Posiadamy jedynie pośrednie dotarcie do Zarządu poprzez byłych członków Zarządu i Komisje Zakładowe. Z wykorzystywanych aktualnie 193 tajnych współpracowników przez Wydział III A – 8 [tajnych] w[sółpracowników] posiada dotarcie do delegatur terenowych, a 185 do komisji zakładowych. Z posiadanego przez nas rozpoznania wynika, że około jedna trzecia tajnych współpracowników zdecydowana jest w sposób jawny wystąpić przeciwko K[omitetowi] S[amoobrony] S[połecznej] – K[omitet] O[brony] R[obotników]. Z aktywem „Solidarności” w K[omisjach] Z[akładowych] podtrzymujemy 25 dialogów operacyjnych. Z członkami nowo wybranego Prezydium Zarządu Regionu dialogów jeszcze nie podjęto. Wydział III A prowadzi 24 sprawy na osoby, w tym dziewięć na członków Zarządu Regionu i 15 spraw na członków Komisji Zakładowych. Wykorzystując prowadzone dochodzenie w sprawie wypadku samochodowego należącego do Zarządu Regionu, pozyskano byłego członka Zarządu Regionu jako [tajnego] w[sółpracownika] ps. „Ewa”, obecnie pracującego na etacie w Komisji Zakładowej. Z obecnego Zarządu Regionu według naszych ocen nie widzimy osób, które zdecydowałyby się wystąpić otwarcie przeciwko K[omitetowi] S[amoobrony] S[połecznej]–K[omitetowi] O[brony] R[obotników] lub innym organizacjom antysocjalistycznym. Natomiast z aktywu K[omisji] Z[akładowych], 8 osób w sprzyjających warunkach gotowa jest wystąpić przeciwko działaniom K[omitetu] S[amoobrony] S[połecznej]–K[omitetu] O[brony] R[obotników]. W miesiącu lipcu nie przeprowadzono rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych, zarówno przez S[łużbę] B[ezpieczeństwa] z członkami „Solidarności”, jak również nie dokonano zatrzymań. Analizowany okres charakteryzował się szczególnie problemami wyborów do władz Regionu, które rozpoczęły się w dniu 4 lipca br. o godz. 11.30 i trwały do godzin rannych w dn. 5.07. br. Należy nadmienić, że rozpoczęcie drugiej tury Zjazdu Delegatów zostało opóźnione o około 2 godziny z powodu zorganizowania przez rzecznika prasowego b. Zarządu Jerzego Stępieńa mszy świętej, za pomordowanych Żydów w dn. 4 lipca 1946 r. w Kielcach. J[erzy] Stępień decyzję powyższą podjął bez zgody Zarządu, a w porozumieniu z A[damem] Michnikiem. Wywołało to wiele kontrowersyjnych komentarzy ze strony delegatów, co wykorzystaliśmy operacyjnie w kombinacji celem nie dopuszczenia do wyboru J[erzego] Stępieńa na stanowisko przewodniczącego Regionu, o co usilnie zabiegał. Na stanowisko przewodniczącego Zarządu Regionu kandydowało 14 osób, w tym jeden nasz [tajny] w[sółpracownik] ps. „Michał”. Po pierwszej turze głosowania wyłoniono dwóch kandydatów tj. J[erzy] Stępień, który uzyskał 133 głosy i Marian Jaworski 85 głosów, na 417 oddanych głosów. Pozostałych dwunastu kandydatów uzyskało od kilku do kilkunastu głosów. W wyniku zastosowanych przez nas wcześniej kombinacji operacyjnych oraz doraźnych kombinacji podczas trwania wyborów, doprowadzono, że w drugiej turze głosowania Jerzy Stępień uzyskał 133 głosy, podczas gdy jego kontrkandydat M[arian] Jaworski uzyskał 183 głosy. Jerzy Stępień był przekonany, iż wygra wybory na przewodniczącego, a taki przebieg wyborów w wypowiedziach próbował kwestionować. Następnie spośród zgłoszonych 96 kandydatów wybrano 50 osobowy Zarząd Regionu, z 51 kandydatów 25 delegatów na I Krajowy Zjazd „Solidarności” oraz z 17 kandydatów 11 osobową Komisję Rewizyjną.

Na członków Zarządu Regionu kandydowało 13 członków P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej], których podczas głosowania złośliwie i ostentacyjnie skreślano, w konsekwencji czego żaden z członków partii nie został wybrany do Zarządu. Przewodniczący K[omisji] Z[akładowej] Koneckich Zakładów Odlewniczych Jan Nowakowski oceniając przebieg wyborów stwierdził do załogi tego zakładu, „że członkowie PZPR nie cieszyli się zaufaniem wśród delegatów i nie mieli raczej szans w wyborach. Wynikało to z obawy, że ludzie ci nie mają jasno skryształowanej ideologii i światopoglądu. W przypadku, gdy związek stanie po przeciwnej stronie niż partia, mogą nas zawieść i zastosować się do poleceń partii. Takie sytuacje miały już miejsce w czasie strajków, a także w miesiącu styczniu, gdyż «Solidarność» podjęła walkę o wolne soboty. Doskonale pamiętamy jak w takiej sytuacji zachowali się członkowie «Solidarności» będący jednocześnie członkami partii”.

Przewodniczący Zarządu Regionu – mgr inż. Marian Jaworski s. Jana i Krystyny z d. Konopka ur. 4.09.1946 r. w Suliszowie gm. Chmielnik, pochodzenie społeczne – chłopskie, bezpartyjny, zawód inż. elektryk, żonaty, zatrudniony na stanowisku kierownika sekcji w Biurze Studiów i Projektów Urządzeń Elektrycznych „Elektroprojekt” w Kielcach, zam. Kielce [...].

Do czasu wyboru na przewodniczącego Zarządu Regionu był przewodniczącym Komisji Zakładowej w „Elektroprojekcie”. Prezentując swą kandydaturę stwierdził m.in., że w latach 1964–1970 ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Wrocławskiej oraz brał czynny udział w wypadkach studenckich w 1968 r. Relacjonował przebieg strajku okupacyjnego na Politechnice Wrocławskiej i akcji milicji przeciwko studentom w czasie obchodów święta 1-go maja. Na temat pracy zawodowej stwierdził, iż w poprzednim miejscu pracy tj. w zakładzie energetycznym, jego awans zawodowy kierownictwo tego zakładu uzależniało od wstąpienia do P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej] i z tej przyczyny musiał zmienić miejsce pracy, gdyż nie chciał wstępować do partii. (Stenogram z jego wystąpienia przesłano do waszego wydziału z pismem l.dz. CA-00698/81 z dnia 9 lipca br.). Wybór Mariana Jaworskiego na stanowisko przewodniczącego był swego rodzaju niespodzianką, niewiele osób go znało z powodu małej aktywności w pracach Zarządu Regionu. Wyborowi jego na przewodniczącego pomogła kandydatura J[erzego] Stępnia [tak w oryginale], któremu nasze działania operacyjne poderwały autorytet i poparcie u większości delegatów.

W dn. 6.07.[19]81 r. na pierwszym posiedzeniu nowego Zarządu dokonano wyboru 13-osobowe[go] prezydium, w tym dwóch wiceprzewodniczących i skarbnika. W składzie 13-osobowego prezydium są 3 osoby będące robotnikami, a 9 posiada wyższe wykształcenie. Natomiast w całym 50 osobowym Zarządzie Regionu 19 osób jest z wykształceniem wyższym, 17 osób z wykształceniem średnim oraz 14 z wykształceniem zawodowym. Z 25 osobowego składu delegatów na Krajowy Zjazd „Solidarność” 9 osób posiada wykształcenie wyższe, 14 średnie i zawodowe zatrudnione [są one] bezpośrednio na produkcji.

Na I Walnym Zjeździe Delegatów Regionu ustalono, że miesięczne pobory Przewodniczącego wynosić będą 15 tys. zł miesięcznie, członków Prezydium Zarządu po 12 tys. zł, a urzędujących członków Zarządu po 10 tys. zł. Całe 13 osobowe Prezydium pracować będzie na etatach „Solidarność”, natomiast w delegaturach terenowych pracować będą niektórzy członkowie Zarządu, pochodzący z danego terenu. Ilość urzędujących członków Zarządu w danej delegaturze uzależniono od liczby członków „Solidarność” w okręgu wyborczym (jak podano na wstępie).

Według wstępnych ustaleń operacyjnych i na podstawie podejmowanych działań należy przewidywać, że działalność ich nie będzie skrajnie ekstremistyczna, niemniej jednak należy liczyć się z bezkrytycznym wykonywaniem decyzji i postanowień Krajowej Komisji Porozumiewawczej. Nowe Prezydium jest w trakcie organizacji nowej struktury funkcjonowania biura Regionu.

W zakresie organizowania tzw. sieci samorządowej zakładem wiodącym w Regionie jest Fabryka Łożysk Toczných „Iskra” w Kielcach, zatrudniająca ponad 6 tys. pracowników. Zarząd Regionu wytypował członka zarządu mgr inż. Marka Eberhardta – przewodniczącego Komisji Zakładowej „Solidarność” w Zakładach Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach, do koordynacji i organizacji pracy w tym temacie. Z ustaleń wynika, że do „sieci” regionalnej wstąpiło 10 zakładów.

W analizowanym okresie wśród członków Zarządu i Komisji Zakładowych „Solidarność” zanotowaliśmy wiele wypowiedzi związanych z IX Nadzwyczajnym Zjazdem P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej] i wyborem do władz. Szczególnie krytycznie, a nawet negatywnie wyrażają się pod adresem członka Biura Politycznego Albina Siwaka, rozpowszechniając, że jest kierowany (sterowany) przez M[ieczysława] Moczarę i S[tefana] Olszowskiego. W dyskusjach wyrażają żal, że do Biura Politycznego nie został wybrany T[adeusz] Fiszbach i M[ieczysław] Rakowski, którzy gwarantowaliby „linię odnowy”. Wybór St[anisława] Kani na stanowisko I Sekretarza K[omitetu] C[entralnego] P[olskiej] Z[jednoczonej] P[artii] R[obotniczej], uważają jako niedemokratyczny,

z góry zaplanowany, że wybór uzgodniono wcześniej w wąskim gronie oraz kto ma zrezygnować z kandydowania, tak aby pozostał tylko jeden kandydat, bez poważniejszego kontrkandydata. W dyskusjach członkowie „Solidarności” stwierdzają, że aktualny premier i rząd nie jest w stanie wyprowadzić kraju z kryzysu. Ich zdaniem rząd nie realizuje przedstawionego wcześniej programu 10-punktowego, a podejmuje się decyzje pochopne i nie odpowiadające rzeczywistości. Wiele krytycznych uwag pojawiło się pod adresem rządu po obniżeniu norm przydziału mięsa na miesiąc sierpień.

Zarząd Regionu Świętokrzyskiego organizuje wspólnie z Regionem „Małopolska” „Rajd Szlakiem I Kompanii Kadrowej Piłsudskiego” z Krakowa do Kielc, który odbędzie się w dniach 6–12 sierpnia br. Z ustaleń wynika, że inicjatywa zorganizowania rajdu wyszła z Regionu Małopolskiego, a jednym z inspiratorów rajdu jest Wojciech Ziemiński. Komendantem tego rajdu z ramienia Zarządu świętokrzyskiego jest Józef Teliga – działacz NSZZ R[olników] I[ndywidualnych] „Solidarność” – członek O[gólnopolskiego] K[omitetu] Z[ałożycielskiego] – organizator Koła Kombatantów „Solidarność” w Regionie Świętokrzyskim.

Oceniając dotychczasową działalność nowego Zarządu Regionu należy stwierdzić, iż nie podejmował własnych działań wrogich ograniczając się do realizacji zaleceń K[rajowej] K[omisji] P[orozumiewawczej]. Był to jednak zbyt krótki czas (sezon urlopowy), aby dać głębszą ocenę i poznać zamiary nowego kierownictwa Regionu.

Ponadto członkowie Komisji Zakładowej w dn. 25.07. br. zorganizowali w Ostrowcu spotkanie z Moczulską i podjęli działania zmierzające do powołania komórki K[onfederacji] P[olskiej] N[iepodległej] na bazie istniejącego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Pierwsze organizacyjne posiedzenie planują zorganizować w sierpniu br.

Należy nadmienić, że w tym okresie bardzo aktywnie działała Komisja Zakładowa przy Hucie im. M. Nowotki, która na znak protestu przeciwko obniżeniu norm przydziału mięsa zorganizowała w dniu 30.07. br., w czasie przerwy śniadaniowej, 15 minutowy strajk ostrzegawczy, w którym wzięło udział około 3500 osób, wychodząc demonstracyjnie przed wydziały produkcyjne. Zapowiedziała dalsze akcje strajkowe poczynając od dn. 17.08. br. W dniu 28.07. br. Zarząd Regionu Świętokrzyskiego podjął uchwałę w sprawie sytuacji żywnościowej, w której m.in. stwierdzono, że w całości popiera stanowisko Krajowej Komisji Porozumiewawczej, zobowiązując członków organizacji regionalnej do podejmowania wizualnych form protestu, a także do inicjowania zróżnicowanych i ostrych form protestu w swoich organizacjach zakładowych.

Na terenie województwa kieleckiego Komitet Obrony Więzionych za Przekonania podjął działania w organizowaniu do Warszawy marszu protestacyjnego w dniach 17–22 bm¹⁶.

16 Tamże, t. 20, k. 1115–1121, „Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału III A KW MO w Kielcach kpt. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu III A MSW w Warszawie z 5 sierpnia 1981 r.”

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Institute of National Remembrance, Kielce)
Świętokrzyska Solidarity (September 1980-July 1981) in the light of personal and security services' materials. Selection of sources

Research on the history of Solidarity Trade Union of the Świętokrzyski Region has entered its initial stage. Apart from a few articles and memories of Solidarity members, there are no works devoted to the most important issues and problems connected with the activities of this large social and political organization. The outline of the history of Solidarity of the Świętokrzyski Region covering the first 10 months is an introduction to the presentation of some documents drawn up by members of the independent trade union movement (including Constitutional Act of September 13, 1980) as well as four other documents prepared in the 3rd Division of State Militia in Kielce on exposing Solidarity Trade Union. The sources, presented for the first time, refer to the history of the opposition movement and social resistance against the communist regime in the Kielce Province in the years 1980 – 1981, presenting to the readers issues that future historians will need to tackle. The trade union's structures and the most prominent activists, the influence of Solidarity on the development of social and political situation in Poland, methods of fighting with the opposition employed by Security Services are just some issues presented in the quoted materials. Hopefully, the materials presented will trigger the accounts and recollections of the participants of those events which in turn will extend the existing sources on the basis of which researches will attempt to describe modern history of the Kielce region.

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Instytut Pamięci Narodowej, Kielce)

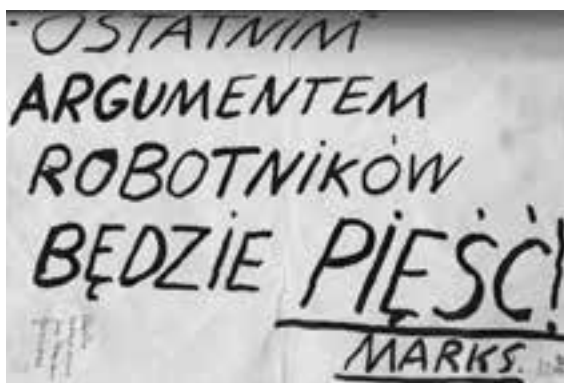
Pismo Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach na temat oporu społecznego i działalności opozycji politycznej w województwie kieleckim w I półroczu 1982 r.

Wprowadzenie stanu wojennego w nocy z 12 na 13 XII 1981 r. należy do najbardziej dramatycznych wydarzeń w powojennej historii Polski. W ciągu kilku dni został złamany czynny opór przeciwko komunistycznej władzy, a społeczeństwo boleśnie odczuło skalę i zasięg represji. Masowe internowania, przerwana łączność skutecznie paraliżowały struktury związkowe. W pierwszych dniach stanu wojennego najważniejszą formą oporu były strajki okupacyjne, które jednak udało się władzy kolejno likwidować przy użyciu milicyjno-wojskowych grup szturmowych. Ta pierwsza fala oporu społecznego została spacyfikowana. Wkrótce zaczęły pojawiać się formy protestu inne niż strajki i manifestacje. Były one dziełem licznych grup środowiskowych, które po spacyfikowaniu „Solidarności”, działały w rozproszeniu i często niezależnie od siebie. Podejmowano pierwsze działania konspiracyjne. Na murach pojawiały się „antypaństwowe napisy”, kolportowano ulotki pisane ręcznie i na maszynie. W oparciu o niektóre struktury „Solidarności” powstawały nielegalnie działające organizacje. Zajmowały się m.in. rejestrowaniem aktów represji, pomocą osobom internowanym lub aresztowanym, a także wsparciem dla ich rodzin. Przygotowywano bazy poligraficzne i kanały łączności. Powstawały także (często o bardzo wyszukanych nazwach) niewielkie struktury podziemne, tworzone spontanicznie przez grupy kilku młodych ludzi. Nieprzestrzeganie elementarnych zasad konspiracji miało istotny wpływ na czas ich działalności.

Prezentowany poniżej dokument przedstawia spisane przez funkcjonariuszy aparatu represji wydarzenia z okresu pierwszych 6 miesięcy stanu wojennego¹. Zdobyte

1 Stan badań nad wydarzeniami z okresu stanu wojennego w woj. kieleckim jest ubogi. Większość publikacji ma charakter przyczynkowy. Zob. m.in.: *Stan wojenny w dokumentach władz PRL 1980–1983*, wybór, wstęp i oprac. B. Kopka, G. Majchrzak, Warszawa 2001, s. 77–79, 110–111; *Stan wojenny w Polsce. Kalendarium wydarzeń 13 XII–31 XII 1982*, red. W. Chudzik i in., Warszawa 1999, s. 90–92, 288–289, 374–376; *Świadectwa stanu wojennego*, oprac. A. Dudek, K. Madej, Warszawa 2006, s. 73–76, 135–139; M. Chłopek, *Nie było spokoju*, „Słowo Ludu. Magazyn”, 2003, nr 2317, s. 12; M. Lasota, M. Ptasieńska, *Małopolska i świętokrzyskie*, w: *Stan wojenny w Polsce 1981–1983*, red. A. Dudek, Warszawa 2003, s. 217–283; *Opozycja i opór społeczny w regionie świętokrzyskim 1975–1989* [katalog wystawy], oprac. M. Jończyk, E. Kręzolek, R. Śmietanka-Kruszelnicki, Kielce 2007, s. 27–35; M. Siuda, *Prasa NSZZ „Solidarność” i innych organizacji działających w województwie kieleckim*

1. Ulotka zerwana przez funkcjonariusza Komendy Miejskiej MO w Kielcach w połowie grudnia 1981 r. z budynku przy Placu Partyzantów; AIPN Ki, 014/1585, k. 24



2. Próba zorganizowania manifestacji przez członków i sympatyków „Solidarności” w dniu 1 V 1983 r. w Kielcach; AIPN Ki, 025/307, k. 376



informacje były wynikiem pracy Służby Bezpieczeństwa i służyły analizie operacyjnej. Niekiedy razić mogą sformułowania oraz opisywanie faktów językiem ówczesnej komunistycznej propagandy, ale dokument ten jest cennym źródłem dla badaczy najnowszej historii regionu świętokrzyskiego. Na jego podstawie wnioskować można o sposobie myślenia i postrzegania rzeczywistości przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Zawarte w nim dane statystyczne umożliwiają podjęcie próby oceny skali oporu społecznego w naszym regionie.

Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału V Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kielcach mjr. Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w Warszawie. Kielce, dnia 9 czerwca 1982 r.

W odpowiedzi na szyfrogram nr 26176/329 z dnia 2.06.1982 r. informuję, że na terenie województwa kieleckiego w okresie od 13.12.1981 r. do 31.05.1982 r. miały miejsce fakty naruszania przepisów dekretu o stanie wojennym przez działaczy i członków „Solidarności” (omówione poniżej wg punktów szyfrogramu):

1. W styczniu br. w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Kielcach ujawniono 3 osobą nielegalną grupę kierowców (członków) „Solidarności”, której celem było podtrzymanie działalności związku i prowadzenie ewentualnej działalności dywersyjno-sabotażowej.

W wyniku realizowanych przedsięwzięć operacyjnych plany i zamierzenia tej grupy zostały zneutralizowane. Grupa ta pozostaje nadal pod kontrolą operacyjną.

W maju 1982 r. w Fabryce Samochodów Ciężarowych w Starachowicach ujawniono nielegalną grupę o nieustalonej liczebności, której kierownictwo sprawują byli aktywiści „Solidarności” zakładowej. Celem grupy jest prowadzenie akcji plakatowo-ulotkowych na terenie Starachowic. Dotychczas ustalono 5 osób z kierownictwa tej grupy, z czego 2 osoby internowano. Aktywna praca operacyjna zmierza do ustalenia wszystkich członków kierownictwa grupy oraz działających podgrup w tej fabryce.

2. W lutym [19]82 r. ujawniono nielegalną 3 osobową grupę aktywistek byłego NSZZ „Solidarność” działającą na terenie miasta Kielc (członków byłej komisji służby zdrowia przy Zarządzie Regionu, przewodniczącą byłej „Solidarności” przy Miejskim Zespole Opieki Zdrowotnej w Kielcach i była pracownicę etatową Zarządu Regionu). Działalność grupy charakteryzowała się sporządzaniem i rozsyłaniem anonimów pogróżkowych w imieniu „Solidarności Świętokrzyskiej” do instytucji państwowych. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Kielcach osoby te zostały skazane na kary po 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na 4 lata oraz kary grzywny 8 tys. do 50 tys. zł.

W maju br. ujawniono i zlikwidowano 6 osobową nielegalną grupę w Hucie im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim (zasięg zakładowy). Kierownictwo grupy sprawowali członkowie byłego związku „Solidarność”, a jej działalność przejawiała się: wykonywaniem i kolportowaniem „Biuletynu Wojennego” (wydano 3 numery o nakładzie kilkunastu egzemplarzy) oraz ulotek o wrogiej treści i klepsydry o pogrzebie gen. W[o]jciecha Jaruzelskiego. Aresztowano 5 osób, w tym 2 wiceprzewodniczących byłych komisji wydziałowych NSZZ „Solidarność”. Zakwestionowano maszynę do pisania, pieczętkę o treści „Komitet Ocalenia Związku NSZZ «Solidarność» w Ostrowcu” i urządzenie nagłaśniające w postaci tuby. Aktywne działania operacyjno-śledcze zmierzają do pełnego rozpracowania tej grupy i procesowego udokumentowania wrogiej i szkodliwej działalności.

3. Nielegalnych punktów poligraficznych nie ujawniono.
4. Nielegalnych punktów kolportażu wydawnictw bezdebitowych nie ujawniono.
5. W Fabryce Samochodów Ciężarowych w Starachowicach w okresie od stycznia do marca 1982 r. operacyjnie przejęto 6 szt. „Biuletynów Komitetu Ocalenia «Solidarności»”. Kolporterów nie ujawniono.

– W Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Kielcach w tym br. operacyjnie przejęto jeden numer wydawnictwa „«Przedświt» – Wojenny Niezależny Serwis Świętokrzyski” pisany na maszynie, szkalujący Wojskową Radę Ocalenia Narodowego. Dalszych numerów tego wydawnictwa ani kolportera nie ujawniono.

– W okresie kwietnia i maja [19]82 r. w Fabryce Samochodów Ciężarowych w Starachowicach operacyjnie przejęto biuletyny informacyjne „Mazowsze” – 7 szt. i „Fakty z Mazowsza” – 1 szt. Wielkości nakładów nie ustalono, kolporterów nie ujawniono.

– W okresie marca i maja 1982 r. w Zakładach Metalowych „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej przejęto operacyjnie: „Biuletyn Komitetu Oporu «Solidarności»” – szt. 1, „Tygodnik Wojenny” – szt. 1, „Tygodnik Mazowsze” – szt. 1. Wielkości nakładu nie ustalono, kolporterów nie ujawniono.

– W maju br. ujawniono pierwszy numer biuletynu informacyjnego, sygnowanego przez Studentki Komitet Protestacyjny w Kielcach, o nakładzie kilkudziesięciu sztuk, kolportowany w obu uczelniach kieleckich (W[yższa] S[zkola] P[edagogiczna] i Politechnika Świętokrzyska). Prowadzone jest aktywne rozpoznanie w tym zakresie.



3. Próba zorganizowania manifestacji przez członków i sympatyków „Solidarności” w dniu 1 V 1983 r. w Kielcach; AIPN Ki, 025/307, k. 388

– W maju br. ujawniono kolportowany w obu uczelniach kieleckich „Monitor Świętokrzyski”, sygnowany przez NSZZ „Solidarność Świętokrzyską”, oznaczony nr 4 w ilości kilkunastu sztuk. Poprzednich numerów ani kolporterów nie ujawniono.

6. Ogółem w woj. kieleckim w omawianym okresie ujawniono 529 faktów kolportażu w tym:

- ulotek – 476 faktów (około 3700 sztuk)
- plakatów – 4 sztuki
- malowanie napisów – 49 faktów (150 napisów).

Ulotki w większości sygnowane były przez podziemie „Solidarności”, Konfederację Polski Niepodległej lub Studencki Komitet Protestacyjny. Najbardziej zagrożone pod tym względem miasta to: Kielce, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski i Skarżysko-Kamienna oraz duże zakłady pracy tj. Fabryka Łożysk Toczných „Iskra”, Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach, Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim, Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach, Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej i uczelnie: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Politechnika Świętokrzyska w Kielcach.

Nasilenie kolportażu ulotek notuje się po 20 stycznia br., a szczególnie z okazji 1 Maja i 13 maja 1982 r. W niektórych przypadkach grupy osób lub osoby przygotowujące i kolportujące wrogą propagandę pisaną zostały ujawnione i pociągnięte do odpowiedzialności (patrz pkt. 1 i 2). Ponadto w dniach 19 i 20 stycznia 1982 r. w Fabryce Łożysk Toczných „Iskra” w Kielcach ujawniono kolportaż ulotek antypaństwowych, w formie maszynopisu. W wyniku natychmiastowych działań operacyjnych ustalono i zatrzymano siedem osób. Prokurator wojskowy Prokuratury Garnizonowej w Kielcach zastosował wobec tych osób areszt tymczasowy. Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgu Warszawskiego osoby te skazane zostały na kary od 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz kary grzywny od 20 do 5 tys. zł.

– W lutym br. ujawniono anonim podpisany: „Podziemna Organizacja «Solidarności» Wisła”, negujący wprowadzenie stanu wojennego. Sprawcę ustalono i aresztowano. Z uwagi, że orzeczenie lekarskie stwierdzało zaburzenia psychiczne wymienionego zwolniono.

– W Hucie im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim ujawniono sprawcę zbezczeszczenia plakatu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Ostrowcu skazany on został na karę 1,5 roku ograniczenia wolności i potrącenia 15 proc. wynagrodzenia miesięcznego na rzecz Skarbu Państwa.



4. Próba zorganizowania manifestacji przez członków i sympatyków „Solidarności” w dniu 1 V 1983 r. w Kielcach; AIPN Ki, 025/307, k. 511



5. Próba zorganizowania manifestacji przez członków i sympatyków „Solidarności” w dniu 1 V 1983 r. w Kielcach; AIPN Ki, 025/307, k. 394

7. W omawianym okresie na terenie województwa zanotowano 3 strajki w tym strajk 13.05.1982 r. W dniach 13–14.12.1981 r. w Hucie im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim aktywiści b[ylego] związku „Solidarność” zorganizowali strajk protestacyjny w związku z wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce. Łącznie w strajku wzięło udział ok. 2000 osób. W wyniku realizowania działań neutralizujących: zatrzymano 16 osób, aresztowano – 7, internowano – 5. Wyrokami sądowymi skazano – 10 oraz przeprowadzono 120 rozmów ostrzegawczych pobierając przy tym oświadczenia o lojalności i przestrzeganiu obowiązującego porządku prawnego.
- W dniu 15.12.1981 r. w ramach akcji „Klon” wezwano do Komendy Wojewódzkiej MO na rozmowę członka byłej komisji zakładowej „Iskra” w Kielcach. W związku z tym doszło w tym dniu do 1,5 godzinnego strajku, w którym uczestniczyło 70 pracowników tej fabryki. W wyniku działań operacyjnych ustalono inspiratorów strajku. Przeprowadzono z nimi 15 rozmów ostrzegawczych, a dwie osoby zostały zwolnione z pracy.
 - W dniu 13.05.1982 r. na terenie województwa w strajku protestacyjnym wzięło udział 245 pracowników z następujących zakładów pracy:
 - Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej – 95 osób
 - Z[akłady] U[rządzeń] Ch[emicznych] i A[rmatury] P[rzemysłowej] Kielce – 50 osób

- K[oneckie] Z[akłady] O[dlewnicze] – 45 osób
- F[abryka] Ł[óźysk] T[ocznych] „Iskra” – 20 osób
- F[abryka] S[amochodów] S[pecjalizowanych] „Polmo-SHL” Kielce – 13 osób
- P[rzedssiębiorstwo] P[aństwowe] „Polmozbyt” Skarżysko-Kamienna – 10 osób
- B[iuro] S[tudiów] i P[rojektów] U[rządzeń] E[lektrycznych] „Elektroprojekt” Kielce – 8 osób
- K[ielecka] F[abryka] P[omp] „Białogon” – 2 osoby,
- F[abryka] U[rządzeń] T[echnicznych] Suchedniów – 1 osoba.

Ogółem na terenie województwa ukarano 275 osób uczestniczących w strajkach i z dozoru za nienależyte dopełnienie obowiązków, a mianowicie:

- zwolniono z pracy – 62 osoby
 - ukarało kolegium – 108 osób
 - przeniesiono na niższe stanowiska – 5 osób
 - kary nagany otrzymało – 101 osób
 - kary upomnień otrzymało – 104 osoby
 - potrącono premie – 11 osób
 - przeprowadzono rozmów ostrzegawczych – 184.
- Ponadto w dniu 13 maja br. 20 osobowa grupa uczniów Liceum Rolniczego w Bodzentynie, w trakcie praktyki zawodowej przerwała pracę na 15 minut. Inspirator strajku został wyrzucony ze szkoły, natomiast 2 osoby zawieszono w prawach ucznia.
- W dniu 13 maja br. w godzinach wieczorowych zebrali się wokół domów studenta kilkunastoosobowe grupy studentów Politechniki Świętokrzyskiej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach dla poparcia akcji strajkowych. Ogółem w akcji tej uczestniczyło ok. 70 osób przez 30 minut. W dniu 12 maja br. aresztowany został pracownik dydaktyczno-naukowy WSP w Kielcach za nawoływanie do strajku w dniu 13.05.1982 r.

Łącznie w omawianym okresie za udział w strajkach ukaranych zostało 319 osób w postaci:

- wyroków sądowych – 10
- orzeczeń kolegium – 108
- internowania – 5
- zwolnienia z pracy – 64
- kar administracyjnych – 224.

Ponadto przeprowadzono 304 rozmowy ostrzegawcze.

8. Na terenie województwa zanotowano 4 fakty działań o charakterze sabotażu i wandalizmu na tle politycznym:
 - w dniu 17.12.1981 r. na trasie Opatowiec–Ostrowiec zostały porzucane kolczatki z drotu, w wyniku czego zostały uszkodzone opony 4 autobusów; sprawcy nie ujawniono
 - w dniu 15.02.1982 r. nieznanymi sprawcami przecięto 24 przewody napowietrzne linii telefonicznej relacji Skalbierz–Kielce
 - w dniu 24.04.1982 r. na linii hutniczo-siarkowej w miejscowości Stawiany-Lipniki odkręcone zostały 24 śruby na złączach szyn kolejowych; z uwagi na wcześniejsze ujawnienie powyższego nie doszło do katastrofy.
 - w dniu 21.05.1982 r. celowo zostały przecięte przewody linii telefonicznej w miejscowości Niewachłów. Wycięcie przewodów długości 17 m spowodowało przerwę w łączności Kielce–Niewachłów w dniach 21–27.05.[19]82 r. Sprawców dotychczas nie ustalono.
9. W okresie stanu wojennego zanotowano fakty noszące znamiona terroru politycznego, a mianowicie:
 - anonimowe pogróżki kierowane do osób pełniących funkcje w aparacie partyjnym i gospodarczym na terenie Kielc – 10, Starachowic – 4, Skarżyska–Kamiennej – 2. Tak np. w styczniu br. do dyrekcji M[iejskiego] P[rzedssiębiorstwa] K[omunikacyjnego] w Kielcach skierowany

został anonim podpisany: „Ruch Oporu Polski Niepodległej–Komenda Okręgu Kieleckiego mjr RYS”, w którym wydano wyroki śmierci na 12 pracowników tego przedsiębiorstwa, a między innymi na: 2 dyrektorów, sekretarza P[odstawowej] O[rganizacji] P[artyjnej], kierownika działu wojskowego i przewodniczącego związków branżowych, za jak to określono „służebność reżimowi komunistycznemu”. Autora nie ujawniono.

Ponadto anonimowe pogróżkowe nagminnie kierowane są do redakcji „Słowa Ludu” w Kielcach, a zwłaszcza w stosunku do redaktorów [Andrzeja?] Małachowskiego i [Jerzego?] Głębockiego piszących krytycznie o „Solidarności”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r., u działacza K[onfederacji] P[olski] N[iepodległej] zamieszkałego w Kielcach ujawniono i zakwestionowano kilkaset sztuk amunicji do różnego rodzaju broni palnej. Wyrokiem sądu skazany został na 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat oraz 5 tys. zł grzywny.

W nocy z dnia 2/3 maja br. w Cementowni Małogoszcz na kominie wywieszono flagę o barwach narodowych z napisem „Solidarność” z czarnymi szarfami. Sprawcy dotychczas nie ujawniono.

10. Aktywiści byłego związku „Solidarność” nawiązują kontakty z placówkami dyplomatycznymi krajów kapitalistycznych w kraju. Z dotychczasowego rozpoznania wynika, że celem tych kontaktów było uzyskanie informacji na temat możliwości emigracyjnego wyjazdu do krajów zachodnich. W uzupełnieniu powyższej informacji dodaję, że na terenie naszego województwa notujemy przypadki organizowania zbiórek pieniężnych na rzecz pomocy dla osób internowanych oraz fakty noszenia w miejscach publicznych znaczków „Solidarności”. W stosunku do 12 osób, którym udowodniono prowadzenie tego typu działalności sporządzone zostały wnioski do Kolegium ds. Wykroczeń².

2 Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach, sygn. IPN Ki 025/1119/K, t. 20, k. 1136–1143, „Pismo Zastępcy Naczelnika Wydziału V KW MO w Kielcach mjr Mariana Adamczyka do Naczelnika Wydziału III Departamentu V MSW w Warszawie. Kielce, 9 czerwca 1982 r.”

Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki (Institute of National Remembrance, Kielce)**A document of the Voivodship Militia Headquarters in Kielce on social resistance and political opposition in the Kielce province in the first half of 1982**

After the introduction of marshal law, apart from a three-day strike in M. Nowotko Steelworks in Ostrowiec Świętokrzyski (December 13th – 15th, 1981), there workers' protests were scarce. In the second half of December, there were no strikes and streets manifestations at all in the Kielce province. However, other forms of protest started to appear, initiated by numerous groups which, after the pacification of Solidarity, operated in different places frequently independently. In spring 1982 in Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna and Starachowice, among other places, the number of underground structures increased. There were many leaflets and fliers published. Until the end of May 1982, 529 "incidents of illegal distribution" in the Kielce province were reported. On the basis of Solidarity of the Świętokrzyskie Region, regional and local underground structures were established, which issued various statements and underground newsletters. However, despite the call for protest on May 13, 1982 in nine plants in the Kielce province, only 250 people participated in the strike.

This and many other issues are dealt with in the presented document from June 9, 1982 prepared by 5th Division of State Militia in Kielce.

Marzena Grosicka (Instytut Pamięci Narodowej, Kielce)

Spis internowanych z Regionu Świętokrzyskiego. Ośrodek odosobnienia w Kielcach

Przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego rozpoczęły się już pod koniec roku 1980. Powstało wiele projektów, dekretów i aktów, które miały regulować system prawny po ogłoszeniu stanu wyjątkowego. W ośrodkach odosobnienia przygotowywano cele dla około 5 tysięcy działaczy „Solidarności” i opozycji, którzy mieli być internowani wedle list sporządzonych w styczniu 1981 r., co pewien czas uaktualnianych¹. Wszystko to działo się jednak bez wiedzy ogółu społeczeństwa. Sam moment wprowadzenia stanu wojennego 13 XII 1981 r. był dla Polaków szokiem. Nie spodziewano się bowiem, że kres „karnawału wolności” nastąpi tak szybko i będzie aż tak gwałtowny.

Internowaniem określano przymusowe odosobnienie, którego nie należało utożsamiać z tymczasowym aresztowaniem lub karą pozbawienia wolności². Ośrodki odosobnienia tworzone jako samodzielne jednostki organizacyjne lub jako odrębne oddziały w zakładach karnych, aresztach śledczych i ośrodkach przystosowania społecznego³. Miały więc funkcjonować na innych zasadach niż więzienia czy areszty. Wytyczne w sprawie postępowania z osobami internowanymi określały, że regulamin pobytu w ośrodkach odosobnienia ustanawia szereg ulg i złagodzeń⁴. Była to jednak tylko teoria, w praktyce wszystko wyglądało inaczej.

Pierwsze zatrzymania w Regionie Świętokrzyskim miały miejsce w nocy z 12 na 13 grudnia. Do mieszkań wkraczali funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa (SB) oraz Milicji Obywatelskiej (MO) i zabierali osoby wcześniej wytypowane do internowania. Zaskoczeni w środku nocy ludzie nie wiedzieli dokąd, ani dlaczego są wywożeni. Podczas zatrzymań stosowano bezwzględne metody. Nie określano przyczyny wtargnięcia lub podawano absurdalne powody. Zdarzało się wyłamywanie

1 A. Paczkowski, *Wojna polsko-jaruzelska. Stan wojenny w Polsce 13 XII 1981–22 VII 1983*, Warszawa 2006, s. 29–30.

2 Archiwum Akt Nowych (dalej AAN), Centralny Zarząd Zakładów Karnych (dalej CZZZK), sygn. 1/771, „Wytyczne w sprawie postępowania z osobami internowanymi 1 III 1982 r.”, k. 7.

3 AAN, CZZZK, sygn. 1/49, „Zarządzenie nr 50/81/CZZK Ministra Sprawiedliwości z dn. 13 XII 1981 w sprawie utworzenia ośrodków odosobnienia, na podstawie art. 45 ust. 1 Dekretu z dn. 12 XII 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29 poz. 154)”, k. 230–231.

4 AAN, CZZZK, sygn. 1/771, „Wytyczne w sprawie postępowania...”

drzwi łomami, niszczenie telefonów, zakuwanie w kajdanki, grożenie bronią. Często osoby internowane zostawiały bez opieki małe dzieci, chore lub ciężarne żony albo schorowanych rodziców⁵. W wielu przypadkach decyzje o izolacji dostarczano internowanym do podpisu dopiero po kilku dniach, a nawet tygodniach, od zatrzymania. W decyzjach tych najczęściej podawano: „zagroziłby bezpieczeństwu Państwa i porządkowi publicznemu przez to, że” – i tu lakoniczne stwierdzenia typu „prowadzi wroga propagandę” lub „pozostając na wolności nie będzie przestrzegać obowiązującego porządku prawnego”, czy też: „narusza istniejący porządek prawny”. Z kolei na decyzjach o uchyleniu izolacji pisano po prostu: ustały przyczyny uzasadniające internowanie w ośrodku odosobnienia⁶. Natomiast na decyzjach o uchyleniu izolacji pisano po prostu: „ustały przyczyny uzasadniające internowanie w ośrodku odosobnienia”⁷.

Internowania w Regionie Świętokrzyskim przebiegały zasadniczo w dwóch fazach. Pierwsza, największa fala miała miejsce w grudniu 1981 r., kiedy to dokonano 312 zatrzymań. W kolejnych miesiącach zatrzymywano po kilka osób, zaś następna większa fala przypadła na lato 1982 r. (najwięcej internowań odnotowano w czerwcu i sierpniu). W grudniu 1982 r. działania te zakończono, a pozostających jeszcze w zamknięciu wypuszczono. Z dostępnych materiałów wynika, iż w Regionie Świętokrzyskim ogółem internowano 368 osób⁸. Na obecnym etapie badań nie jest możliwe podanie dokładnej liczby osób internowanych z Kielc i poszczególnych miast czy Delegatur NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego. Według danych zebranych na potrzeby niniejszego opracowania rozkładało się to w następujący sposób: Busko Zdrój – 2 osoby internowane, Jędrzejów – 13, Kazimierza Wielka – 1, Końskie – 15, Miechów – 2, Ostrowiec Świętokrzyski – 27, Pińczów – 1, Połaniec – 2, Skarżysko-Kamienna – 40, Starachowice – 21, Stąporków – 5, Włoszczowa – 1. Przedstawienie pełnych informacji będzie możliwe dopiero po uzupełnieniu braków

5 AIPN Ki, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kielcach, sygn. 07/28, 07/32, 07/ 87, 07/96, 07/99, 07/126, 07/152, 07/158, 07/164, 07/166, 07/168, 07/170, 07/192, 07/194, 07/205, 07/210, 07/212, 07/217, 07/219, 07/233, 07/237, 07/251, 07/260, 07/273, 07/277, 07/279, 07/290, 07/293, 07/310, 07/312, 07/313, 07/320, 07/336, 07/338, 07/340, 07/342, 07/360, Wybrane akta osobowe internowanych z województwa kieleckiego, [l. 1981–1982], dalej jako „Wybrane akta osobowe...”

6 Tamże.

7 Tamże.

8 Tamże; Archiwum Diecezjalne w Kielcach, (Dalej AD Kielce), sygn. OW–2/11, „Spis osób internowanych przez KW MO Kielce zamieszkałych na terenie diecezji kieleckiej, stan na 27 I 1982”, k. 70–78; AIPN, sygn. 1460/1 „Wykaz alfabetyczny osób internowanych w okresie stanu wojennego”, [1981–1982]; AIPN Ki, sygn. 07/367, „Struktura społeczna internowanych w województwie kieleckim”, [l. 1981–1982]; AIPN Ki, sygn. 0038/10, „Wykaz osób internowanych z województwa kieleckiego”, [l. 1981–1982], k. 1–37; AIPN Ki, sygn. 025/1119, „Lista Internowanych przez KWMO w Kielcach, stan na 22 VI 1982 r.”, mikrofilm nr 1133, j. 2–6; AIPN Ki, Areszt Śledczy w Kielcach, sygn. 45/1–546, „Akta osobowe internowanych osadzonych w ośrodku odosobnienia w Kielcach”, [l. 1981–1982]; Lista internowanych sporządzona przez jedną z internowanych kobiet, ze zbiorów Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”; Lista internowanych sporządzona w czasie internowania w ośrodku odosobnienia w Załężu przez Jerzego Nobisa, ze zbiorów Jana Seweryna.



2. Zdjęcie internowanego Edmunda Sarny;
AIPN Ki, 07/277, k. 25

i niejasności, jakie pojawiły się w trakcie analizy źródeł. Jeśli chodzi o strukturę zawodową, można jedynie zaprezentować dane, jakie zamieszczono w zestawieniach Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Kielcach. Według nich wykształcenie podstawowe posiadało 48 osób, zawodowe 69, niepełne średnie 6, średnie 149, niepełne wyższe 5 (w tym 2 studentów), wykształcenie wyższe deklarowało 88 internowanych, zaś nieokreślone 3 osoby⁹. W statystykach tych podano również strukturę zawodową internowanych, która miała wyglądać następująco: 3 chłopów mających własne gospodarstwa rolne, 113 robotników, w dozorze technicznym pracowało 104 internowanych, pracowników umysłowych było 23, zaś pracowników naukowych 9. W służbie zdrowia zatrudnione były 3 osoby, natomiast studentów było 8. Jako ludzi posiadających wolne zawody wyszczególniono 4 osoby (w tym 2 dziennikarzy). Zanotowano też 5 emerytów lub rencistów, 57 osób zatrudnionych na etacie w „Solidarności”, 10 niepracujących oraz 29 osób wykonujących zawody podane jako „inne nieokreślone”¹⁰.

Większość internowanych z Regionu przewieziono do Aresztu Śledczego w Kielcach, w którym utworzono ośrodek odosobnienia. Część zatrzymanych od razu umieszczono w ośrodkach innych niż kielecki. Wiele osób przeniesiono w trakcie internowania, niektórych przewożono nawet kilkakrotnie. Podczas trwania izolacji do internowanych przychodzili pracownicy SB. Zachowanie funkcjonariuszy w stosunku do nich nie było spontaniczne. Wszystko odbywało się według wcześniej ustalonych zasad. W ocenie sytuacji operacyjnej w okresie od 13 XII 1981 do 31 III 1982 r. napisano, że „z osobami internowanymi przeprowadzono intensywną pracę operacyjną. Odbyło się 58 rozmów operacyjno-sondażowych, których wyniki

9 AIPN Ki, sygn. 07/367, WUSW w Kielcach, „Struktura społeczna...”, tab. nr 002, k. 1v, 2.

10 Tamże, tab. nr 003, k. 3v, 4.

stosowano w bieżącej realizacji zadań”¹¹. W planowanych przedsięwzięciach napisano, że należy nadal systematycznie prowadzić rozmowy operacyjne z osobami internowanymi, celem uzyskania od nich wyjaśnień dotyczących działalności w „Solidarności”, a w dialogach dążyć do składania wyjaśnień o tej działalności na piśmie¹². Jednym z założeń było nakłonienie internowanych do podpisania tzw. lojalki. Było to oświadczenie o następującej treści: „Ja niżej podpisany oświadczam i zobowiązuje się do zaniechania wszelkiej działalności szkodliwej dla Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w szczególności do przestrzegania obowiązującego porządku prawnego”¹³. Podpisanie niniejszego zobowiązania, a także wyrażenie „skruchy”, często powodowało lub przynajmniej przyspieszało zwolnienie danej osoby. „Plan dotyczący działań dezintegracyjnych i taktyki postępowania wobec internowanych polegał głównie na przeprowadzaniu kombinacji operacyjnych mających na celu skłócenie, wywołanie podejrzliwości i pomówień między osobami prezentującymi ekstremalne poglądy”¹⁴. Środkiem do realizacji tego celu miało być między innymi nagrywanie rozmów prowadzonych z wytypowanymi osobami, zmuszając ich do potępienia działań „Solidarności”. Dalej zakładano możliwość rozpowszechnienia „grypsu”, listu zewnętrznego, celem skompromitowania najbardziej wrogich osób. Kolejną zagrywką było wytwarzanie atmosfery współpracy z SB poprzez zwiększenie częstotliwości rozmów operacyjnych przed zwolnieniem internowanego, co utwierdziłoby innych w przekonaniu, że dana osoba została agentem. Taktykę przewidzianych działań operacyjnych w stosunku do internowanych uzależniano od sytuacji społeczno-politycznej w kraju i województwie, jak również od środowisk, z których wywodziły się poszczególne osoby¹⁵.

Długość internowania była różna. Niektórzy spędzili za kratami tylko kilka dni. Zdarzały się jednak przypadki, że odosobnienie trwało kilka, a nawet kilkanaście miesięcy. Część osób po pierwszym internowaniu wypuszczono na wolność, po czym ponownie zamknięto. Według aktualnego stanu badań najdłuższe internowania działaczy z Regionu Świętokrzyskiego trwały nawet 10 do 12 miesięcy. Ponadto odnotowano 25 przypadków dwukrotnej, a także jeden przypadek trzykrotnej izolacji.

Niezwykle ważnym zagadnieniem jest życie w ośrodkach odosobnienia. Niektórzy przebywali w nich przez wiele miesięcy, należy więc pokazać, jak wyglądała codzienność internowanych. Większość osób z Regionu Świętokrzyskiego trafiła

11 AIPN Ki, sygn. 025/1119, „Plan działań i przedsięwzięć operacyjnych Sekcji III na II kwartał 1982 r.”, 30 III 1982 r., mikrofilm nr 1133, j. 2–6.

12 Tamże.

13 AIPN Ki, „Wybrane akta osobowe...”; AIPN Ki, Areszt Śledczy w Kielcach, sygn. 45/1–546, „Wybrane akta osobowe internowanych osadzonych w ośrodku odosobnienia w Kielcach”, [l. 1981–1982].

14 AIPN Ki, sygn. 025/1119, „Plan działań dezintegracyjnych wśród osób internowanych”, 30 XII 1981 r., mikrofilm nr 1133, j. 2–37.

15 Tamże.



3. „Krata”, nr 1, 5 III 1982 r., pismo wydawane przez internowanych w ośrodku odosobnienia w Kielcach (pierwsza strona); ze zbiorów Stanisława Bieńka



5. Dyplom Stanisława Wotlińskiego za udział w głodówce podjętej w dniach 13–22 VI 1982 r. przez internowanych w ośrodku odosobnienia w Kielcach; ze zbiorów Stanisława Bieńka

do kieleckiego ośrodka odosobnienia na Piaskach¹⁶. Ośrodek ten powołano zgodnie z zarządzeniem ministra sprawiedliwości z 13 XII 1981 r.¹⁷ W notatce służbowej sporządzonej dla Centralnego Zarządu Zakładów Karnych o kieleckim ośrodku napisano, że obsługuje go dwudziestu pięciu funkcjonariuszy. Do stałego pełnienia obowiązków wyznaczono kierownika działu penitencjarnego, wychowawcę, komendanta pawilonu i ośmiu oddziałowych, którzy zostali odpowiednio poinstruowani w sprawach wykonywania decyzji o internowaniu. Ośrodek był wizytowany przez prokuratora, sędziego penitencjarnego oraz przedstawicieli Zarządu Wojewódzkiego Polskiego Czerwonego Krzyża (20 I i 26 II 1982 r.). W notatkach pokontrolnych zalecono: zmniejszenie liczby mieszkańców w wieloosobowych salach, poprawę smaku potraw i zmniejszenie w nich udziału tłuszczów, wydzielenie sal mieszkalnych dla

16 Zwyczajowe określenie aresztu w Kielcach „Piaski” pochodzi od nazwy dzielnicy, w której znajduje się areszt (dzielnica Piaski znajduje się w północnej części Kielc). Z czasem utrwaliło się określenie ośrodka: Kielce Piaski (Kielce-Piaski), które występuje w niektórych dokumentach, jest to jednak nazwa nieformalna.

17 AAN, CZKK, sygn. 1/49, „Zarządzenie nr 50/81/CZZK...”

niepalących, rozszerzenie zajęć kulturalno-oświatowych, umożliwienie częstszych kąpieli, usprawnienie obiegu dokumentacji oraz zapewnienie pracy zainteresowanym internowanym. Według notatki zalecenia te w większości zostały zrealizowane¹⁸.

24 i 25 III 1982 r. pierwszą kontrolę kieleckiego ośrodka odosobnienia przeprowadziła delegacja Międzynarodowej Komisji Czerwonego Krzyża¹⁹. Wizytacja była bardzo szczegółowa, sporządzono z niej obszerny raport, w którym podano szereg informacji, m.in.: administracja ośrodka – komendant mjr Marian Steciak, zastępca kpt. Edward Król, lekarz dr Cezary Tarnowski i stomatolog dr Janina Cwalina. Liczba miejsc w części przeznaczony dla internowanych wynosiła 250. Całkowita pojemność więzienia nie została podana. W dniu wizytacji stan liczbowy internowanych wynosił 140 osób. W raporcie podano, że budowa zakładu została zakończona w 1980 r. Był to zespół budynków otoczony z każdej strony murem długości 150-200 m, pokrytym drutem kolczastym, z wieżami obserwacyjnymi. Oprócz budynków administracyjnych znajdowały się tam dwa budynki więzienne. W głównym czteropiętrowym budynku ostatnie piętro zajmowali internowani, na trzech pozostałych przebywali skazani za przestępstwa pospolite. Piętro dla internowanych składało się z korytarza długości 60 m i szerokości 5 m, wzdłuż którego usytuowane były cele oraz kilka pomieszczeń przeznaczonych dla administracji i obsługi. Drugi budynek, dwupiętrowy, przeznaczony był dla skazanych za przestępstwa pospolite, jednakże przebywało tam też 14 internowanych umieszczonych na drugim piętrze. Cele były w nim rozmieszczone wzdłuż korytarza, do którego przylegała balustrada wychodząca na wewnętrzny dziedziniec; 4 spośród 15 cel zajmowali internowani, pozostałe były puste.

Wszystkie cele wyglądały podobnie, miały wymiary: 5 × 2 × 2,5 m, z jednym oknem 1,5 × 1,5 m i kaloryferem 1,20 × 0,6 m. Za okratowanymi oknami, wzdłuż całego budynku głównego przy ścianie zewnętrznej, znajdowała się prostokątna klatka, zamknięta z trzech stron kratami i wzmocniona grubym szkłem. Drzwi do cel były pełne, z wizjerami o średnicy 2,5 centymetra. W każdej celi znajdowały się 2 piętrowe łóżka. W dniu wizytacji w większości z nich zakwaterowanych było po 4, w niektórych tylko po 3 internowanych. W budynku dwupiętrowym jedną większą celę o wymiarach 6 × 4,5 m, mieszczącą 12 łóżek, zajmowało 3 internowanych. W każdym łóżku był materac, prześcieradła, dwa koce i poduszka. W kącie przy drzwiach znajdował się sedes, umywalka z zimną wodą, pojemnik na śmieci i sprzęt do utrzymywania czystości – wszystko to za parawanem o wysokości 1,4 m. Pod sufitem znajdowała się lampa z żarówką o mocy 40 lub 60 wat. Na drzwiach każdej celi umieszczony był głośnik. Podłogę pokrywał drewniany parkiet. Oprócz łóżek umeblowanie składało się ze stołu o wymiarach 0,64 × 0,45 m, czterech taboretów, metalowej szafy

18 AAN, CZKK, sygn. 1/1079, „Notatka służbowa z kontroli ośrodka odosobnienia w Kielcach”, 13 III 1982 r., k. 23–31.

19 AIPN, MSW II, sygn. 1585/152231, „Raport Wizytacji Międzynarodowej Komisji Czerwonego Krzyża miejsca internowania w Kielcach”, 24 i 25 III 1982 r., k. 2–16.

na naczynia, żywność i ubrania. Internowani nosili własną odzież. Mieli możliwość otrzymywania paczek z ubraniami, natomiast bieliznę dostawali od administracji.

Władze ośrodka otrzymały od delegacji Międzynarodowej Komisji Czerwonego Krzyża (MKCK) szereg wytycznych, w których wytknięto błędy i braki w stosunku do warunków, w jakich powinno się przetrzymywać osoby objęte przymusową izolacją. Sami internowani również wysuwali wiele postulatów i żądań. Domagali się między innymi lepszego oświetlenia pomieszczeń, skarżyli się na warunki sanitarne. Ubolewali, że w celach nie ma ciepłej wody, co utrudnia zmywanie i pranie, i że kąpiel w ciepłej wodzie przysługuje im tylko raz w tygodniu.

Opieka lekarska wyglądała następująco – ambulatorium usytuowano na pierwszym piętrze w przybudówce do głównego budynku mieszkalnego. Z wyjątkiem celi izolowanej nie było możliwości przetrzymywania w ambulatorium chorych wymagających leżenia w łóżkach. Asortyment leków był ograniczony, składał się głównie ze środków przeciw grypie, przeciwbólowych i przeciwkurczowych. Internowani potrzebujący specjalnego leczenia musieli zaopatrywać się w leki we własnym zakresie. Lekarz więzienny przyjmował pacjentów codziennie od 8.00 do 15.30, w czwartki przyjmowano tylko internowanych. Dyżury w więzieniu pełniły też pielęgniarki. Internowanych wymagających hospitalizacji przewożono do szpitala więziennego w Krakowie, w przypadkach psychiatrycznych – do szpitala w Morawicy. Dentystka przyjmowała około 20 pacjentów dziennie. Sami internowani oceniali opiekę lekarską jako niedostateczną, skarżąc się, że lekarz nie przychodzi do cel, a w nocy trzeba czekać nawet do czterech godzin, aby uzyskać reakcję na wezwanie do nagłego przypadku.

Wyżywienie przygotowywano w kuchni więziennej, będącej według raportu MKCK w dobrym stanie. Posiłki przygotowywano wspólnie dla skazanych i internowanych. Personel kuchni składał się z szefa i 10 więźniów odbywających karę za przestępstwa pospolite. Kuchnia zajmowała kilka pomieszczeń, w których przygotowywano posiłki oraz zmywano naczynia. Chleb wypiekany był w piekarni więziennej. Internowani narzekali na jakość podawanych posiłków, które musieli uzupełniać artykułami dostarczonymi w paczkach od rodzin.

Internowani mogli codziennie odbywać jednogodzinny spacer na dziedzińcach więziennych, w grupach po 10 osób. Sześć przyległych do siebie dziedzińców usytuowano za budynkiem głównym. Dziedzińce oddzielone od siebie murem o wysokości 4 m, zamknięte były na każdym końcu kratą. W każdym znajdowała się betonowa ścieżka spacerowa o długości około 40 m. Czternastu internowanych przetrzymywanych w oddzielnym małym budynku korzystało z przylegającego do niego dziedzińca. Według raportów 17 XII 1981 r. i 1 III 1982 r. internowani usiłowali wykorzystać spacer do zbiorowego zakłócenia porządku – okupowania pól spacerowych²⁰. Latem 1982 r. internowany trener drużyny sportowej Edmund Sarna, który podczas space-

20 AAN, CZZK, sygn. 1/1079, „Notatka służbowa z kontroli ośrodka odosobnienia w Kielcach”, 13 III 1982 r., k. 28.

rów zachęcał kolegów do uprawiania sportu, zorganizował bieg poza „spacerniak”. Był to przypadek, ponieważ internowani zamierzali biegać tylko w obszarze przeznaczonym dla nich. Kiedy jednak zorientowano się, że jeden ze strażników nie zamknął za sobą kraty wychodzącej na główny plac więzienny, trener wyprowadził tam całą grupę i po zrobieniu jednego okrążenia wszyscy z powrotem wbiegli na „spacerniak”. Władze aresztu wszczyły alarm, a w mieście rozeszła się plotka, że internowani zorganizowali bunt i zamierzali opanować więzienie²¹.

W kolejnej części raportu MKCK podano, że dwa razy w tygodniu, wieczorami, internowani mogli przez półtorej godziny korzystać z pomieszczeń świetlicowych, znajdujących się w budynku głównym. Świetlicami były zwykle cele, z których wyniesiono łóżka. W pierwszej zainstalowano stół do tenisa stołowego, w drugiej zaś odbiornik telewizyjny, bibliotekę złożoną z 1000 książek, futbol stołowy, szachy, gazety i krzesła. Internowani mieli prawo prenumerować bez ograniczeń gazety krajowe („Trybuna Ludu”) oraz jeden lokalny dziennik („Słowo Ludu”). Można było słuchać programu pierwszego polskiego radia oraz wiadomości dziennika TVP²².

Internowani mieli prawo (za zgodą komendanta ośrodka) do korzystania z posług religijnych. Biskup kielecki Stanisław Szymecki już od pierwszych dni stanu wojennego zabiegał o to, aby osoby objęte przymusowym odosobnieniem nie pozostawały bez możliwości osobistego uczestnictwa we mszy świętej oraz korzystania z sakramentów. Długo negocjował z komendantem kieleckiego ośrodka warunki, na jakich duchowni będą mogli sprawować posługi kapłańskie. Ustalono, że w każdą niedzielę w ośrodku odosobnienia będą się odbywać 3 nabożeństwa. Nie było to jednak wystarczające, ponieważ zaznaczono, że w każdej z nich może uczestniczyć jednorazowo nie więcej niż 30 osób²³. Pozwalało to na udział we mszy jedynie 90 osobom, podczas gdy internowanych, szczególnie w początkowym okresie, było znacznie więcej. Mimo szczególnych warunków stanu wojennego biskup Szymecki i inni kieleccy księża wszelkimi sposobami zabiegali o poprawę losu internowanych. Biskup wielokrotnie prosił w imieniu rodzin internowanych o zwalnianie ich „z przyczyn humanitarnych”²⁴. Często osobiście odwiedzał ośrodek odosobnienia. Ordynariusz koordynował też działalność Biskupiego Komitetu Pomocy Potrzebującym w Kielcach, kierowanego przez ks. Aleksandra Chyckiego. Organizacja ta zajmowała się udzielaniem pomocy internowanym i aresztowanym po wprowadzeniu stanu wojennego, a także zwalnianym z pracy ze względów politycznych, oraz ich rodzinom. Udzielano pomocy materialnej (paczki żywnościowe i odzieżowe), prawnej, medycznej,

21 Relacja Jana Nowakowskiego złożona w ankiecie do przygotowywanej przez Stowarzyszenie „Pokolenie” przy współpracy z IPN „Encyklopedii Solidarności” (druk planowany na 2010 r.), 4 XI 2008 r., s. 26 (załącznik). Informacja jednostronna, wymaga potwierdzenia w źródłach.

22 AIPN, MSW II, sygn. 1585/152231, „Raport Wizytacji...”

23 AD Kielce, sygn. OW-2/11, „List bpa Stanisława Szymeckiego do pułkownika St. Iwańskiego komisarza wojskowego województwa kieleckiego”, 25 I 1982 r., k. 79.

24 Tamże, „List bpa Stanisława Szymeckiego i bpa Edwarda Materskiego do dyrektora Okręgowego Zarządu Zakładów Karnych w Rzeszowie”, 9 II 1982 r., k. 83.

psychologicznej i duchowej. W ramach Komitetu funkcjonowała także apteka darów prowadzona przez Marię Kurowską²⁵.

Kontakt ze światem zewnętrznym był mocno ograniczony. Internowani mieli prawo do wysyłania i otrzymywania nieograniczonej liczby listów. Jednak jeśli chodzi o widzenia, to było z tym już znacznie gorzej. Regulamin przewidywał 2 godziny odwiedzin na miesiąc. Według komendanta więzienia od początku istnienia ośrodka do dnia pierwszej kontroli MKCK, udzielono pozwolenia na 405 dodatkowych wizyt²⁶. Internowanych mogły odwiedzać 3 osoby dorosłe z rodziny oraz dzieci, ale przyjmowano również osoby spoza rodziny. Było to niewystarczające i często skarżono się na zbyt małą liczbę godzin przysługujących na odwiedziny najbliższych.

W uwagach końcowych po pierwszej wizycie MKCK napisano, że „jest to ciężkie więzienie, a więc nieodpowiednie dla internowanych, zarówno pod względem architektonicznym, jak i organizacyjnym”²⁷. Kolejne wizyty Komisji w ośrodku odosobnienia w Kielcach odbyły się 26–28 V oraz 5–7 X 1982 r. Znów zgłoszono szereg wytycznych i postulatów, jakie powinny być spełnione²⁸.

Niedogodności czy też nieprawidłowości w ośrodkach internowania było wiele. Często podczas rewizji w celach ginęły przedmioty osobiste²⁹. Zdarzało się to również wtedy, kiedy internowanych przewożono z jednego ośrodka do innego. W celu uniknięcia pomówień wobec funkcjonariuszy o przywłaszczanie przedmiotów będących własnością internowanych polecono wprowadzenie we wszystkich ośrodkach obowiązku obecności „starszego sali” przy dokonywaniu przeszukań pomieszczeń mieszkalnych³⁰.

Mimo kontroli w celach oraz rewizji osobistych, internowani prowadzili dość szeroką działalność, nazwijmy to – „wydawniczą”. Zachowały się biuletyny, śpiewniki, dzienniki, koperty, znaczki i innego rodzaju „pamiątki z internowania”. Pisemkiem tworzonym przez internowanych w Kielcach była między innymi „Krata”. Jako siedzibę redakcji podawano adres aresztu: ul. Dzierżyńskiego 155, 25-563 Kielce. „Krata” ukazywała się nieregularnie (od marca do kwietnia 1982 r.), zwykle co kilka dni, w sumie wydano co najmniej 9 numerów. Format był zmienny – pierwszy numer A5, kolejne A4; była to kartka z zeszytu, zapisana dwustronnie, pismem ręcznym. Stronę tytułową ozdabiano kolorowym nadrukiem „Krata”. Nakład zależał od liczby osób

25 M. Grosicka, *Biskupi Komitet Pomocy Potrzebującym w Kielcach*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 2008, nr 5, s. 502.

26 AIPN, MSW II, sygn. 1585/152231, „Raport Wizytacji...”

27 Tamże, Dokument roboczy nr 14, Uwagi końcowe, 25 III 1982 r., k. 93.

28 Tamże, „Wizyta Delegacji MKCK w dniach 26, 27 i 28 maja 1982 r. w miejscu internowania Kielce-Piaski”, k. 119; „Wizyta Delegacji MKCK w miejscu internowania Kielce-Piaski w dniach 5, 6, 7 października 1982 r.”, k. 143.

29 AIPN Ki 07/340, Akta osobowe internowanego Jerzego Węglarskiego. Prośba J. Węglarskiego do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kielcach o zwrot przedmiotów osobistych zabranych podczas rewizji w celi, 22 V 1982 r., k. 10.

30 AAN, CZZK, sygn. 1/771, „Wytyczne...”, telex nr 920/82, [1982 r.], k. 26.



6. Pamiątka z internowania. Kartka na dzień matki wydrukowana w ośrodku odosobnienia w Kielcach, 26 V 1982 r.; ze zbiorów Stanisława Bieńka

internowanych przebywających w danym czasie w ośrodku. Każdy, kto otrzymał pismo mógł je przepisać, zwiększając liczbę egzemplarzy, na końcu zamieszczono bowiem informację: „Przeczytaj! Przepisz! Podaj dalej!” Jako skład redakcyjny podawano „Zespół 3–5–8”. „Krata” zawierała opis codzienności w kieleckim ośrodku odosobnienia, informacje bieżące z miasta i kraju, oświadczenia i komunikaty oraz poezję i prozę. Kolejnym pismem tworzonym przez internowanych w kieleckim ośrodku był „Gryps”, wydawany już od grudnia 1981 r. Miał on formę dwustronicowego maszynopisu, ukazało się około 17 numerów tegoż pisma.

W czerwcu 1982 r. w ośrodku odosobnienia w Kielcach odbył się strajk głodowy. Nie był to jedyny protest internowanych, gdyż już w grudniu 1981 r. część osób sprzeciwiła się podaniu potraw mięsnych w wigilię Bożego Narodzenia³¹. Również w styczniu kilka osób podjęło głodówkę³². W dużej zbiorowej głodówce, trwającej od 13 do 22 czerwca, uczestniczyło co najmniej 38 osób³³. Protest ten przebiegał w dość szumnej atmosferze. Zaalarmowano Kościół, rodziny internowanych prosiły duchownych o pomoc i interwencję w tej trudnej sytuacji. Biskup Szymecki po roz-

31 Relacja Bogdana Rysia złożona w ankiecie do „Encyklopedii Solidarności” z 16 VII 2008 r., s. 26. Informacja jednostronna, wymaga potwierdzenia w źródłach.

32 AIPN Ki, sygn. 07/237, Akta osobowe internowanego Michała Płoskiego, notatka służbowa, 30 I 1982 r., k. 8.

33 Taka liczba osób widnieje na dyplomie, jaki uczestnicy głodówki wystawili Juliuszowi Braunowi. Dyplom z głodówki 13–22 VI 1982 r. w zbiorach prywatnych dr. Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego (IPN Kielce).

mowach z głodującymi podał w specjalnym komunikacie: „W zamierzeniu i przekonaniu internowanych głódówka jest świadomie i dobrowolnie podjętą osobistą ofiarą na rzecz pojednania narodowego, przewyciężenia nienawiści i umacniania w naszym życiu społecznym ducha jedności, braterstwa i przebaczenia, na rzecz rychłego wznowienia dialogu społecznego”³⁴. Władze ośrodka odosobnienia deklarywały, że kontrolują sytuację głodujących, zapewniają im właściwą opiekę medyczną i nie lekceważą sytuacji.

Życie internowanych za murami kieleckiego ośrodka nie było łatwe, szczególnie w początkowym okresie stanu wojennego. Po kilku miesiącach władze więzienne zaczęły jednak wprowadzać pewne ustępstwa. „Wiosną 1982, mniej więcej w okresie Świąt Wielkanocnych, w kieleckim ośrodku zaczęto otwierać cele na całe dnie”³⁵. Było to wielkie udogodnienie, dzięki któremu internowani mogli swobodnie się ze sobą kontaktować i prowadzić w miarę normalną, jak na warunki więzienne, egzystencję. Po pewnym czasie władze wyrażały też zgodę na spotkania internowanych z przedstawicielami Kościoła oraz ludźmi kultury. Między sobą prowadzono różnego rodzaju wykłady, cykle samokształceniowe, dyskusje oraz wspólne modlitwy.

Na uwagę zasługują wydarzenia, jakie miały miejsce w Kielcach w dniu 6 czerwca 1982 r. Przy ołtarzu polowym ustawionym przed kielecką katedrą odbywały się wówczas święcenia biskupie księdza Mieczysława Jaworskiego. To ważne wydarzenie kościelne nabrało wkrótce charakteru politycznego, gdyż w dniach 8 i 9 czerwca do ośrodków odosobnienia trafiła kilkunastoosobowa grupa ludzi biorących udział w tychże uroczystościach. Były to najczęściej osoby, które wiosną 1982 r. zostały wypuszczone z ośrodków odosobnienia. Chcąc wyrazić księdzu Jaworskiemu wdzięczność za opiekę podczas internowania, osoby te uczestniczyły w ingresie niosąc białą proporzec z napisem „Solidarność”. Po uroczystościach złożyli nowo wyświęconemu biskupowi opracione, pisemne życzenia wraz z podpisami internowanych. Zastępca naczelnika wydziału V Komendy Wojewódzkiej MO w Kielcach w meldunku operacyjnym podawał, że „grupa około 50 osób zebrała się w oddzielnym miejscu w pobliżu muru, na którym wykonany był napis «Solidarność». Zwolniony z internowania Zygmunt Pęksyk trzymał wówczas białą flagę z napisem «Solidarność», Leszek Kotfis powiesił podobną flagę na dzwonnicy. Stanisław Żak i Małgorzata Cieślak składali biskupowi życzenia i przekazali mu podpisy internowanych opracione w czerwonej, skórzanej obwolucie”³⁶. Po tych wydarzeniach, mimo rozmów strony kościelnej z władzami, wezwano na przesłuchania kilkadziesiąt osób a 14 internowano³⁷.

34 AD Kielce, sygn. OA-2/21, „Komunikat bpa Stanisława Szymborskiego”, 19 VI 1982 r., k. 26.

35 Relacja Jana Nowakowskiego...

36 AIPN Ki, sygn. 025/1119, „Meldunek operacyjny zastępcy naczelnika wydziału V KW MO w Kielcach”, [b. d.], mikrofilm nr 1133, j. 2–5.

37 Tamże; AD Kielce, sygn. OW-2/11, „Komunikat bpa Stanisława Szymborskiego”, czerwiec 1982, k. [b. d.], mikrofilm nr 1133, k. 139.

W lipcu 1982 r. ośrodek odosobnienia w Kielcach zamknięto, ale już 29 sierpnia został reaktywowany³⁸. W związku z obchodami drugiej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych izolowano bowiem ponad czterdzieści osób. W kolejnych miesiącach internowania odbywały się nadal, ale już na mniejszą skalę. Ostatnie osoby wypuszczono z zamknięcia 23 grudnia 1982 r., a następnego dnia w ośrodku odosobnienia w Kielcach podawano już zerowy stan faktyczny internowanych³⁹. Formalnie ośrodek zlikwidowany został 31 grudnia tego roku⁴⁰.

Internowania nie były jedyną formą represji wobec ludzi związanych z opozycją i „Solidarnością”. Część działaczy już podczas pobytu w ośrodkach odosobnienia przepisano do tymczasowo aresztowanych, mieli postawione konkretne zarzuty i czekali na rozprawy. Jesienią 1982 r. wiele osób dostało powołania na „tajemnicze” ćwiczenia wojskowe. Trafili do obozu wojskowego w Czerwonym Borze. Tamtejszy poligon wojsk pancernych stał się swego rodzaju miejscem odosobnienia dla ponad czterystu pięćdziesięciu działaczy z całego kraju, w tym około osiemdziesięciu ze świętokrzyskiego⁴¹. Nie było to formalnie internowanie, a jedynie „ćwiczenia wojskowe”. Zamiar był jednak podobny – chodziło o odizolowanie pewnej wybranej przez władze grupy ludzi.

38 M. Lasota, M. Ptasieńska, Z. Solak, *Małopolska i świętokrzyskie*, w: *Stan wojenny w Polsce 1981–1983*, red. A. Dudek, Warszawa 2003, k. 265–266.

39 AAN, CZZK, sygn. 1/1079, Stan internowanych w poszczególnych ośrodkach odosobnienia – Kielce 24 XII 1982 r., k. 1.

40 AAN, CZZK, sygn. 1/50, Zarządzenie nr 67/82/CZZK ministra sprawiedliwości w sprawie zniesienia ośrodków odosobnienia, 28 XII 1982, k. 306.

41 M. Lasota, M. Ptasieńska, Z. Solak, *Małopolska i świętokrzyskie...*, s. 267.

Spis internowanych z Regionu Świętokrzyskiego

Prezentowany spis osób internowanych jest pierwszą tego typu publikacją, która całościowo ukazuje skalę internowań na Kielecczyźnie. Na liście znajdują się internowani z Regionu Świętokrzyskiego, przetrzymywani nie tylko w Kielcach, ale również ci, których umieszczono w innych ośrodkach odosobnienia na terenie kraju, między innymi w Łupkowie, Uhercach, Załężu koło Rzeszowa czy Gołdapi (ośrodek dla internowanych kobiet). W wykazie umieszczono nazwiska internowanych bez wyszczególnienia osób, które współpracowały z SB, czy też tych, które podpisały „lojalki”. Nie podano też informacji o powodach izolacji – czy były to względy polityczne, czy inne. Lista internowanych nie jest więc tożsama z listą osób poszkodowanych w stanie wojennym i nie może być jako taka traktowana.

Zasięg terytorialny Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” z siedzibą w Kielcach nie pokrywał się z granicami administracyjnymi województwa kieleckiego. Do Regionu zaliczano bowiem część ziem z ówczesnych województw tarnobrzeskiego i radomskiego. Niektórzy członkowie NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego mieszkali, czy też byli na stałe zameldowani, poza granicami województwa kieleckiego. Trzymając się tematyki zagadnienia a nie podziału administracyjnego, w poniższym wykazie zamieszczono nazwiska działaczy ze świętokrzyskich struktur opozycyjnych, a nie tylko mieszkańców województwa kieleckiego. W wykazie wymieniono też nazwiska osób, które nie należały do struktur opozycyjnych a mimo to zostały internowane na mocy Dekretu o Stanie Wojennym.

Spis opracowany został na podstawie materiałów archiwalnych znajdujących się w zbiorach Archiwum Akt Nowych, Archiwum Diecezjalnego w Kielcach, Archiwów Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie i Kielcach, a także na podstawie wspomnień, różnego rodzaju list, spisów oraz innych dokumentów wytworzonych przez osoby internowane. W miarę możliwości zamieszczone w poniższym wykazie dane zostały zweryfikowane. Niemniej jednak nie we wszystkich przypadkach weryfikacja była możliwa, stąd też podane informacje mogą być niepełne lub nieścisłe. Wynika to z faktu, że w niektórych aktach brakuje części danych lub podane w kilku dokumentach informacje są ze sobą sprzeczne. Niniejsza lista naświetla więc problem internowań w Regionie Świętokrzyskim, będąc jednocześnie wstępem do dalszych badań nad tą problematyką.

W przypadku braku informacji w rubryce wstawiano znak zapytania, jeżeli informacje podane w kilku źródłach różnią się od siebie, wówczas podawano je w nawiasach, w celu ewentualnej weryfikacji.

Lp.	Nazwisko i imię, imię ojca	Data i miejsce urodzenia	Nazwa zakładu pracy, funkcja w NSZZ „Solidarność”	Data internowania, numer decyzji o internowaniu	Miejsce internowania	Data zwolnienia, numer decyzji o uchyleniu internowania
1.	Abramczyk Marian, s. Stanisława	04.01.1942 Rusinów	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 73/82	Kielce	28.09.1982 338/82
2.	Adamus Tadeusz, s. Stefana	03.12.1941 Łyczaków	Cukrownia „Lubna” w Kazimierzy Wielkiej	14.12.1981 360/81	Kielce	29.04.1982 208/82
3.	Antosik Leon, s. Tadeusza	01.01.1946 Lipa	Piekarnia w Ostrowcu Świętokrzyskim	13.12.1981 32/81	Kielce	16.01.1982 95/82
4.	Arczyński Wojciech, s. Jerzego	02.06.1947 Poznań	Sąd Rejonowy w Kielcach; sekretarz Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 58/81	Kielce	01.07.1982 276/82
5.	Bałkowski Grzegorz, s. Damiana	30.11.1918 Rzeczki	Wytównia Urządzeń Komunalnych w Stąporkowie	13.12.1981 194/81	Kielce	20.01.1982 87/82
6.	Baranowski Jarosław, s. Franciszka	07.07.1957 Ostrowiec Świętokrzyski	student Politechniki Świętokrzyskiej	13.12.1981 243/81	Kielce	30.04.1982 227/82
7.	Barański Janusz Tadeusz, s. Jana	07.01.1948 Lubiechów	Wojewódzki Urząd Statystyczny w Kielcach, Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach	30.08.1982 30/82	Kielce	16.09.1982 tymczasowo arestowany
8.	Bartosz Waldemar Józef, s. Józefa	17.01.1954 Snochowice	Poradnia Wychowawczo-Zawodowa w Jędrzejowie; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Jędrzejowie	13.12.1981 267/81	Kielce	18.05.1982 251/82
				08.06.1982 17/82	Kielce Załęże Łupków	18.10.1982 372/82

9.	Barwik Stefan Aleksander, s. Alfonsa	24.09.1949 Świecie	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; przewodniczący Komisji Oddzia- łowej	15.12.1981 231/81	Kielce	19.02.1982 138/82
10.	Barycki Jan, s. Stanisława	07.02.1953 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	30.08.1982 31/82	Kielce	15.10.1982 356/82
11.	Bednarzyk Eugeniusz, s. Jana	29.10.1946 Pałęgi	Fabryka Samochodów Specjali- zowanych „Polmo-SHL” w Kiel- cach; przewodniczący Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 64/81	Kielce Załęże Kielce	14.10.1982 353/82
12.	Bętkowski Bolesław Jan, s. Jana	06.02.1926 Gruchawka	Zakłady Metalowe „Predom-Me- sko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 196/81	Kielce	20.01.1982 112/82
13.	Białowas Mieczysław Jan, s. Mieczysława	02.12.1948 Chmielnik	Przedsiębiorstwo Budownictwa Kolejowego	13.12.1981 113/81	Kielce	14.01.1982 83/82
14.	Bieniek Stanisław Wincen- ty, s. Stanisława	19.07.1944 Zagórze	Fabryka Łożysek Tocznych „Iskra” w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzy- skiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 55/81	Kielce Łupków Załęże	24.11.1982 377/82
15.	Bijak Henryk Zdzisław, s. Bolesława	01.01.1943 Skalbierz	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kiel- cach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 71/81	Kielce	30.04.1982 228/82
16.	Bochniak Witold, s. Józefa	17.07.1931 Krzyżanowice	Przedsiębiorstwo Wodno-Kana- lizacyjne w Kielcach; wiceprze- wodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 225/81	Kielce	14.01.1982 87/82

17.	Borkowski Jan, s. Józefa	20.06.1950 Tarnów	Wojewódzki Związek Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Kielcach	19.12.1981 367/81	Kielce	17.03.1982 188/82
18.	Borowiec Edmund, s. Władysława	17.02.1933 Suchedniów	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku- Kamiennym; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 144/81	Kielce	10.03.1982 176/82
19.	Bors Andrzej, s. Tadeusza	08.10.1938 Grodno	Rozgłośnia Polskiego Radia i Telewizji w Kielcach	15.12.1981 326/81	Kielce	15.01.1982 92/81
20.	Boś Zbigniew, s. Stanisława	29 (09).10.1952 Chmielnik	Baza Sprzętu, Transportu Kieleckiego Przedsiębiorstwa Robót Inżynierskich	13.12.1981 119/81	Kielce	30.04.1982 229/82
21.	Braun Juliusz Jan, s. Juliusza	29.08.1948 Mielechowy	dziennikarz „Echa Dnia”	13.12.1981 86/81	Kielce Łupków Uherce Zalęże	20.08.1982 318/82
22.	Braun Teresa, c. Juliusza	30.05.1932 Morsko Dolne	historyk sztuki, nie pracuje	13 (14).12.1981 281/81	Kielce	02.01.1982 60/82
23.	Bryzek Wiesław, s. Jana	18.09.1952 Garwolin	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 221/81	Kielce	30.04.1982 230/82
24.	Birzeziński Krzysztof Zygmunt, s. Stanisława	02.05.1962 Skarżysko-Kamienna	nie pracuje	13.12.1981 25/81	Kielce	15.01.1982 89/81
25.	Bugaj Henryk Józef, s. Jana	05.01.1932 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	15.12.1981 308/81	Kielce	24.12.1981 39/81

26.	Bujnowski Krzysztof Marian, s. Władysława	30.10.1962 Kielce	?	13.12.1981 365/81	Kielce	23.12.1981 12/81
27.	Bujnowski Władysław, s. Józefa	06.01.1923 Bęczków	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”; współpraca z NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych	15.12.1981 108/81	Kielce Załęże Kielce	18.10.1982 370/82
28.	Bukata Marian Wawrzy- niec, s. Józefa	28.11.1924 Bałtów	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim – Zakład Meta- lurgiczny	13.12.1981 33/81	Kielce	21.12.1981 2/81
29.	Ceglarski Jerzy, s. Jana	21.09.1955 ?	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim	13.12.1981 34/81	Kielce	28.06.1982 267/82
30.	Chałoński Michał Hubert, s. Stanisława	03.11.1943 Kielce	Kieleckie Zjednoczenie Budow- nictwa; zastępca przewodni- czącego Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 56/81	Kielce	01.07.1982 277/82
31.	Chamera Stanisław, s. Jana	24.02.1950 Wyglizów	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; członek Prezydium Komisji Zakładowej	13.12.1981 62/81	Kielce	04.01.1982 61/82
32.	Chlewicki Bogusław Stani- sław, s. Władysława	20.11.1957 Huta Podlyśca	rolnik	10 (11).01.1982 111/81	Kielce	10.07.1982 299/82
33.	Chliwiński Feliks, s. Józefa	22.06.1944 Legden	Polskie Koleje Państwowe w Kielcach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13 (14).12.1981 131/81	Kielce	02.07.1982 282/82

34.	Chmielewska Danuta, c. Juliusza	27.06.1945 Starachowice	Przedsiębiorstwo Usług Społecznych Budownictwa w Kielcach, przewodnicząca Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 262/81	Kielce	24.12.1981 26/81
35.	Chochoński Henryk, s. Józefa	24.01.1950 Tomaszów Mazowiecki	Spółdzielnia Pracy „Młot Elektryczny” w Końskich; członek Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 174/81	Kielce	25.06.1982 266/82
36.	Chojnacki Stefan, s. Mieczysława	24.06.1944 Limbach	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 229/81	Kielce	13.03.1982 287/82
37.	Chojnecka Leokadia, c. Józefa	08.09.1949 Rykoszyn	Cementownia „Małogoszcz”	31.08.1982 114/82	Kielce	17.09.1982 327/82
38.	Chojnecki (Chojnacki) Gabriel, s. Michała	07.08.1931 Rykoszyn	Przedsiębiorstwo Transportowo-Sprzętowe Budownictwa „Transbud” Kielce; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 81/81	Kielce	04.03.1982 150/82
39.	Chudziński Krzysztof, s. Stanisława	21.07.1924 Dotsunow	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 138/81	Kielce	14.01.1982 85/82
40.	Chudzia Janusz Witold, s. Stefana	17.02.1944 Górka	Szkoła Gminna w Działoszycach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Miechowie	13.12.1981 189/81	Kielce	29.04.1982 209/82

41.	Cieślak Małgorzata Barbara, c. Mieczysława	24(28).09.1954 Kraków	Zakłady Drobiarskie w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	17.12.1981 213/81	Kielce Goldap	29.04.1982 206/82
42.	Cieślak Wiesław Wojciech, s. Stanisława	22.07.1952 Oleszno	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	15.12.1981 304/81	Kielce	19(20).01.1982 115/82
43.	Cybuch Zdzisław, s. Antoniego	06.10.1934 Odrowąż	FSC „Polmo”, Zakłady Metalurgiczne w Końskich; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12. 1981 339/81	Kielce	19.02.1982 139/82
44.	Czubinska Maria Teresa, c. Konstantego	02.02.1936 Busko Zdrój	Dom Opieki Społecznej „Zbawiodowiec”	30.08.1982 34/82	Kielce	01.10.1982 348/82
45.	Czyżewski Mirosław Maciej, s. Zygmunta	24.02.1960 Chlewiska	student Politechniki Świętokrzyskiej	13 (14).12. 1981 246/81	Kielce	23.12.1981 16/81
46.	Dachno Dezyderyusz Stefan, s. Józefa	12.05.1929 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 133/81	Kielce	22.03.1982 192/82
47.	Dajewski Edward, s. Józefa	02.01.1947 Kunów	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Starachowicach	13.12.1981 153/81	Kielce	29.04.1982 210/82

48.	Darmas Marek Roman, s. Zenona	11.12.1947 Działoszyce	dziennikarz „Słowa Ludu”	13.12.1981 87/81	Kielce	09.03.1982 168/82
				08.06.1982 ?	Kielce	29.06.1982 272/82
49.	Dekarczyk Tadeusz, s. Czesława	25.08.1949 Międzylesie	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej	14 (15,16).12.1981 348/81	Kielce	24.12.1981 tymczasowo aresztowany
50.	Derek Wiesław Andrzej, s. Ludwika	15.10.1948 Szczekociny	Zakłady Urządzeń Chemicz- nych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 273/81	Kielce	19.02.1982 142/82
51.	Dering Andrzej Józef, s. Franciszka	04.07.1942 Toruń	były pracownik etatowy MZK w Gdańsku	04.03.1982 7/82	Kielce	24.07.1982 314/82
52.	Derszniak Andrzej Kazi- mierz, s. Józefa	02.07.1947 Kielce	pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Soli- darność”	13.12.1981 212/81	Kielce	12.01.1982 75/82
53.	Doboszyński Adam Antoni, s. Jana	03.11.1918 Wysoka	Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach	13.12.1981 219/81	Kielce	20.01.1982 108/82
54.	Doboszyński Andrzej Jan, s. Adama	09.06.1951 Kielce	Wojewódzka Spółdzielnia Moto- ryzacyjna w Kielcach	13(15).12.1981 331/81	Kielce	05.07.1982 295/82
55.	Domagała Bronisław Marian, s. Bronisława	29.07.1951 Kielce	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	13.12.1981 210/81	Kielce	21.06.1982 264/82

56.	Domińczyk Mirosław Mikołaj, s. Bogusława	06.12.1953 Kraków	Kieleckie Przedsiębiorstwo Instalacji Budownictwa; przewodniczący Komisji Zakładowej, przewodniczący Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 65/81	Kielce Łupków Załęże Kielce	14.10.1982 350/82
57.	Drożdżał Józef, s. Antoniego	05.04.1929 Gadka	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	28.08.1982 119/82	Kielce	14.10.1982 354/82
58.	Drygalski Stanisław Józef, s. Zygmunta	04.09.1957 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	28.08.1982 86/82	Kielce	15.10.1982 357/82
59.	Dulinik Stanisław, s. Stefana	21.04.1938 Borków	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	13 (16).12.1981 357/81	Kielce	24.12.1981 41/81
60.	Durlej Maria Danuta, c. Czesława	26.09.1946 Kielce	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; sekretarz Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 275/81	Kielce	24.12.1981 32/81
61.	Dymora Piotr Jan, s. Jana	19.07.1943 Pysznica	Przedsiębiorstwo Budowy Obiektów Użyteczności Publicznej „Budopol” w Kielcach	13.12.1981 82/81	Kielce	10.03.1982 178/82
62.	Dzioba Ireneusz, s. Jana	09.05.1934 Garbacz	rolnik	13.12.1981 169/81	Kielce	23.12.1981 13/81
63.	Dziwosz Stefan, s. Tadeusza	29.08.1942 Kawczyn	Przedsiębiorstwo Budowy Obiektów Użyteczności Publicznej „Budopol” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 216/81	Kielce	27.03.1982 198/82

64.	Eberhardt Marek, s. Emilia	13.10.1944 Kraków	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 70/81	Kielce	02.07.1982 288/82
65.	Fatyga Andrzej Józef, s. Stefana	15.11.1948 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	13 (14,15),12.1981 313/81	Kielce	24.12.1981 42/81
66.	Fiącek Józef Kazimierz, s. Piotra	13.01.1952 Żdziary	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 134/81	Kielce	05.07.1982 292/82
67.	Fidor Mieczysław, s. Stanisława	11.07.1951 Miedzierz	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych; przewodniczący Komisji Wydziałowej	14 (15),12.1981 325/81	Kielce	11.02.1982 133/82
68.	Figiel Józef, s. Jana	31.01.1928 Dziaboszyce	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kielcach	13.12.1981 235/81	Kielce	30.04.1982 231/82
69.	Filanowski Jan Alojzy, s. Feliksa	12.05.1952 Brodnica	Wytwórca Spółdzielnia Spożyców „Spolem” w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 63/81	Kielce	19.01.1982 102/82
70.	Flagowski Bogdan, s. Jana	16.09.1953 Górno Ilawieckie	FSC „Polmo” Zakłady Metalurgiczne w Korńskich; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 175/81	Kielce	06.03.1982 155/82
71.	Filis Stanisław, s. Władysława	23.12.1936 Brzeziny	Fabryka Łozysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	14 (15),12.1981 319/81	Kielce	09.03.1982 170/82

72.	Florecki (Florencki) Marian, s. Franciszka	14.09.1946 Nowa Wieś	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach	30.08.1982 35/82	Kielce	22(23).09.1982 334/82
73.	Frej Stanisław, s. Romana	10.01.1950 Kossów	Politechnika Świętokrzyska	13.12.1981 240/81	Kielce	01.07(08).1982 373/82
74.	Frydrych Adam, s. Juliana	06.09.1939 Samsonów	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 317/81	Kielce	22.12.1981 8/81
75.	Fudala Józef, s. Piotra	08.12.1950 Pelczyce	Ostrowieckie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego; przewodniczący Komisji Zakładowej	19.12.1981 372/81	Kielce	13 (15).01.1982 tymczasowo aresztowany
76.	Gajda Wojciech, s. Stanisława	18.08.1950 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 305/81	Kielce	05.01.1982 65/82
77.	Gajewski Krzysztof Józef, s. Władysława	05.12.1951 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	04.09.1982 129/82	Kielce	16.10.1982 363/82
78.	Galus Marian, s. Mariana	02.10.1946 Jawor	pracuje dorywczo	13.12.1981 48/81	Kielce	16.01.1982 94/82
79.	Gala Marian, s. Jana	22.07.1936 Górno	rolnik	13.12.1981 112/81	Kielce	30.12.1981 53/81
80.	Gałazka Waldemar Filip, s. Eugeniusza	10.07.1956 Duszynki Zdrój	Wojewódzki Urząd Pocztowy w Kielcach	13 (16).12.1981 251/81	Kielce	16.01.1982 96/82
81.	Garbat Stanisław, s. Antoniego	16.07.1937 Jaworznia	Spółdzielnia Pracy „Twórczość”; przewodniczący Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 286/81	Kielce	07.04.1982 201/82

82.	Gawlik Stanisława, c. Jana	16.11.1946 Bilcza	Politechnika Świętokrzyska	08.09.1982 130/82	Kielce	15.09.1982 tymczasowo aresztowana
83.	Gawroński Ryszard Rene, s. Wacława	27.10.1924 Łowicz	Politechnika Świętokrzyska; doradca Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 96/81	Kielce KGMO Warszawa Jaworze	20.04.1982 204/82
84.	Gibała Henryk, s. Aleksandra	06.03.1955 Końskie	Odlewnia Żeliwa w Stąporkowie; przewodniczący Komisji Zakładowej	08 (09).06.1982/19/82	Kielce Załęże	01.07.1982 280/82
85.	Giera Adam Jarosław, s. Antoniego	02.06.1957 Dąbrowka	nie pracuje	16.12.1981 362/81	Kielce	23.12.1981 11/81
86.	Giler Witold Jan, s. Mariana	30.05.1949 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	10 (11).02.1982 19/82	Kielce	17.05.1982 248/82
87.	Głazewski (Galażewski) Jacek Barnaba, s. Stanisława Henryka	16.02.1939 Warszawa	Zakład Opieki Zdrowotnej w Jędrzejowie; lekarz rejonowy	13.12.1981 75/81	Kielce	10.03.1982 180/82
88.	Głęb Krzysztof Kazimierz, s. Józefa	24.02.1932 Olkusz	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 186/81	Kielce	30.06.1982 (01.07.1982) 278/82
				13.12.1981 135/81	Kielce	05.07.1982 293/82

89.	Główna Przemysław Lucjan, s. Bolesława	12.04.1959 Kielce	telefonista przy Zarządzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 278/81	Kielce szpital więzienny w Krakowie	30.12.1981 51/81
90.	Goluchowski Tadeusz, s. Jana	03.06.1934 Strawczynek	Fabryka Samochodów Spę- cializowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 299/81	Kielce	19.01.1982 100/82
91.	Gozdkowski Jerzy Lucjan, s. Eugeniusza	23.08.1933 Chmielnik	Kieleckie Zakłady Napraw Samochodowych	13.12.1981 114/81	Kielce	24.12.1981 20/81
92.	Green Włodzimierz Janusz, s. Juliana	23.01.1949 Kielce	Zakład Techniki Obliczenio- wej Budownictwa „ETOB” w Kielcach; sekretarz Komisji Zakładowej	13 (16).12.1981 120/81	Kielce	30.04.1982 232/82
93.	Gromada Eugeniusz, s. Marianny	04.11.1950 Sandomierz	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	13.12.1981 237/81	Kielce	12.03.1982 182/82
94.	Gruszka Henryk Mikołaj, s. Stefana	04.12.1954 Ćmielów	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; przewodniczą- cy Komisji Zakładowej	13.12.1981 167/81	Kielce	30.04.1982 244/82
95.	Grygo Mirosław, s. Lucjana	04.02.1955 Rajgród	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	15 (16).12.1981 360/81	Kielce	09.02.1982 124/82
96.	Grzela Czesław, s. Antoniego	29.04.1942 Parłów	Olewnia Żeliwa w Stąporkowie; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	30.08.1982 103/82	Kielce	23.10.1982 373/82
97.	Grzelka Maciej Feliks, s. Wacława	24.10.1942 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 195/81	Kielce	31.12.1981 59/81

98.	Gula Alfred, s. Stanisława	06.04.1922 Brzeście	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 192/81	Kielce	30.12.1981 52/81
99.	Gurczyński Józef, s. Jana	06.09.1947 Ostrowiec Świętokrzyski	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim-Zakład Metalurgiczny; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 166/81	Kielce	29.04.1982 211/82
100.	Helis Klementyna, c. Andrzeja	09.09.1929 Solec Zdrój	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	14 (16).12.1981 288/81	Kielce	21.12.1981 6/81
101.	Herman Włodzimierz, s. Henryka	18.03.1952 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 75/82	Kielce	13.10.1982 352/82
102.	Imiela Edward Wiktor, s. Michala	07.03.1947 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Starachowicach	13.12.1981 158/81	Kielce	24.12.1981 44/81
103.	Iwanowski Stanisław, s. Stefana	29.04.1939 Gudółwka	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach	14.12.1981 279/81	Kielce	24.12.1981 31/81
104.	Jablonski Antoni, s. Franciszka	30.04.1941 (03.01.1941) Borki	Przedsiębiorstwo Produkcji i Montażu Urządzeń Elektrycznych Budownictwa „Elektromontaż” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 74/81	Kielce	04.06.1982 254/82

105.	Jabłoński Hieronim, s. Stanisława	21.06.1950 Luborcza	Cementownia „Małogoszcz”	14(15).12.1981 353/81	Kielce	22.07.1982 304/82
106.	Jabłoński Stanisław Jan, s. Władysława	23.12.1932 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach, członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 83/81 10.05.1982 10/82	Kielce	24.12.1981 43/81 02.07.1982 286/82
107.	Jakubczyk Władysław, s. Stanisława	01.08.1955 Ciechostowice	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 76/82	Kielce	20.09.1982 333/82
108.	Jakubowski Ireneusz Jan, s. Marcelego	20.10.1931 Bodzentyn	Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Kielcach	28.08.1982 120/82	Kielce	26.11.1982 384/82
109.	Jamróż Jan Franciszek, s. Wincentego	14.07.1932 Zagórze	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14(15).12.1981 318/81	Kielce	19(20).01.1982 114/82
110.	Jamróż Zbigniew Józef, s. Józefa	16.03.1950 Dyminy	Fabryka Łożysek Tocznych „Iskra” w Kielcach	13(26).12.1981 247/81	Kielce	08.03.1982 165/82
111.	Janas Bogusław, s. Jana	22(28).08.1932 Cukrówka	Zakład Obuwia „Fasko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 145/81	Kielce	08.01.1982 73/82

112.	Janaszek Tadeusz Czesław, s. Franciszka	08.06.1944 Kielce	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 76/81	Kielce	29.04.1982 212/82
113.	Jaworski Ryszard, s. Stanisława	21.02.1953 Skarżysko-Kamienna	Wytwórcza Spółdzielnia Spółdzielców „Spółem” w Skarżysku-Kamiennej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku-Kamiennej	13 (15).12.1981 270/81	Kielce	24.12.1981 35/81
114.	Jaźwiec Zbigniew Wojciech, s. Michała	18.04.1948 Ostrowiec Świętokrzyski	Polskie Koleje Państwowe w Ostrowcu Świętokrzyskim	13.12.1981 35/81	Kielce	31.12.1981 55/81
115.	Jura Wojciech Janusz, s. Stanisława	27.05.1953 Kielce	Kieleckie Zakłady Napraw Samochodowych	13.12.1981 116/81	Kielce	07.04.1982 200/82
116.	Kacperski Tadeusz Piotr, s. Jana	12.06.1958 Końskie	nie pracuje	18 (19).12.1981 42/81	Kielce	02.03.1982 149/82
117.	Kaleta Zygmunt, s. Władysława	03.01.1957 Kielce	Zakład Poligraficzny w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 253/81	Kielce Łupków	10.07.1982 300/82
118.	Kalaska (Kolaska) Tomasz Andrzej, s. Kazimierza	17.04.1948 Garwolin	Cementownia „Ozarów”; przewodniczący Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 261/81	Kielce	04 (05).01.1982 64/82
119.	Kamiński Wincenty Stanisław, s. Henryka	19.07.1946 Opatów	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	16 (29).12.1981 355/81	Kielce	29.06.1982 268/82

120.	Kania Aleksander Adam, s. Józefa	01.12.1945 Bruśnik	Politechnika Świętokrzyska; delegat na Zjazd Krajowy NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 93/81	Kielce	02.07.1982 284/82
121.	Kantyka Kazimierz, s. Michała	22.10.1926 Kielce	V Liceum Ogólnokształcące im. P. Ściegiennego w Kielcach; członek Wszechnicy Związkowej	08 (09).06.1982 16/82	Kielce Załęże	17.08.1982 317/82
122.	Kapral Bogdan, s. Bolesława	06.01.1947 Sieczków	Polskie Koleje Państwowe w Kielcach	30.08.1982 39/82	Kielce	13.09.1982 tymczasowo aresztowany
123.	Kapusta Sławomir, s. Mieczysława	11.07.1954 Ostrowiec	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; przewodniczą- cy Komisji Oddziałowej	13.12.1981 199/81	Kielce	04.06.1982 255/82
124.	Karbownik Feliks, s. Władysława	24.10.1942 Miedzna Drewniana	Kielecki Kombinat Cementowo- Wapienniczy „Nowiny”; przewod- niczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 122/81	Kielce	06.03.1982 154/82
125.	Karwacki Jan, s. Stanisława	05.10.1946 ?	Fabryka Samochodów Spe- cializowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach	30.08.1982 40/82	Kielce	20.09.1982 331/82
126.	Kasprzyk Krzysztof, s. Jana	15.10.1960 Starachowice	student Wyższej Szkoły Peda- gogicznej w Kielcach	14.12.1981 300/81	Kielce	04.01.1982 62/82
127.	Kędracki Jan, s. Mariana	10.01.1960 Sieńsko	student Wyższej Szkoły Peda- gogicznej w Kielcach	13.12.1981 248/81	Kielce	05.07.1982 298/82
128.	Kędzior Bogdan, s. Władysława	11.01.1938 Zbrza	Spółdzielnie Pracy Przemysłu Zabawkarskiego „Gromada” w Kielcach; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 103/81	Kielce	01.07.1982 275/82
				14(15).12.1981 329/81	Kielce	30.01.1982 122/82

129.	Kidoń Lech, s. Henryka	28.10.1957 Ostrowiec Świętokrzyski	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim – Walcownia Drobna	13.12.1981 203/81 30 (31).08.1982 94/82	Kielce	19.02.1982 140/82 26.11.1982 383/82
130.	Kiraga Andrzej, s. Janusza	02.01.1950 Lubań Śląski	Polskie Koleje Państwowe w Sitkowie; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 115/81	Kielce	13.02.1982 137/82
131.	Kita Józef, s. Jana	20.03.1939 Godów	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	10 (12).05.1982 9/82	Kielce	21.06.1982 263/82
132.	Klimicki Tadeusz, s. Józefa	15.10.1935 Rosja	Sanatorium „Wióknierz” w Busku Zdroju	13.12.1981 50/81	Kielce	(04.03.1982, 16.08.1982, 23.10.1982) tymczasowo aresztowany
133.	Kłosińska Danuta, c. Romana	21.02.1956 Połaniec	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; przewodnicząca Komisji Oddziałowej	19.12.1981 374/81	Gołdap	29.04.1982 205/82
134.	Kobyłecki Tadeusz Henryk, s. Stefana	06.02.1949 Górki	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	15.12.1981 315/81	Kielce	08.01.1982 72/81
135.	Kogut Adam, s. Adama	15.08.1934 Olechów	Zakład Przemysłu Wapienniczego „Trzuskawica”; przewodniczący Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 123/81 08.06.1982 20/82	Kielce	18.05.1982 250/82 22.07.1982 306/82
					Kielce Łupków szpital Miejski w Sanoku	

136.	Kopec Andrzej Antoni, s. Józefa	20.04.1944 Piekoszów	Kopalnie Skalnych Surowców Drogowych w Wiśniówce	13.12.1981 259/81	Kielce	22.12.1981 7/81
137.	Korona Marek Wojciech, s. Jana	11.04.1951 Kielce	Rolnicza Spółdzielnia Pracy „Inwestbud” w Dyminach; czło- nek Prezydium Zarządu Regio- nu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” – skarbnik	09.06.1982 26/82	Kielce	01.07.1982 279/82
138.	Koruba Kazimierz Włady- sław, s. Jana	25.11.1952 Zwierzyniec	Poradnia Wychowawcza w Busku Zdroju; członek Zarzą- du Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Busku Zdroju	13.12.1981 187/81	Kielce Łupków Załęże	11.12.1982 386/82
139.	Korus Henryk, s. Józefa	25.10.1936 Kielce	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych	14 (15).12.1981 321/81	Kielce	30.04.1982 234/82
140.	Kos Adam Zdzisław, s. Aleksandra	23.12.1955 Klimontów	Zakłady Metalowe „Predom-Me- sko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	15 (16).12.1981 197/81	Kielce	22.07.1982 302/82
141.	Kosakowski Andrzej Stani- sław, s. Tadeusza	12.02.1948 Tomaszów Mazo- wiecki	FSC „Polmo” Zakłady Meta- lurgiczne w Końskich; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 181/81	Kielce	06.03.1982 156/82
142.	Kosmal Jan Ryszard, s. Artura	07.11.1935 Warszawa	Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 297/81	Kielce	14.01.1982 79/82
143.	Kościński Paweł, s. Franciszka	28.05.1940 Koniecpol	Wojewódzki Urząd Pocztowy w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 252/81	Kielce	24.12.1981 18/81

144.	Kotfis (Kotsis) Leszek Antoni, s. Gustawa	21.06.1951 Kielce	Pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13 (16).12.1981 209/81 08 (09).06.1982 23/82	Kielce	30.04.1982 233/82 05.07.1982 297/82
145.	Kowalski Włodzimierz, s. Tadeusza	11.08.1948 Kielce	Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego w Kielcach	13.12.1981 110/81	Kielce	31.12.1981 54/81
146.	Kozielec Bogusław, s. Mirosława	13.06.1960 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 310/81	Kielce	09.03.1982 173/82
147.	Kozłowski Leszek Tadeusz, s. Wacława	13.09.1956 Kraków	Pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	15.12.1981 265/81	Kielce	24.12.1981 33/81
148.	Kozłowski Marek Ignacy, s. Jana	10.07.1958 Rudki	Zakłady Urządzeń Chemicznych „Metalchem” w Rudkach	14.12.1981 256/81	Kielce	24.12.1981 29/81
149.	Kozłowski Marian Józef, s. Mieczysława	03.05.1952 Kielce	Polskie Koleje Państwowe w Kielcach	13.12.1981 264/81 03.09.1982 ?	Kielce	31.12.1981 57/81 13.10.1982 ?
150.	Kozub Konrad Józef, s. Antoniego	27.02.1939 Stupiec	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	14.12.1981 356/81	Kielce	22.03.1982 191/82
151.	Koźłowski Jacek, s. Alfreda	27.01.1955 Nowe Skalmierzyce	Cementownia Ożarów; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Ostrowcu Świętokrzyskim	13 (14).12.1981 258/81	Kielce	24.12.1981 27/81

152.	Krajewski Błażej Franciszek, s. Feliksa	14.03.1958 Bodzechów	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 202/81	Kielce	10.03.1982 179/82
153.	Krawczyk Janusz Stefan, s. Stanisława	15.05.1947 Kielce	Wojewódzka Spółdzielnia Motoryzacyjna w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 330/81	Kielce	08.01.1982 71/81
154.	Krogulec Tadeusz Jerzy, s. Jana	22.08.1946 Kielce	Kombinat Budowlany w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 338/81	Kielce	10.02.1982 125/82
155.	Krupa Jerzy Franciszek, s. Andrzeja	10.03.1945 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku- Kamiennej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku- Kamiennej	13 (14).12.1981 254/81	Kielce	24.12.1981 25/81
156.	Krzemiń Andrzej Edward, s. Edwarda	27.10.1954 Kielce	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych; członek Komisji Zakładowej	23.02.1982 (01.03.1982) 6/82	Kielce	09.06.1982 258/82
157.	Kuca Zygmunt, s. Stanisława	07.04.1950 Modrzewice	Przedsiębiorstwo Transportu i Handlu Wewnętrznego w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 227/81	Kielce	04.03.1982 153/82
158.	Kuderski Jerzy Piotr, s. Piotra	01.08.1938 Kielce	Przedsiębiorstwo Budownictwa Kolejowego w Kielcach	13 (16).12.1981 88/81	Kielce	24.12.1981 19/81
159.	Kudła Teodor Michał, s. Stanisława	20.09.1937 Kielce	nie pracuje	11.09.1982 132/82	Kielce	25.11.1982 382/82

160.	Kula Marek Władysław, s. Krzysztofa	13.07.1954 Łódź	Wojewódzki Urząd Poczty w Kielcach; członek Zrządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	15 (16).12.1981 92/81	Kielce	28.01.1982 120/82
161.	Kulig Edward, s. Jana	14.10.1954 Mładowie	Przedsiębiorstwo Transportu i Handlu Wewnętrznego w Kiel- cach filia w Ostrowcu Świę- tokrzyskim; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 170/81	Kielce	17 (18).06.1982 261/82
162.	Kuliński Henryk, s. Franciszka	21.06.1932 Kielce	Zakład Urządzeń Chemicz- nych i Armaty Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzy- skiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 61/81	Kielce	07.04.1982 199/82
163.	Kulagowski Bogdan, s. Zygmunta	26.01.1950 Pierzchnica	Fabryka Samochodów Spe- cializowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 294/81	Kielce	20.01.1982 111/82
164.	Kupis Jacenty, s. Stani- sława	16.08.1950 Mąchoćce	Fabryka Łożysek Tocznych „Iskra” w Kielcach	13 (16).12.1981 124/81	Kielce	20.01.1982 109/82
165.	Kupis Jan, s. Franciszka	12.11.1939 Końskie	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Końskich	30.08.1982 104/82	Kielce	20.09.1982 332/82
166.	Kuranda Czesław, s. Wojciecha	29.08.1935 Zrecze Chatupczan- skie	rolnik, rencista	13 (20).12.1981 98/81	Kielce	30.04.1982 235/82

167.	Kurowska Irena Erika, c. Wiktora	05.04.1942 Studzienice	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; sekretarz Komisji Zakładowej; przewodnicząca Komisji Rewizyjnej przy Zarzą- dzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”, delegat na Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 80/81	Kielce Goldap	29.04.1982 207/82
168.	Kuzian Edmund Maksymi- lian, s. Leona	29.09.1932 Obrzydek	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 136/81	Kielce	10.02.1982 126/82
169.	Kwapisiewicz Antoni, s. Piotra	13.09.1959 Kielce	student Akademii Rolniczej w Lublinie	13(16).12.1981 102/81	Kielce	29.04.1982 213/82
170.	Kwaśniewski Jerzy Bog- dan, s. Ludwika	05.10.1953 ?	Zakłady Energetyki Ciepłej w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 20/81	Kielce	26.12.1981 47/81
171.	Kwiecień Lech, s. Franciszka	02.08.1935 Skarżysko-Kamien- na	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 140/81	Kielce	13.02.1982 136/82
172.	Kwiecień Zenon, s. Teofila	02.01.1941 Kielce	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	13.12.1981 66/81	Kielce	30.04.1982 246/82
173.	Lasota Daniel Władysław, s. Jana	14.04.1933 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	13.12.1981 224/81	Kielce	06.03.1982 163/82
174.	Lewicki Romuald Kazi- mierz, s. Czesława	10.04.1937 Brześć	Kieleckie Zakłady Wyróbów Papierowych	13.12.1981 84/81	Kielce	29.04.1982 214/82

175.	Lipiec Krzysztof Bogdan, s. Bolesława	11.10.1959 Starachowice	student Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach	13.12.1981 104/81	Kielce	02.07.1982 291/82
176.	Lipińska-Baranowska Hanna, c. Tadeusza	15.12.1956 Annopol	studentka Politechniki Świętokrzyskiej	13.12.1981 242/81	Kielce Goldap	01(02).07.1982 281/82
177.	Lis Hieronim Michał, s. Jana	10.09.1933 Franklinów	Wojewódzkie Biuro Planowania Przemysłowego; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 125/81	Kielce	30.04.1982 236/82
178.	Lisowski Janusz, s. Stanisława	01.04.1959 Ostrowiec Świętokrzyski	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 200/81	Kielce	18(19).01.1982 97/82
179.	Lisowski Stefan, s. Ludwika	10.04.1925 Podlesie	Koneckie Zakłady Odlewnicze w Końskich; gospodarstwo rolne	14.12.1981 340/81	Kielce	20.01.1982 106/82
180.	Ludwiczuk Jacek Stanisław, s. Stanisława	24.03.1950 Siedlce	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim	01.09.1982 125/82	Kielce	28.09.1982 342/82
181.	Łakomic Feliks Zdzisław, s. Stanisława	24.05.1942 Brzezinki	Zakłady Projektowania i Usług Inwestycyjnych „Inwestprojekt” w Kielcach	15.12.1981 335/81	Kielce	30.04.1982 245/82
182.	Łakomic Krzysztof Aleksander, s. Tadeusza	25.05.1960 Tarnów	Wojewódzki Urząd Telekomunikacji w Kielcach	13.12.1981 232/81	Kielce	13.02.1982 134/82
183.	Łazarczyk Henryk Kazimierz, s. Jana	12.03.1951 Jędrzejów	Zakład Przemysłu Dzierzawskiego „Rekord” w Jędrzejowie; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 205/81	Kielce	06.03.1982 158/82

184.	Łączek Benon Stanisław, s. Władysława	08.05.1944 Łachów	Zakłady Stolarstwa Budowlanej – Włoszczowa; członek Zarzą- du Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura Włoszczowa	13.12.1981 255/81 09.06.1982 14/82	Kielce Kielce	07.04.1982 202/82 02.07.1982 285/82
185.	Łowicki Józef, s . Władysława	09.04.1939 Promnik	Okręgowy Zarząd Dochodów Państwa i Kontroli Finansowej w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13 (16).12.1981 361/81	Kielce	02.07.1982 290/82
186.	Łukasiak Ryszard Jan, s. Henryka	24.07.1950 Strzegom	Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 126/81	Kielce	07.01.1982 66/81
187.	Łutczyk Kazimierz, s. Stanisława	25.02.1940 Ostojów	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Skarżysku- Kamiennej	13 (16).12.1981 141/81	Kielce	14.01.1982 84/82
188.	Majcher Stefan Antoni, s. Mieczysława	06.02.1944 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	13 (16).12.1981 226/81	Kielce	04.03.1982 152/82
189.	Majka Zbigniew Zenon, s. Henryka	04.11.1953 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kiel- cach; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	14 (15)12.1981 283/81	Kielce	06.03.1982 161/82
190.	Majta Józef Jan, s. Tomasz	30.08.1938 Dziewin	Zespół Szkół Ekonomicznych nr 2 w Kielcach; członek Zarzą- du Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 260/81 30.08.1982 50/82	Kielce Kielce	16 (21).12.1981 ? 01.09.1982 tymczasowo aresztowany

191.	Markiewicz Marian Wojciech, s. Leonarda	02.02.1943 Suchedniów	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennym; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 271/81 30.08.1982 77/82	Kielce	24.12.1981 38/81 25.11.1982 380/82
192.	Markowski Andrzej Jan, s. Jana	07.03.1939 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; przewodniczący Komisji Zakładowej, delegat na Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 159/81	Kielce	29.04.1982 226/82
193.	Mastyna Alfred, s. Stanisława	28.10.1925 Miechów	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	13.12.1981 228/81	Kielce	12.01.1982 74/82
194.	Matlak Wiesław, s. Bronisława	27.05.1951 Sienne	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; członek Komisji Zakładowej	13 (15).12.1981 223/81	Kielce	09.03.1982 172/82
195.	Matusiak Tadeusz Kazimierz, s. Kazimierza	18.11.1950 Bolesławiec	Cementownia Matogoszcz; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 351/81	Kielce	29.04.1982 216/82
196.	Matz Ryszard, s. Wacława	05.10.1948 Słupia Nowa	Cementownia Matogoszcz; przewodniczący Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 350/81	Kielce	29.04.1982 215/82
197.	Michalski Andrzej, s. Mariana	11.11.1959 Skarżysko Kościelne	nie pracuje	13.12.1981 21/81	Kielce	13.03.1982 tymczasowo areztowany
198.	Michalski Zdzisław Leon, s. Eugeniusza	11.04.1932 Skarżysko Kościelne	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennym; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 146/81	Kielce	20.01.1982 105/82
199.	Michta Gabriel Stefan, s. Wojciecha	18.09.1932 Janowice	Dom Książki w Miechowie	15.12.1981 346/81	Kielce	29.04.1982 217/82

200.	Mielczarek Ryszard, s. Jana	14.02.1950 Łódź	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; przewodniczący Komisji Oddziałowej	15.12.1981 230/81	Kielce	09.03.1982 171/82
201.	Miernik Andrzej Tadeusz, s. Stanisława	28.10.1948 Starachowice	Szpital Miejski w Starachowic- cach	30 (31).08.1982 88/82	Kielce	16.10.1982 368/82
202.	Miernikiewicz Henryk, s. Józefa	03.04.1937 Adamów	Fabryka Samochodów Ciężarow- ych w Starachowicach	13.12.1981 154/81		06.05.1982 247/82
203.	Migas Bogdan, s. Stanisława	09.10.1954 Kielce	CPN Kielce	01.09.1982 49/82	Kielce	10 (16,18).10.1982 369/82
204.	Mikołajczyk Józef, s. Stefana	02.02.1937 Niewachłów	Polskie Koleje Państwowe Loko- motywnia Kielce-Herby	13.12.1981 117/81	Kielce	13.02.1982 135/82
205.	Mikołajek Aleksander Jan, s. Jana	09.02.1941 Wojciechowice	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim	21.12.1981 36/81	Kielce	16.01.1982 93/82
206.	Minkiewicz Andrzej Marek, s. Wacława	15.08.1948 Łódź	Polskie Koleje Państwowe Loko- motywnia w Sędziszowie; członek Zarządu Regionu Świę- tokrzyskiego NSZZ „Solidar- ność” Delegatura w Jędrzejowie	14.12.1981 184/81	Kielce Załęże Łupków	13.10.1982 349/82
207.	Minkina Robert, s. Edwarda	19.04.1956 Ostrowiec Święto- krzyski	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 168/81	Kielce	29.04.1982 218/82
208.	Miształ Józef, s. Jana	01.01.1947 Dzierżynów (Dzierżoniów?)	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	16.12.1981 359/81	Kielce	02.07.1982 287/82
209.	Miształ Witold, s. Stanisława	22.11.1924 Częstocice	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku- Kamiennej	13.12.1981 191/81	Kielce	21.12.1981 (21.01.1982) 4/81

210.	Mitura Adam, s. Feliksa	29.06.1922 Ciszyce	Zespół Szkół Ekonomicznych w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Ostrowcu Świętokrzyskim	13.12.1981 ?	Kielce	10.03.1982 ?
211.	Mońka Marian, s. Marcina	03.01.1930 Zajęzki	Fabryka Łozysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	13.12.1981 127/81	Kielce	10.02.1982 127/82
212.	Moskal Ludwik, s. Antoniego	14.01.1952 Zależianka	nie pracuje	19 (23).02.1982 4/82	Kielce	25.03.1982 196/82
213.	Myszkowski Zbigniew, s. Wiktora	13.02.1930 Oziębło	Spółdzielnie Pracy Przemysłu Zabawarskiego „Gromada” w Kielcach	14 (15).12.1981 295/81	Kielce	11.02.1982 132/82
214.	Nassalski Antoni Jan, s. Jana	16.02.1946 Kielce	Okręgowa Spółdzielnia Pracy Usług Kolejowych i Różnych w Kielcach	13.12.1981 277/81	Kielce	24.12.1981 30/81
215.	Nawojski Henryk, s. Michała	03.11.1941 Burgodorf, Niemcy	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; sekretarz Komisji Zakładowej	13.12.1981 171/81	Kielce	13.03.1982 186/82
216.	Niedopytański Krzysztof, s. Stanisława	19.01.1951 Topola	Wytwórca Spółdzielnia Spółwyców „Społem” w Kielcach Oddział w Starachowicach	31 (30).08.1982 87/82	Kielce	28.09.1982 341/82
217.	Nobis Jerzy Józef, s. Stefana	01.09.1944 Seredzice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; członek Komisji Fabrycznej, członek Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 198/81	Kielce Zależne Łupków	24.11.1982 379/82

218.	Nowak Jacek Łukasz, s. Jana	06.05.1952 Radom	Fabryka Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach; członek Komisji Wydziałowej	13 (15).12.1981 333/81	Kielce	30.04.1982 237/82
219.	Nowak Jan Leszek, s. Jana	06.02.1930 Jędrzejów	Zakłady Projektowania i Usług Inwestycyjnych „Inwestprojekt” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	15.12.1981 336/81	Kielce	23.12.1981 14/81
220.	Nowak Krzysztof Jan, s. Zygmunta	03.02.1953 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Starachowicach	15.12.1981 269/81	Kielce	06.03.1982 (30.04.1982) 162/82
221.	Nowak Leszek, s. Stanisława	15.10.1949 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; przewodniczący Komisji Zakładowej	11 (12).05.1982 2/82	Kielce	23.07.1982 313/82
222.	Nowakowski Jan, s. Stanisława	10.03.1946 Świątelnica	Koneckie Zakłady Odlewnicze w Końskich; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 176/81	Kielce Łupków	23 (24).07.1982 310/82
223.	Nurzyński (Nużyński) Krzysztof, s. Józefa	11.08.1939 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 147/81	Kielce	22.07.1982 309/82
224.	Obara Helena, c. Władysława	05.05.1951 Końskie	Rejon Dróg Publicznych w Końskich; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Końskich	13 (15).12.1981 179/81	Kielce	23.12.1981 15/81

225.	Ofman (Offman) Tomasz Stanisław, s. Stanisława	11.05.1958 Starachowice	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Starachowicach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Sol- darność” Delegatura w Stara- chowicach	16.12.1981 155/81	Kielce	20.01.1982 113/82
226.	Ogonowski Józef, s. Wincentego	18.03.1935 Wielka Wieś	FSC „Polmo” Zakłady Meta- lurgiczne w Końskich; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 182/81	Kielce	29.04.1982 219/82
227.	Olejarz Ryszard Józef, s. Mariana	18.01.1954 Kopcie	Odewnia Żeliwa w Stąporkowie; członek Komisji Zakładowej	16.12.1981 363/81	Kielce	04.01.1982 63/82
228.	Olejniki Marianna Janina, c. Seweryna	07.02.1942 Kołuszowy	Zakłady Projektowania i Usług Inwestycyjnych „Inwestprojekt” w Kielcach; sekretarz Komisji Zakładowej	15.12.1981 337/81	?	24.12.1981 45/81
229.	Olkiewicz Jan, s. Walentego	28.06 (09).1943 Nowe Chrusty	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 215/81	Kielce	17.06.1982 260/82
230.	Opasik Kazimierz Jan, s. Czesława	20.02.1955 Karlín	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; drukarz w dzia- le poligrafii Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Sol- darność”	13.12.1981 304/81	Kielce	24.12.1981 37/81
231.	Orzeł Czesław, s. Jana	05.12.1936 Biała	Fabryka Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach	13.12.1981 69/81	Kielce	30.04.1982 238/82

232.	Osmala Wiesław Marek, s. Józefa	01.12.1953 Ostrowiec Święto- krzyski	Spółdzielnia Pracy „MODEX” w Ostrowcu Świętokrzyskim; przewodniczący Komisji Zakła- dowej	13.12.1981 172/81 28.08.1982 ?	Kielce Kielce	29.04.1982 220/82 25.11.1982 ?
233.	Oziębło Zbigniew, s. Adama	08.04.1949 Nowy Folwark	Kombinat Kredowo-Gipsowy w Gackach	13.12.1981 51/81	Kielce	14.01.1982 86/82
234.	Pabian (Pabjan)Wacław Marian, s. Mariana	13.08.1937 Kielce	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	15.12.1981 332/81	Kielce	07.01.1982 67/81
235.	Pać Edward, s. Bronisława	28.05.1949 Wyznianka	Polskie Koleje Państwowe w Kielcach	13.12.1981 91/81	Kielce	23.01.1982 119/82
236.	Pagór Henryk, s. Zenona	07.02.1950 Piła	Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 291/81	Kielce	22.12.1981 9/81
237.	Paniec Aleksander, s. Lucjana	25.12.1947 Julianów k. Tarno- brzeża	Fabryka Samochodów Ciężaro- wych w Starachowicach	13.12.1981 160/81	Kielce	09.06.1982 259/82
238.	Pasternak Kazimierz Cze- sław, s. Stefana	21.07.1953 Grotniki Duże	Kielecki Kombinat Cemen- towo-Wapienniczy „Nowiny”; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	14.12.1981 312/81	Kielce	30.04.1982 239/82

239.	Pawłowski Stanisław, s. Stanisława	23.04.1950 Radoszyce	Koneckie Zakłady Odlewnicze w Końskich; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Końskich	13 (15), 12.1981 177/81 30 (31), 08.1982 109/82	Kielce	20.01.1982 109/82 15.10.1982 358/82
240.	Pawłowski Tadeusz, s. Henryka	28.05.1959 Wola Uhruska	student Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach	13.12.1981 239/81	Kielce	18 (22), 07.1982 303/82
241.	Perczak Edward Adolf, s. Bolesława	10.04.1937 Daleszyce	Centrum Produkcyjne Pneumatyki „Prema” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 68/81	Kielce	06.03.1982 159/82
242.	Pęsyk Zygmunt, s. Adama	24.04.1949 Garbarka	Elektrownia Polaniec	21.12.1981 ?	Kielce	10.05.1982 ?
243.	Pisarczyk Andrzej, s. Józefa	19.09.1955 Kielce	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kielcach	30.08.1982 53/82	Kielce	16.10.1982 364/82
244.	Pisarczyk Barbara Sabina, c. Jana	29.08.1955 Chmielnik	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych	14 (15), 12.1981 322/81	Kielce	19.01.1982 99/82
245.	Płoski Michał Józef, s. Andrzeja	20.09.1951 Kielce	Pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” – odpowiedzialny za bibliotekę	13.12.1981 208/81	Kielce Łupków	22.07.1982 308/82
246.	Płoskonka Józef, s. Stanisława	08.05.1946 Kraków	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	13.12.1981 236/81	Kielce	29.04.1982 221/82
247.	Podsiedlik Andrzej, s. Jana	13.01.1952 Skarżysko-Kamienna.	rencista	13 (14), 12.1981 22/81	Kielce	23.12.1981 10/81

248.	Polański-Kita Stanisław, s. Stanisława	16.06.1944 Piotrów	Fabryka Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 60/81 02.09.1982 126/82	Kielce Łupków Kielce	23.07.1982 311/82 14.10.1982 355/82
249.	Pomianowska Wanda, c. Szczepana	22.11.1919 Warszawa	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach	21.12.1981 250/81	Kielce	13.01.1982 76/82
250.	Posłowski Andrzej Stefan, s. Jana (Józefa)	28.08.1953 Niewachłów	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych	14 (15).12.1981 324/81	Kielce	20.01.1982 104/82
251.	Posłowski Bogusław, s. Antoniego	27.01.1949 Niewachłów	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; przewodniczący Komisji Oddziałowej	13.12.1981 128/81	Kielce	09.03.1982 169/82
252.	Postuła Adam Józef, s. Józefa	02.11.1949 Kielce	Politechnika Świętokrzyska	16.12.1981 358/81	Kielce	22.07.1982 305/82
253.	Poterata Andrzej Wojciech, s. Stanisława	06.10.1949 Sieradz	Fabryka Urządzeń Odpylają- cych i Wentylacyjnych „Kowent” w Końskich; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 178/81	Kielce	19.02.1982 143/82
254.	Prasek Krzysztof, s. Mieczysława	28.07.1951 Głowaczów	Zakłady Metalowe „Predom-Me- sko” w Skarżysku- Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 148/81	Kielce	10.03.1982 177/82
255.	Purski Jerzy Henryk, s. Ludwika	19.01.1927 Radom	Szpital Miejski w Starachowi- cach	13.12.1981 152/81	Kielce	21.12.1981 3/81
256.	Putowski Zbigniew, s. Mariana	07.03.1947 Jędrzejów	Spółdzielnia Produkcji Ogrodów i Lasów	13.12.1981 46/81	Kielce	15.01.1982 303/82
257.	Pytlarz Michał Marian, s. Józefa	30.09.1949 Jędrzejów	Zakłady Mięsne w Starachowi- cach	13.12.1981 161/81	Kielce	23.04.1982 203/82

258.	Radomski Wojciech Jerzy, s. Jana	20.04.1953 Kielce	Zespół Szkół Zawodowych w Kielcach	15.12.1981 354/81 30.08.1982 ?	Kielce Kielce	30.01.1982 123/82 1.09.1982 tymczasowo aresztowany
259.	Radwański Tadeusz, s. Jana	27.10.1934 Jadwisin	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 157/81	Kielce	14.01.1982 82/82
260.	Rak Andrzej, s. Stefana	10.09.1956 Kielce	Fabryka Łożysek Tocznych „Iskra” w Kielcach	30.08.1982 58/82	Kielce	28.09.1982 343/82
261.	Rembosz Władaw, s. Józefa	04.08.1926 Kielce	prywatny zakład i gospodarstwo rolne	13.12.1981 106/81 09.06.1982 27/82 31.08.1982 59/82	Kielce Kielce	12.03.1982 183/82 24.07.1982 315/82
262.	Rurarz Czesław, s. Józefa	11.12.1950 Końskie	Kombinat Budowlany w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 78/82	Kielce	11.09.1982 322/82
263.	Rurarz Zenon, s. Mariana	01.06.1933 Czerwaka	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 142/81	Kielce	27.03.1982 197/82
264.	Rutkiewicz Władysław, s. Piotra	12.01.1943 Zalesie	Wytwórcza Spółdzielnia Spółdzielców „Społem” w Kielcach	13.12.1981 257/81	Kielce	31.12.1981 58/81

265.	Ryczel Karol, s. Brunona	01.03.1943 Lubliniec	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych	13.12.1981 214/81 08 (09).06.1982 19/82	Kielce	15.01.1982 91/81 21.06.1982 262/82
266.	Ryś Bogdan Jerzy, s. Wojciecha	23.07.1945 Bydgoszcz	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Skarżysku- Kamiennej	13.12.1981 132/81	Kielce	25.03.1982 193/82
267.	Rzadkowski Stanisław Jerzy, s. Franciszka	02.05.1953 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	15.12.1981 290/81	Kielce	06.03.1982 166/82
268.	Sadowski Adam Jakub, s. Jana	25.07.1932 Bliżyn	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych; przewodniczący Komisji Zakładowej	13 (16).12.1981 78/81 08 (09).06.1982 21/82	Kielce	01.06.1982 253/82 23 (24).06.1982 265/82
269.	Sadowski Jacek, s. Jerzego	14.05.1953 Starachowice	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 156/81	Kielce Łupków	15 (22).07.1982 307/82
270.	Sarna Edmund Adolf, s. Edmunda	22.01.1939 Katowice	Klub Sportowy „Łysogóry”, Liceum Ekonomiczne nr 2 w Kielcach	13.12.1981 97/81	Kielce Zalęże Uherce Łupków	18.10.1982 372/82

271.	Sędek Andrzej, s. Leona	09.05.1960 Busko Zdrój	nie pracuje	13.12.1981 52/81	Kielce	02.03.1982 148/82
272.	Siwiec Henryk, s. Józefa	25.01.1950 Iłża	?	28.08.1982 89/82	?	15.10.1982 359/82
273.	Skarżyński Mirosław, s. Zdzisława	26.08.1952 Kielce	Instytut Kształcenia Nauczycieli w Kielcach	01.09.1982 62/82	Kielce	16.10.1982 365/82
274.	Skopowski Stanisław Marek, s. Stefana	05.01.1953 Kazimierza Wielka	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 316/81	Kielce	14.01.1982 78/82
275.	Skowron Jerzy Józef, s. Władysława	19.03.1944 Kielce	Zakłady Transportu Przemysłu Mięsnego w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	10.05.1982 8/82	Kielce Łupków	23.07.1982 312/82
276.	Skrzyniarz Marek Jerzy, s. Józefa	18.08.1943 Kielce	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kielcach	13.12.1981 233/81	Kielce	27.05.1982 252/82
277.	Skrzypczyk Anna Zofia, c. Piotra	28.02.1954 Kielce	„Elton” Kielce	14 (13).12.1981 272/81	Kielce	24.12.1981 24/81
278.	Skrzypek Marek Sławomir, s. Józefa	11.03.1953 Kielce	Pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	14.12.1981 320/81	Kielce	22.01.1982 116/82
279.	Skurski Paweł Bogdan, s. Antoniego	24.05.1950 Wieluń	Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej	14.12.1981 284/81	Kielce	01.07.1982 274/82
280.	Skuza Marek Władysław, s. Henryka	04.04.1958 Trzemeszna	Fabryka Łożysk Tocznych „Iskra” w Kielcach	14.12.1981 245/81	Kielce	08.03.1982 166/82
281.	Smelcerz Józef, s. Wojciecha	28.03.1928 Bilcza	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 293/81	Kielce	20.01.1982 110/82

282.	Sobieraj Edward Aleksander, s. Edwarda	07.09.1943 Mstyczów	Spółdzielnia Pracy „Twórczość” w Kielcach; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 287/81	Kielce	09.03.1982 174/82
283.	Soboń Jerzy, s. Wincentego	30.10.1947 Wierzbontowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	30.08.1982 90/82	Kielce	28.09.1982 339/82
284.	Standzikowski Wiesław Witold, s. Zygmunta	17.06.1938 Ostrowiec Świętokrzyski.	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; przewodniczący Komisji Zakładowej Huty na dwa Zakłady	13.12.1981 173/81 08 (09).06.1982 13/82	Kielce	13.03.1982 185/82 04 (05).07.1982 296/82
285.	Stanek Władysław Henryk, s. Władysława	14.06.1938 Wola Zafłowska	Politechnika Świętokrzyska; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 238/81	Kielce	27.02.1982 146/82
286.	Staniak Jan, s. Stanisława	22.06.1945 Jędrzejów	Przedsiębiorstwo Budownictwa Kolejowego w Kielcach	13.12.1981 118/81	Kielce	21.12.1981 1/81
287.	Stanikowski Marek Jerzy, s. Klemensa	13.03.1953 Nowa Ruda	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; przewodniczący Komisji Wydziałowej	14 (15).12.1981 352/81	Kielce	14.01.1982 88/82
288.	Stefański Tadeusz Ireneusz, s. Lucjana	14.12.1952 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 190/81	Kielce	11.02.1982 130/82
289.	Stelmasiński Marian, s. Stanisława	25.03.1932 Umianowice	Fabryka Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 19/81	Kielce	22.03.1982 190/82
290.	Stelmaszczyk Marian, s. Franciszka	25.05.1932 Kielce	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kielcach	13.12.1981 90/81 08 (09).06.1982 22/82	Kielce	25.03.1982 195/52 02.07.1982 283/82

291.	Stępień Anna Sabina, c. Józefa	1.01(04).1954 Olkusz	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Ostrowcu Świętokrzyskim	17.12.1981 373/81	Kielce Goldap	10.03.1982 164/82
292.	Stępień Jerzy Adam, s. Mariana	07.09.1946 Staszów	radca prawny – Sanepid Kielce, Ośrodek Badawczo Rozwojowy przy Fabryce Łożysk Tocznym „Iskra”, członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” – zastępca przewodniczącego	13.12.1981 59/81	Załęże Uherce Łupków	13 (23).12.1982 tymczasowo aresztowany
293.	Stępień Jerzy, s. Stanisława	10.01.1945 Pogorzale	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku- Kamiennej	30.08.1982 79/82	Kielce	30.09.1982 346/82
294.	Stępień Marian Stanisław, s. Józefa	08.02.1952 (1954) Busko Zdrój	Zakład Weterynarii w Busku Zdroju	13.12.1981 53/81	Kielce	23.01.1982 118/82
295.	Stopa Jerzy Tadeusz, s. Romana	03.02.1953 Wrocław	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 80/82	Kielce	16.10.1982 366/82
296.	Stradowski Jerzy Andrzej, s. Tadeusza	20.01.1942 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo- SHL” w Kielcach	14.12.1981 292/81	Kielce	11.02.1982 131/82
297.	Strychalski Andrzej, s. Zachariasza	08.08.1942 Kielce	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 217/81	Kielce	30.04.1982 240/82

298.	Styla Andrzej Piotr, s. Józefa	15.05.1941 Czechowice-Dziedzice	Cementownia „Małogoszcz”; członek Komisji Zakładowej	14.12.1981 349/81	Kielce	13.03.1982 184/82
299.	Szaran Janusz, s. Leona	05.07.1951 Ostrowiec Świętokrzyski	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; wiceprzewodniczący Komisji Wydziałowej	19.12.1981 201/81	Kielce	15.01.1982 tymczasowo aresztowany
300.	Szczepanik Bolesław Wacław, s. Wacława	21.02.1952 Końskie	nie pracuje	18.12.1981 44/81	Kielce	25.03.1982 194/82
301.	Szczepański Jerzy, s. Jana	06.08.1919 Włoszczowa	emeryt	12.06.1982 29/82	Kielce	24.07.1982 316/82
302.	Szczerba Andrzej, s. Józefa	15.04.1941 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 303/81	Kielce	10.02.1982 129/82
303.	Szczygieł Stanisław Leon, s. Stanisława	22.09.1946 Starachowice	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	13 (15).12.1981 218/81	Kielce	24.12.1981 34/81
304.	Szczykutowicz Tadeusz, s. Tadeusza	27.03.1951 Ćmielów	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim	03.09.1982 128/82	Kielce	28.09.1982 340/82
305.	Szewczyk Janusz Bogusław, s. Feliksa	06.08.1947 Radom	Cementownia „Małogoszcz”	13.12.1981 37/81	Kielce	31.12.1981 56/81
				14 (15).12.1981 352/81	Kielce	14.01.1982 88/82

306.	Szlapa Jadwiga, c. Kazimierza	23.01.1951 Garbatka Letnisko	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach; pracownik etatowy Komisji Fabrycznej	13 (14).12.1981 263/81	Kielce	24.12.1981 28/81
307.	Szozda Henryk, s. Stanisława	23.11.1938 Skarżysko-Kamienna	nie pracuje	14.12.1981 24/81	Kielce	02.03.1982 147/82
308.	Sztando Ryszard, s. Zygmunta	11.09.1948 Mostki	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej	30.08.1982 81/82	Kielce	23.09.1982 337/82
309.	Sztefko Zbigniew Antoni, s. Juliana	17.01.1945 Wiślica	Elektrownia „Polaniec”	13.12.1981 54/81	Kielce	23.01.1982 117/82
310.	Szymczyk Eugeniusz, s. Jana	24.10.1941 Gnieździńska	Polskie Koleje Państwowe w Małogoszczy	27.08.1982 118/82	Kielce	16.10.1982 362/82
311.	Ścisło Krzysztof, s. Władysława	25.02.1947 Przynotecko	Radio-Telewizyjne Centrum Nadawcze – Święty Krzyż	13.12.1981 234/81	Kielce	24.12.1981 29(23)/81
312.	Śledzik Marian, s. Stanisława	15.08.1949 Kielce	Sąd Wojewódzki w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 79/81	Kielce	29.06.1982 271/82
313.	Ślufarski Adam, s. Kazimierza	27.05.1955 Korytków	FSC „Polmo” Zakłady Metalurgiczne w Końskich; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 341/81	Kielce	06.03.1982 157/82
314.	Ślusarczyk Stanisław, s. Józefa	22.07.1945 Końskie	Wytwórca Spółdzielnia Spółdzielców „Społem” w Końskich	30.08.1982 110/82	Kielce	23.10.1982 375/82
315.	Ślusarski Henryk, s. Józefa	01.08.1949 Kielce	Zespół Szkół Zawodowych nr 3 w Kielcach	30.08.1982 64/82	Kielce	16.10.1982 367/82

316.	Śmiatkowski Onufry Feliks, s. Feliksa	21.07.1926 Kielce	rencista	13.12.1981 101/81	Kielce	13.12.1981 zwolniony ze względu na zły stan zdrowia
317.	Świątkowski Janusz, s. Ryszarda	29.08.1934 Końskie	Koneckie Zakłady Odlewnicze w Końskich	13 (14).12.1981 359/81	Kielce szpital więzienny w Krakowie	08.03.1982 167/82
318.	Świętliński Marek, s. Antoniego	09.07.1959 Słupia Jędrzejowska	NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych	14.12.1981 206/81	Kielce szpital więzienny w Krakowie	29.01.1982 121/82
319.	Tarnowski Witold Mikołaj, s. Stefana	10.09.1942 Kielce	Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach	14.12.1981 309/81	Kielce	24.12.1981 36/81
320.	Tekiel Jan, s. Józefa	20.05.1948 Siedlce	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych	30.08.1982 66/82	Kielce	23.09.1982 336/82
321.	Tobała Zbigniew Jan, s. Jerzego	08.02.1949 Złotoryja	Spółdzielnia Pacy „Twórczość”; skarbnik Komisji Zakładowej	13 (14).12.1981 285/81	Kielce	08.01.1982 70/81
322.	Tomasik Halina, c. Stanisława	18.03.1949 Kielce	Kielecka Fabryka Domów w Dyminach, Fabryka Samochodów Spe- cjalizowanych „Polmo- SHL ” w Kielcach	30.08.1982 122/82	Kielce	20.09.1982 329/82

323.	Tomtas Ryszard Henryk, s. Eugentusza	24.11.1957 Skarżysko-Kamienna	Polskie Koleje Państwowe w Skarżysku-Kamiennej	13(15).12.1981 347/81	Kielce	22 (24).12.1981 tymczasowo aresztowany
324.	Urbaniaak Wincenty, s. Andrzeja	22.01.1936 Więcbork	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych	30.08.1982 82/82	Kielce	06 (05).11.1982 376/82
325.	Wachla Jerzy Andrzej, s. Edwarda	04.01.1943 Kielce	Kieleckie Zakłady Drobiarskie	13.12.1981 282/81	Kielce	29.06.1982 269/82
326.	Wajerczyk Andrzej Józef, s. Alojzego	16.03.1946 Sępólno Krajeńskie	Cementownia Małogoszcz; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 220/81	Kielce Załęże Łupków	30.04.1982 241/82
327.	Walasiak Andrzej Władysław, s. Władysława	03.01.1939 Chodzież	Politechnika Świętokrzyska	13.12.1981 280/81	Kielce	29.09.1982 344/82
328.	Wątrobiński Czesław, s. Władysława	02.07.1938 Łączna	Służba Ochrony Kolei w Skarżysku-Kamiennej	13.12.1981 143/81	Kielce	24.12.1981 22/81
329.	Wesołowski Marek Krzysztof, s. Stefana	22.05.1952 Kielce	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 306/81	Kielce	10.02.1982 128/82
330.	Wesołowski Stanisław, s. Jana	06.01.1941 Wandów	rencista	13.12.1981 ?	Kielce	02.03.1982 ?
331.	Wesołowski Tomasz Bogusław, s. Edmunda	22 (23).03.1954 Sandomierz	Ośrodek Badawczo Rozwojowy przy Fabryce Łożysk Toczących „Iskra” w Kielcach; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13(14).12.1981 130/81	Kielce	30.04.1982 242/82

332.	Węglarski Jerzy Antoni, s. Mariana	01.01.1943 Biała Podlaska	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Łopusznie; pracownik Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” – komórka poligraficzna	13.12.1981 99/81	Kielce Załęże Łupków	24.11.1982 378/82
333.	Wierzbiński Jacek Mieczysław, s. Henryka	23.06.1950 Wrocław	Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach	13.12.1981 241/81	Kielce	27.02.1982 144/82
334.	Więśak Kazimierz, s. Franciszka	26.11.1952 Wola Suchożębrowska	Politechnika Świętokrzyska	16.12.1981 94/81	Kielce	29.04.1982 222/82
335.	Wijas Maciej, s. Stanisława	28.01.1962 Kielce	?	08.09.1982 131/82	?	13.09.1982 tymczasowo aresztowany
336.	Wikierski Józef, s. Józefa	20.03.1933 Wilczyce	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach, przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 162/81	Kielce	21.12.1981 5/81
337.	Wiszniewski Andrzej Ludwik, s. Jana	13.04.1942 Wilno	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	14.12.1981 307/81	Kielce	10.03.1982 175/82
338.	Witek Przemysław Jerzy, s. Romana	23.09.1947 Kielce	Technikum Geologiczne w Kielcach; redaktor naczelny Biuletynu NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego	13 (14).12.1981 95/81	Kielce Załęże Łupków	25.09.1982 335/82
339.	Wojciechowski Marian, s. Wacława	17.08.1942 Kielce	Zakład Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 218/81	Kielce	18.01.1982 (18.07.1982) 98/82

340.	Wojnowski Leszek, s. Jerzego	15.09.1955 Kielce	Wojewódzkie Zrzeszenie Sportowe Spółdzielni Pracy „Start” w Kielcach	15.12.1981 266/81	Kielce	29.06.1982 270/82
341.	Wojtusik Józef Roman, s. Stefana	09.08.1944 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	15.12.1981 334/81	Kielce	24.12.1981 40/81
342.	Wolowicz Marian, s. Jana	28.12.1950 Wilków	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo- SHL” w Kielcach	14 (15).12.1981 298/81	Kielce	26.12.1981 48/81
343.	Wotliński Stanisław Broni- sław, s. Jana	08.07.1947 Ostrów	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo- SHL” w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	14.12.1981 67/81	Kielce	05.07.1982 294/82
344.	Woźniak Mieczysław, s. Józefa	15.09.1925 Lipowe Pole	?	30.08.1982 83/82	?	15.10.1982 360/82
345.	Wójcik Andrzej Adam, s. Mieczysława	20.02.1953 Wir k. Przysuchy	szkoła podstawowa	15 (17,19).12.1981 375/81	Kielce	29.04.1982 223/82
346.	Wójcik Józef, s. Adama	20.11.1935 Gorzków	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku- Kamiennej	30.08.1982 84/82	Kielce	30.09.1982 345/82
347.	Wójcik Lech, s. Bronisława	14.07.1958 Chlewiska	student Politechniki Świętokrzy- skiej	14.12.1981 289/81	Kielce	19.01.1982 101/82
348.	Wójcik Zenon, s. Józefa	17.12.1944 Krynki	Zakład Urządzeń Chemicz- nych i Armatury Przemysłowej „Chemar” w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 276/81	Kielce	19.02.1982 141/82
				12.06.1982 28/82	Kielce	19.07.1982 301/82

349.	Wrona Jan Kazimierz, s. Jana	06.04.1942 Samsonów	Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych w Kielcach; członek Prezydium Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”	13.12.1981 89/81	Kielce	27.02.1982 145/82
350.	Zabielski Piotr Kazimierz, s. Kazimierza	20.04.1953 Kielce	Uzdrowsko Busko-Solec; członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Busku Zdroju	13.12.1981 188/81	Kielce	29.04.1982 224/82
351.	Zaborowska (Wilczyńska) Danuta, c. Jana	22.01.1936 Janowo Niedzica	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim	01 (02).09.1982 124/81	Kielce	17.09.1982 328/82
352.	Zagozda Andrzej, s. Władysława	20.04.1956 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamiennej; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 149/81	Kielce	08.01.1982 69/81
353.	Zając Andrzej, s. Władysława	04.08.1957 Kielce	nie pracuje	19 (22).02.1982 3/82	Kielce	17.05.1982 249/82
354.	Zając Krzysztof, s. Antoniego	04(05).02.1954 Goniwilek	Kieleckie Zakłady WYROBÓW Papierowych	23.02.1982 (01.03.1982) 5/82	Kielce	09.06.1982 257/82
355.	Zając Mirosław Kazimierz, s. Józefa	23.01.1941 Rejowiec	Cementownia Małogoszcz; wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej	14 (15).12.1981 185/81	Kielce	02.07.1982 289/82
356.	Zajączkowski Ryszard Stanisław, s. Alojzego	07.03.1932 Radom	Fabryka Samochodów Ciężarowych w Starachowicach	30(31).08.1982 91/82	Kielce	15.10.1982 361/82

357.	Zapala Tadeusz Mieczysław, s. Stanisława	17.04.1949 Brynica	Fabryka Samochodów Specjalizowanych „Polmo-SHL” w Kielcach	15.12.1981 314/81	Kielce	08.01.1982 68/82
358.	Zarzycki Henryk Eugeniusz, s. Franciszka	01.11.1939 Skarżysko-Kamienna	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamienniej; członek Komisji Zakładowej	14.12.1981 150/81	Kielce	09.06.1982 256/82
359.	Zawadzki Jerzy, s. Jana	23.06.1936 Warszawa	Polskie Koleje Państwowe Dyrekcja Regionu Kielce	13.12.1981 109/81	Kielce	24.12.1981 21/81
360.	Ziemiński Andrzej, s. Jana	10.09.1951 Kraków	Zakład Urządzeń Kotłowych w Stąporkowie	30.08.1982 111/82	Kielce	23.10.1982 374/82
361.	Ziemiński Zygmun, s. Antoniego	06.04.1921 Wąchock	Zakłady Metalowe „Predom-Mesko” w Skarżysku-Kamienniej; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 193/81	Kielce	14.01.1982 80/82
362.	Zięba Jan Henryk, s. Henryka	21.09.1944 Kielce	Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Kielcach	13.12.1981 85/81	Kielce	26.12.1981 49/81
363.	Ziolo Aleksander, s. Stanisława	01.10.1944 Malice	Kieleckie Zakłady Wyrobów Papierowych; członek Komisji Zakładowej	15.12.1981 222/81	Kielce	14.01.1982 81/82
364.	Żak Bogusław Andrzej, s. Franciszka	19.02.1954 Broniszewice	Huta im. M. Nowotki w Ostrowcu Świętokrzyskim; członek Komisji Zakładowej, członek Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” Delegatura w Ostrowcu Świętokrzyskim	19.12.1981 371/81	Kielce	22.03.1982 189/82

365.	Żak Stanisław, s. Michała	08.02.1932 Kielce	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 100/81 08 (09).06.1982 15/82	Kielce Kielce Załęże Łupków	30.04.1982 243/82 11.12.1982 385/82
366.	Żelazko Edward Marian, s. Antoniego	20.09.1950 ?	Fabryka Urządzeń Odpylają- cych i Wentylacyjnych „Kowent” w Koftskich; członek Komisji Zakładowej	13.12.1981 183/81	Kielce	26.12.1981 50/81
367.	Żmijewski Zdzisław, s. Kazimierza	08.09.1932 Pogrzale	Zakłady Metalowe „Predom- Mesko” w Skarżysku- Kamien- nej; przewodniczący Komisji Zakładowej	13.12.1981 151/81	Kielce	29.04.1982 225/82
368.	Żurowska Krystyna, c. Stanisława	30.12.1947 Starnchów	Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Kielcach	28.08.1982 121/82	Kielce	01.10.1982 347/82

Źródła: AAN, CZK, sygn. 1/6, 1/7, 1/49, 1/50, 1/622, 1/771, 1/1079; AD Kielce, sygn. OA-2/21, OW-2/11, PKK-63; AIPN, sygn. 1585/152231, 1460/1, 1585/4844; AIPN Ki, sygn. 45/1-546, 07/28, 07/32, 07/87, 07/96, 07/99, 07/126, 07/152, 07/158, 07/164, 07/166, 07/168, 07/170, 07/192, 07/194, 07/205, 07/210, 07/212, 07/217, 07/219, 07/233, 07/237, 07/251, 07/260, 07/273, 07/277, 07/279, 07/290, 07/293, 07/310, 07/312, 07/313, 07/320, 07/336, 07/338, 07/340, 07/342, 07/360, 07/367, 0038/10, 025/1119; Lista osób internowanych sporządzona przez jedną z internowanych kobiet, ze zbiorów Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”; Lista osób internowanych sporządzona w czasie internowania w ośrodku odosobnienia w Załężu przez J. Nobisa, ze zbiorów Jana Seweryna.

Marzena Grosicka (Institute of National Remembrance, Kielce)
Internments in the Świętokrzyski Region in the years 1981-1982.
A holding centre in Kielce

The issues connected with the scale of internments in the Świętokrzyski Region have not so far been thoroughly researched. Apart from some fragmentary comparisons, there is no full list of people interned during the marshal law. During the analysis of the materials, numerous ambiguities as well as research problems appear which need to be solved in order to present a final version of the list. At present, only a general list of internees can be presented. There is no information given as to a reason for internment, whether it was political or other, and also no information whether a person collaborated with Communist Security Service. Additionally, the list comprises people, who belonged to the structures of the Świętokrzyska opposition although they were not registered as permanent residents in the Kielce province. The present list focuses on the problem of internments in the Świętokrzyski Region and at the same time constitutes an excellent basis for further research. What is more, on the basis of available source materials as well as witnesses' reports, a description of a holding centre in Kielce is presented. It presents everyday life and activities of people detained in the centre, includes a description of the cells and their equipment, sanitary conditions, food and other related issues.